

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLOMOUCI

FILOZOFICKÁ FAKULTA

Katedra dějin umění

Bakalářská práce

Eva Vágnerová

Architektura školních budov a Josef Polášek

Olomouc 2020 Vedoucí práce: Mgr. Lucie Valdhansová

Prohlašuji, že jsem bakalářkou práci vypracovala samostatně a použila jen uvedenou literaturu a zdroje.

V Olomouci dne 11. 12. 2019

Eva Vágnerová

Poděkování

Děkuji Mgr. Lucii Valdhansové za odborné vedení této bakalářské práce. Svoji rodině za pomoc a podporu. Pracovníkům škol a jiných institucí, kteří svou vstřícností umožnili vznik této práce.

Obsah

Úvod	1
Vývoj bádání	2
Josef Polášek	5
Proměny staveb školních budov na Moravě po První světové válce	11
O moderní školu	17
Ženský vzdělávací spolek Vesna v Brně a počátky vzdělávání žen v Českých zemích od poloviny 19. století	21
Katalog realizací školních budov	25
Česká obecná škola smíšená Náměstí Míru v Brně	26
Odborná škola pro ženská povolání Vesna a Internát Elišky Machové	28
Obecná škola v Dobročkovicích	31
Přístavba Měšťanské školy Kotlářská ulice	32
Přístavba obecné a měšťanské školy v Brně-Obřanech	34
Přístavba České obecné a měšťanské školy Chlapecké a dívčí v Brně-Králově Poli	36
Chlapecká a dívčí obecná škola v Přerově	38
Městská odborná škola pro ženská povolání Charlotty Masarykové	40
Obecná a měšťanská škola Křídlovická Brno	43
Obecná škola Brno-Kohoutovice	46
Měšťanská škola chlapecká a dívčí v Brně-Tuřanech	48
Újezdni měšťanská škola v Kyjově	50
Mateřská a obecná škola v Boršově	53
Střední chlapecká a dívčí škola v Telči	55
Národní škola v Mistříně	57
Závěr	60

Resumé / Summary.....	61
Literatura.....	63
Obrazová příloha	66
Seznam obrazových příloh	67

Úvod

Práce se zabývá architekturou školních budov architekta Josefa Poláška. Věnuji se realizacím novostaveb i přestaveb škol na území Brna, ale i v dalších moravských městech a obcích. S osobností Josefa Poláška jsem se poprvé setkala při komentované prohlídce brněnské školy Vesna a byla jsem touto školou uchválena. Proto jsem se rozhodla o tomto architektovi a jeho přínosu k architektuře školních staveb dozvědět více.

Vývoj bádání

Pro pochopení tvůrčího pojetí architektonické tvorby Josefa Poláška mají zásadní význam jeho vlastní texty, v nichž Polášek popisuje svůj pohled na problematiku moderního bydlení. Publikoval své poznatky a dojmy z cesty do Holandska, jež se týkaly obytných domů, bytů, zahradních měst nebo urbanismu Amsterdamu, Rotterdamu nebo Haagu. Popisuje materiály a technologie užívané ve stavebnictví. Součástí knihy *Holandské stavebnictví*¹ byl také text Holandské školy, které představovaly zdroj jeho inspirace. Po svém návratu do Československa se Polášek věnuje psaní statí do architektonických periodik. Popisuje konstrukce, vybavení učeben, zabývá se dispozičním řešením, vhodnou velikostí učeben nebo orientací školy v prostoru.

V článku K vývoji školních budov, zveřejněném v časopise *Stavitel*, Polášek popisuje řešení konstrukce a vnitřní dispozice Obecné školy smíšené na brněnském Náměstí Míru, jeho první realizované školní stavby, tehdy ve spolupráci s Bohuslavem Fuchsem.² Krátký popis přístavby měšťanské školy v Kotlářské ulici v Brně doplňuje text Nové směry ve stavbě škol.³ Obsáhlou stať věnovanou Městské škole pro ženská povolání Charlotty Masarykové v Brně publikoval v časopise *Architektura* v roce 1939.⁴

Architekt František Kalivoda uveřejnil článek pod názvem Školy v Přerově, kde stručně popsal stavbu Chlapecké a dívčí obecné školy v Přerově, na níž Polášek spolupracoval s Mojmírem Kyselkou.⁵ Kalivoda taktéž publikoval v roce 1947 Poláškův nekrolog, se soupisem díla. Nekrolog pojal jako dopis adresovaný Josefu Poláškoví.⁶

Iloš Crhonek Josefa Poláška spolu dalšími autory zmiňuje v knize *Školy 1945–1970*, kde zařadil několik Poláškových staveb škol do katalogu školských staveb na Moravě, jmenovitě Újezdní školu v Kyjově, Mateřskou a Národní školu v Kyjově-Boršově a Národní školu ve

¹ Josef Polášek, *Holandské stavebnictví*, Praha 1931.

² Josef Polášek, K vývoji školních budov, *Stavitel* X, 1929, s. 157–162.

³ Josef Polášek, Nové směry ve stavbě škol, *Stavitel* XIII, 1932, s. 121–132.

⁴ Josef Polášek, Odborná škola pro ženské povolání v Brně, Merhautova, in: Petr Pelčák – Ivan Wahla (eds.), *Josef Polášek 1899–1946*, Brno 2004, s. 42–44.

⁵ František Kalivoda, Školy v Přerově. Novodobé stavebnictví, *Heraklithové rozhledy* 5, 1935, č. 1, s. 5.

⁶ František Kalivoda, Zemřel architekt Josef Polášek, člen Indexu architektonické sekce Levé fronty, in: Petr Pelčák – Ivan Wahla (eds.), *Josef Polášek 1899–1946*, Obecní dům Brno, 2004, s. 33–34.

Svatobořicích-Mistříně. V teoretické části zmínil brněnské stavby Obecnou školu smíšenou na Náměstí Míru, Školu pro ženská povolání Vesna v Lipové ulici a mateřskou školu na ulici Kotlářské.⁷

Diplomová práce Taťány Slavíkové obhájená roku 1982 zabývající se meziválečnou školskou architekturou na Moravě obsahuje katalog budov, v němž autorka popsala stavební program a dispozici interiérů největšího počtu staveb škol, jejichž autorem, popřípadě spoluautorem byl právě Josef Polášek.⁸ Nešlo o práci věnující se jmenovitě architektu Poláškově, zabývá se díly řady projektantů působících na Moravě.

Bližší Poláškově dílo jako celek studoval Rostislav Švácha, který publikoval několik článků o Poláškově tvorbě v časopisech *Výtvarná kultura*⁹, *Domov*¹⁰ nebo *Bulletin Moravské galerie v Brně*¹¹ v průběhu 80. a 90. let. Nazval Josefa Poláška „architektem chudých“. Narážel na množství Poláškových prací věnující se stavbám dělnických kolonií, bytů pro chudé a škol.

Nejobsáhlejší zdroj informací o tvorbě architekta Poláška tvoří prozatím jediná monografie *Josef Polášek 1899–1946*¹², vydaná k příležitosti stejnojmenné výstavy, pořádané Spolkem Obecní dům Brno ve spolupráci s Muzeem města Brna v prostorách Galerie architektury Brno od 21. 12. 2004 do 30. 1. 2005. Kurátorem výstavy byl Jindřich Chatrný a editory publikace architekti Petr Pelčák a Ivan Wahla. Vedle kapitol popisujících chronologicky Poláškov život a tvůrčí rozvoj na poli architektury zde nalezneme řadu jeho textů, fotografií, plánů jeho projektů a soupis díla.¹³

O Poláškově dílo se v následujících letech zajímali také studenti Semináře dějin umění FF MU v Brně. V roce 2005 obhájila Anna Bednářová bakalářskou práci *Malobytové kolonie a Domy*

⁷ Iloš Crhonek, *Školy 1945–1970*, Brno 1971.

⁸ Taťána Slavíková, *Architektura školních budov v Jihomoravském kraji v letech 1919–1939* (diplomní práce), Katedra věd o umění FF UJEP Brno 1982.

⁹ Rostislav Švácha, Josef Polášek: architekt chudých, *Výtvarná kultura VIII*, 1984, č. 5, s. 68.

¹⁰ Rostislav Švácha, Josef Polášek, *Domov XXVI*, 1986, č. 1, s. 3–6.

¹¹ Rostislav Švácha, Josef Polášek, in: *49. Bulletin Moravské galerie v Brně*, 1993, s. 104–107.

¹² Petr Pelčák – Ivan Wahla (eds.), *Josef Polášek 1899–1946*, Brno 2004.

¹³ Autory textů jsou Jindřich Chatrný, Kateřina Lopatová, Petr Pelčák.

pro chudé města Brna architekta Josefa Poláška¹⁴ a Veronika Jelínková práci zabývající se moderním bydlením a Poláškovou realizací nájemního domu doktora Karla Pura v Brně.¹⁵

V základních obrysech jsou osobnost a dílo Josefa Poláška uváděny v uměleckohistorických přehledech, z novějších například publikace *Dějiny Brna 7* zmiňuje z Poláškových realizací na území Brna mimo jiné adaptaci budovy Nové radnice nebo stavbu První moravské spořitelny.¹⁶

Životopis Josefa Poláška doplněný přehledem realizovaných objektů je dostupný v profilu architekta na webových stránkách Brněnského architektonického manuálu¹⁷, profily staveb jsou zároveň součástí knižní podoby BAM¹⁸.

O růstu povědomí o tvorbě Josefa Poláška svědčí například výstava nazvaná *Josef Polášek: 1899 Kyjov – 1946 Brno*, pořádaná v Galerii při škole Jana Amose Komenského v Kyjově, která se konala v průběhu února a března 2019.¹⁹

¹⁴ Anna Bednářová, *Malobytové kolonie a Domy pro chudé města Brna architekta Josefa Poláška* (bakalářská práce), Seminář dějin umění FF MU, Brno 2005.

¹⁵ Veronika Jelínková, *Josef Polášek a otázka moderního bydlení. Nájemní dům Dr. Karla Pura a Drahomíry Purové, Údolní 27, Brno* (bakalářská práce), Seminář dějin umění FFMU, Brno 2008.

¹⁶ Jiří Kroupa (red.), *Dějiny Brna. 7, Uměleckohistorické památky, historické jádro*, Brno 2015.

¹⁷ Lucie Valdhansová, *Josef Polášek*, <http://www.bam.brno.cz/architekt/24-arch-josef-polasek>, vyhledáno 5. 3. 2018.

¹⁸ Petra Hlaváčková, Rostislav Koryčánek, Šárka Svobodová, *Brněnský architektonický manuál: průvodce architekturou 1918-1945*, Brno 2017.

¹⁹Jde o Újezdni měšťanskou školu v Kyjově postavenou podle projektu Josefa Poláška a Jaroslava Bureše z let 1946-1953, které se budu blíže věnovat.

Josef Polášek

Josef Polášek patřil k významným osobnostem brněnské funkcionalistické architektury. Jeho autorská tvorba spadá mezi druhou polovinu 20. let a polovinu 40. let 20. století. Narodil se 27. března 1899 v Boršově, nedaleko Kyjova. Navštěvoval nejprve Obecnou školu v Boršově, poté měšťanskou školu v Kyjově a následně se vyučil zedníkem.²⁰ V roce 1916 nastoupil na Českou vyšší průmyslovou školu v Brně. V průběhu studia jej však musel přerušit, protože byl povolán do armády v průběhu První světové války.²¹ Po válce se do školy opět vrátil a v roce 1921 zde úspěšně odmaturoval.

Po maturitě začal studovat na Uměleckoprůmyslové škole v Praze v ateliéru architekta Pavla Janáka. U Janáka také absolvoval půlroční praxi. Roku 1924 se Polášek spolu s ostatními členy ateliéru zúčastnil školní studijní cesty do Holandska. Studenti se s profesorem Janákem vydali do Amsterdamu, Rotterdamu nebo Hilversumu, kde se nacházely mimo jiné známé stavby školských budov. Právě při návštěvě Hilversumu se exkurze zúčastnil kromě Janáka i architekt Willem Marius Dudok²², který účastníky provedl po vybraných, jím projektovaných stavbách. Tato i následná Polášková cesta do Holandska podstatným způsobem ovlivnila jeho architektonické smýšlení.

Polášek se již jako student účastnil několika architektonických soutěží. Šlo o návrhy na dokončení Tyršova domu v Praze nebo výstavbu budovy Okresní nemocenské pokladny v Kyjově, kde spolu s dalšími dvěma architekty, Janem Mráčkem a Bohumilem Turečkem, postoupili do užšího finále. U poroty nakonec uspěl koncept Jana Mráčka.²³

Když Polášek dokončil studium architektury v Praze, získal zaměstnání v projekční kanceláři městského stavebního úřadu v Brně. Na tuto pozici byl doporučen svým profesorem Pavlem Janákem.²⁴ Zpočátku pracoval jako asistent Bohuslava Fuchse, který v té době úřad vedl. Spolupracoval s ním mimo jiné na projektu Obřadní síně Ústředního hřbitova v Brně,

²⁰Studentský záznam, Josef Polášek, http://encyklopedie.brna.cz/home-mmb/?acc=profil_osobnosti&load=10839, vyhledáno 6. 3. 2018.

²¹ Lucie Valdhansová, Josef Polášek, <http://www.bam.brno.cz/architekt/24-arch-josef-polasek>, vyhledáno 5. 3. 2018.

²² Petr Pelčák – Ivan Wahla (eds.), Josef Polášek 1899 – 1946 (pozn. 12), s. 12.

²³Ibidem s. 11.

²⁴.Ibidem.

realizované v roce 1925.²⁵ I když se po čase Polášek osamostatnil a začal postupně pracovat na vlastních projektech a spolupracovat s dalšími architekty a staviteli, mezi jeho nejvýznamnější stavební realizace patří projekty, na nichž se podílel právě s Bohuslavem Fuchsem.

První samostatnou stavbou Josefa Poláška se stala modlitebna Československé církve evangelické v Kyjově²⁶. Její projekt architekt vytvořil v roce 1927. V Kyjově se v tomtéž roce uskutečnila výstava, na níž Polášek vystavil ukázky své tvorby, společně s malířem Josefem Prokopem a sochařem Janem Znojem.²⁷ Následně v příštím roce začíná navrhovat rodinné domy pro zdejší stavebníky.

V roce 1928 Josef Polášek podnikl svoji druhou cestu do Holandska, tentokrát na šestiměsíční stipendijní pobyt pro absolventy Uměleckoprůmyslové školy. Seznámil se zde s filozofií výstavby progresivních holandských stavitelů a po návratu do Československa využíval načerpanou inspiraci hlavně pro školské stavby, projekty minimálního a kolektivního bydlení, ale také pro stavbu rodinných domů.

V teoretických textech, které Josef Polášek publikoval, referoval o svých zkušenostech z tohoto pobytu. Jeho články vycházely především v dobových periodikách, zejména v časopisech *Stavitel*, *Styl* nebo *Žijeme*. Popisuje ideje, kterými se holandští stavitelé řídí při navrhování jednotlivých typů budov. Kromě článků v časopisech vydává v roce 1931 knihu *Holandské stavebnictví*. Tato publikace byla vydána časopisem *Styl*. České architekty zde seznamuje s typologií a způsobem, jak holandští projektanti přistupují k architektuře. Zaměřuje se hlavně na centra holandského stavebnictví, jako je Amsterdam, Rotterdam, Haag nebo Hilversum.

Zajímá se především o tvorbu stavitelů, soustředěných kolem funkcionalistické revue *Opbouw*, jimiž byli zejména Johannes Duiker, Jacobus Johannes Pieter Oud, Johannes Andreas Brinkman, Leendert van der Vlugt, nebo Bernard Bijvoet.²⁸ V této knize se zabývá rodinnými domy, bytovou výstavbou, minimálním bydlením, kolektivním bydlením, ale také školskými stavbami.

O architektuře školních budov vydal několik teoretických statí. V časopise *Styl* byly publikovány v roce 1931 články *Holandské školy*²⁹ a *Škola na volném vzduchu v Hilversum* –

²⁵ Kateřina Lopatová, Josef Polášek, <https://www.archiweb.cz/josef-polasek>, vyhledáno 13. 3. 2018.

²⁶ Viz Petr Pelčák – Ivan Wahla (eds.), *Josef Polášek 1899 – 1946* (pozn. 12), s. 11.

²⁷ Ibidem.

²⁸ Rostislav Švácha, Josef Polášek (pozn. 11), s. 104.

²⁹ Josef Polášek, *Holandské školy*, *Styl* XI. 1931 – 1932, s.33–40.

Zonnenstraat, podle projektu Johannese Duikera.³⁰ Oba texty byly publikovány i v knize *Holandské stavebnictví*. Do časopisu *Stavitel* napsal Polášek studii *K vývoji školních budov*³¹, kde budovy škol rozděluje podle typů. V časopise *Stavitel* vyšel článek *Nové směry ve stavbě škol*³² a v časopise *Architektura* stať o jeho vlastní realizaci: *Odborná škola pro ženská povolání v Brně, Merhautova*.³³

Při projektech školních staveb, ať už se jednalo o spolupráci s Bohuslavem Fuchsem, nebo o jeho samostatné realizace, prosazoval, po vzoru Holandska, co možná největší hygieničnost, osvětlení denním světlem a minimum tmavých úzkých chodeb. S Bohuslavem Fuchsem se Polášek podílel v Brně na stavbách Obecné a měšťanské školy na Náměstí Míru a školy Vesna v Lipové ulici. Mezi Poláškovy samostatné zakázky patří například Městská odborná škola pro ženská povolání Charlotty Masarykové na nároží ulic Merhautova a Jugoslávská, Obecná a měšťanská škola v Křídlovické ulici (1938–1939), Měšťanská škola v Kotlářské ulici (1930–1931) nebo dokončení budovy obecné a měšťanské školy v Hlaváčově ulici v Brně-Obřanech v letech 1931–1932. Právě stavby škol a minimálního bydlení tvoří podstatnou část Poláškovy tvorby.

Po svém návratu do Československa vyprojektoval v letech 1929–1930 rodinný dům pro kyjovského průmyslníka Metoděje Součka, nacházející se v Kyjově v ulici U parku č. p. 805.

V říjnu 1929 se ve Frankfurtu nad Mohanem konal Mezinárodní kongres moderní architektury CIAM. Zúčastnili se ho rovněž Polášek s Fuchsem a společně o něm informují ve článku vydaném v časopisu *Index*. Tématem tohoto kongresu byl nejmenší byt (Existenzminimumwohnung). Autoři se zabývají otázkou, podle jakých kritérií by měl být takový byt tvořen. V textu se vyjadřují k tomu, jak se k problému bytů pro méně majetné obyvatelstvo postavilo československé stavebnictví: „U nás jsme si problém usnadnili tím, že jsme ho vážně neřešili. A tak porostou vagónové kolonie, dřevěné baráky, bydlí a spí se v kuchyni.“³⁴ Popisují také program kongresu, jehož se účastnili významní evropští architekti, zastupující jednotlivé státy, účastníci se kongresu. Československo se oficiálně akce

³⁰ *Ibidem*, s. 21–25.

³¹ Josef Polášek, *K vývoji školních budov*, *Stavitel* X, 1929, s. 157–162.

³² Josef Polášek, *Nové směry ve stavbě škol*, *Stavitel* XIII, 1932, s. 121–132.

³³ Josef Polášek, *Odborná škola pro ženská povolání v Brně, Merhautova*, *Architektura* I, 1939, s. 36–37.

³⁴ Bohuslav Fuchs – Josef Polášek, *II. mezinárodní kongres moderní architektury a nový Frankfurt*, *Index* I, 1929, č. 11, s. 1.

neúčastnilo. Líbí se jim stavební činnost ve městě a považují vedoucí pracovníky stavebního úřadu města za kompetentní, moderně smýšlející a schopné vybrat progresivní architektky, aby spolupracovali na rozvoji města. Stavební úřad ve Frankfurtu vedl v té době Ernst May.

Josef Polášek se angažoval také v několika spolcích. 26. května 1930 se stal členem výboru Levé fronty.³⁵ Mezinárodní výbor pro realizaci moderní architektury CIRPAC vyzval Levou frontu, aby vytvořila kongres, jehož členy byli kromě Josefa Poláška Bohuslav Fuchs, Josef Chochol a další. Levá fronta organizovala účast Československa na III. kongresu CIAM³⁶, který se konal v Bruselu.³⁷ V červnu 1930 se v Brně konala první celostátní konference Levé fronty.

Počátkem 30. let 20. století se v Československu projeví následky celosvětové hospodářské krize. Na situaci bylo potřeba reagovat. Československá vláda roku 1930 schválila novelu zákona o výstavbě nových budov s levnými byty. Polášek tak vytváří projekty brněnských sídlišť na ulici Vranovská v Brně-Zábrdovicích a na ulici Skácelova v Brně-Králově Poli. Mimo Brno projektuje výstavbu Masarykovy kolonie pro bankovní úředníky v Košicích. Všechny tři objekty splňují požadavky kladené na kolektivní bydlení.

Na Vranovské ulici Polášek prosazoval koncept soustavy osmi samostatných domů, umístěných na východ a na západ, ale jak sám napsal v článku v časopise *Žijeme*, „konservativní vlivy stavebně policejní prosadily proti tomuto řešení otevřený blokový systém, takže nyní mají byty na všechny světové strany.“³⁸ Důsledkem této změny bylo, že jedna čtvrtina těchto domů byla špatně osvětlena sluncem. Na Skácelově ulici byl Poláškův projekt postaven již podle původního konceptu pěti řad čtyřpatrových dvojdomů s orientací východ - západ.³⁹

³⁵ Levá fronta byl spolek levicově orientovaných intelektuálů. Byla založena v roce 1929, svou činností nahradila činnost svazu moderní kultury Devětsil. Cílem spolku bylo propagovat socialismus a zprostředkovávat komunikaci mezi intelektuály a dělnictvem. Členy byly osobnosti věnující se různým formám umění. Zakládající členové byli Karel Teige, Julius Fučík, Bedřich Václavek a Stanislav Kostka Neumann.

³⁶ Mezinárodní kongres moderní architektury CIAM byla organizace, která vznikla v roce 1928. Spojovala progresivní moderně smýšlející architektky, jako byli např. LeCorbusier, Ernst May, Hannes Meyer, Hendrik Petrus Berlage a jiní. Jejím úkolem bylo zprostředkovat debatu architektů a návrhy řešení problémů soudobého stavitelství.

³⁷ Viz Petr Pelčák– Ivan Wahla (eds.), *Josef Polášek 1899 – 1946* (pozn. 12), s. 11.

³⁸ Josef Polášek, Bytová péče města Brna v posledních letech, *Žijeme*, 1931, s. 84–85.

³⁹ *Ibidem*.

V té době se také Košice vyrovnávaly s velkým nárůstem obyvatelstva, bylo proto nutné začít situaci s nedostatkem bytů řešit. Polášek vytvořil projekt Masarykovy kolonie bankovních úředníků. Šlo o výstavbu osmi domů, v nichž žilo 48 rodin. Polášek i zde uplatňoval zásady kolektivního bydlení, i když se nejednalo o byty pro chudší obyvatelstvo města, naopak v tomto případě kolektivní systém zajišťoval nájemníkům pohodlnější bydlení.⁴⁰ To ukazuje, že sám Polášek nepovažoval kolektivní domy vhodné jen pro obyvatele s nižším příjmem, ale i pro střední společenskou třídu.

Josef Polášek nepracoval jen na zakázkách města, ale účastnil se i veřejných architektonických soutěží a získával i soukromé zakázky, především na stavby rodinných domů. V roce 1930 vyprojektoval kancelářskou budovu sklárny v Kyjově, která dnes již neexistuje. V Přerově vytvořil projekt rodinného domu pro svého bratra Jana. Mezi lety 1931–1932 pracuje na soutěžním návrhu pro komplex sanatoria pro pacienty trpící tuberkulózou ve Starém Smokovci, kde také projektuje stavbu pensionu Alfa.

V roce 1933 si Josef Polášek vybudoval svoji rodinnou vilu v Barvičově ulici v Brně. V domě byl kromě obytných pokojů i ateliér, třípokojový nájemní byt, byt pro domovníka a garáž.

Kromě staveb kolektivních domů se samostatnými byty navrhnul podobu nájemních domů v Brně-Černých Polích a v České Třebové. Dalším příkladem nájemního domu je Nájemní dům doktora Karla Pura na ulici Údolní 27 v Brně, který se liší od činžovních bytů pro chudé. Dům si nechal postavit doktor Karel Pur v letech 1936–1937. Kromě bytů určených k pronajímání a vlastnímu bydlení byl vybaven prostory vlastní ordinace a bytem pro správce domu.⁴¹ V roce 1937 získal Josef Polášek Zlatou medaili na Mezinárodní výstavě umění a techniky v moderním životě v Paříži.⁴²

Od druhé poloviny 30. let 20. století se Poláškův architektonický vyjadřovací jazyk začíná měnit a upouští od striktních zásad funkcionalistické architektury, jako jsou jednoduché hranolové tvary. Od této doby začíná postupně do staveb začleňovat oblé tvary a křivky. Příkladem může být víkendový dům JUDr. Vojtěcha Kyjovského budovaný mezi lety 1936–

⁴⁰ Josef Polášek, Masarykova kolonie bankovních úředníků v Košicích, *Stavitel XIII*, 1932, s. 12–132.

⁴¹ Lucie Valdhansová, Nájemní dům doktora Karla Pura, <http://www.bam.brno.cz/objekt/c128-najemni-dum-doktora-karla-pura?filter=code>, vyhledáno 11. 3. 2018.

⁴² Studentský záznam, Josef Polášek, (pozn. 3).

1937, kde autor použil prvek terasy mající oblý tvar⁴³. Dalším příkladem stavby, kde architekt nedodrží funkcionalistický kánon, je škola pro ženská povolání Charlotty Masarykové v Brně, kde je použita sedlová střecha namísto funkcionalismem preferované ploché střechy.

Josef Polášek spolupracuje ve druhé polovině 30. let s dalšími významnými brněnskými architekty Jindřichem Blumem a Otakarem Oplatkem na stavbě První moravské spořitelny. Jedná se o administrativní budovu na Jánské ulici v Brně. Stavba měla plnit nejen funkci bankovního domu, ve vyšších patrech měly být bytové prostory a „obchodní lokály podél frekvence“⁴⁴.

V období, kdy vypukla Druhá světová válka, se Josef Polášek začíná zabývat urbanismem. Zaměřil se hlavně na venkov jihovýchodní Moravy. V oblasti Slovácka, kde se narodil a vyrostl, pracoval v závěrečné etapě svého života. V letech 1938–1939 Polášek zhotovil regulační plán obcí Bohuslavice u Kyjova, Místřín a Svatobořice. Další projekty územního rozvoje pokračovaly v roce 1940 na území obce Čeložnice, v letech 1940–1946 v Poláškově domovské obci Boršov, následně ve městě Kyjově 1940–1947, v letech 1941–1943 v Horních Bojanovicích a mezi lety 1942–1943 ve městě Telči.⁴⁵

Kromě vytváření regulačních plánů se Polášek rovněž účastnil i několika architektonických soutěží na zemědělské stavby. Jednalo se o projekty zaměřené na typové zemědělské usedlosti Moravského Slovácka, typová bytová zařízení pro venkovská obydlí nebo typizované zemědělské usedlosti obhospodařující rozlohu 25 ha na Českomoravské vysočině⁴⁶, tento projekt vytvořil mezi lety 1940–1942.

Josef Polášek zemřel 20. prosince 1946 na tuberkulózu, proti které v té době neexistovala účinná léčba. Několik měsíců před smrtí navázal Polášek spolupráci se stavitelem Jaroslavem Burešem. Bureš pomáhal dokončovat práci, kterou Polášek před svou smrtí nestihl zrealizovat, například stavbu Újezdní měšťanské školy v Kyjově podle projektu z roku 1941, která se začala stavět v roce 1946⁴⁷. Josef Polášek po sobě zanechal svoji manželku Anku Poláškovou, rozenou Lochmannovou, se kterou se oženil v roce 1939, a dva syny, Pavla a Michala. V roce 2004 byl posmrtně oceněn Poctou České komory architektů za rok 2003.

⁴³Petr Pelčák – Ivan Wahla (eds.), *Josef Polášek 1899 – 1946* (pozn. 12), s. 20.

⁴⁴ Josef Polášek, *Novostavba První moravské spořitelny*, In Petr Pelčák – Ivan Wahla (pozn. 12), s. 43–44.

⁴⁵ Petr Pelčák, – Ivan Wahla, (pozn.12), s. 21.

⁴⁶ Ibidem.

⁴⁷ Ibidem, s. 22.

Proměny staveb školních budov na Moravě po První světové válce

Architektura školských staveb se, stejně jako další odvětví stavebnictví, v nově vzniklé demokratické republice Československo výrazně změnila. Rozvoj nových materiálů a technologií umožňoval stavitelům volněji pracovat s dispozicí a konstrukcí budov. Architekti již nepovažovali za ideální projektovat školu coby monumentální, „pseudoslohový palác“⁴⁸, při jehož projektování více než na funkčnosti záleželo především na reprezentativně pojaté fasádě. Naopak usilovali o účelné stavby s minimem dekorací, vhodně orientovaných vůči světovým stranám, s dostatkem světla a čerstvého vzduchu.

Ke kritikům výstavby předválečných škol patřil kupříkladu architekt Emil Edgar, který ve svém textu odsuzuje onu tendenci stavět „*representační školy*“⁴⁹. Vnímá školu jako snahu měst i venkova vyjádřit sebevědomí a pýchu místní obecní vlády. „*Abychom byli prvými mezi okolními městy, vystavme velkou a parádní školní budovu „školní palác“, který by vypadal navenek mohutně; budovu ukázkovou na kterou bychom mohli býti pyšní, kterou bychom se mohli chlubit.*“⁵⁰ Tyto stavby označuje za „*divadelnické školy*“⁵¹, kde požadavek na reprezentaci a vtíravou krásu, vytvořil ze školy „*v městech nejdůležitější stavební úlohou.*“⁵² Se školou srovnává stavby radnic, národních domů, chudobinců a dalších veřejných budov projektovaných ve stylu paláců nebo zámků, které často vypadají velmi podobně. Za velký nešvar považuje rovněž praxi výstavby pod správou stavebních úřadů, kde o podobě realizovaných škol rozhodovali zaměstnanci „*technicky diplomovaní i nediplomovaní, a ne umělci*“⁵³. *Že největší počet školních budov provádějí u nás stavební byrokraté a ne umělci že největší stavební úkoly a největší příležitosti k uměleckým činům byly směřovány úřednické nevzdělanosti a reakci.*“⁵⁴

Architekturu školních budov výrazně ovlivňovalo také právo. Československá republika přejala všechny zákony platné v rakousko-uherské legislativě, včetně těch týkajících se školství.

⁴⁸ Jan Šimek, *Historie školních budov: od tereziánských reforem po současnost*, Praha 2016, s. 174.

⁴⁹ Emil Edgar, *Stavba a zařízení škol: se 100 obrázky*, Praha 1922, s. 12

⁵⁰ Ibidem.

⁵¹ Ibidem.

⁵² Ibidem.

⁵³ Ibidem, s. 7.

⁵⁴ Ibidem.

Úlohou školství bylo sjednotit odlišné zákony platné v jednotlivých částech bývalé monarchie. České země se řídily odlišnými školskými zákony než Slovensko a Podkarpatská Rus.⁵⁵ Ministerstvo školství a národní osvěty si společně s pedagogy a veřejností uvědomovalo nutnost reformovat vzdělávací systém. Již v roce 1869 dal podnět pro změnu architektonického programu, podoby interiérů i exteriérů a vybavení škol zákon, jenž zaváděl výuku reálných předmětů.⁵⁶ Pro celkový vývoj vzdělávacích zařízení bylo důležité vydání podrobných předpisů upravujících podobu školních budov, jejich umístění v prostoru, technickém, interiérovém a výukovém vybavení a hygienických požadavcích.⁵⁷

Zastaralost platných rakousko-uherských předpisů, recipovaných Československým státem, kritizovali pedagogové, ale i architekti nebo lékaři. V architektonických časopisech vycházela v průběhu 20. a 30. let řada článků kritizujících nevhodnost směrnic a zavedených postupů ve školském stavebnictví. Například odborný přednosta ministerstva veřejných prací Ing. Ferdinand Havlíček v časopise *Styl* píše: „*Pro vypracování projektů na stavbu budov pro školy obecné a měšťanské směrodatnými jsou u nás dosud staré předpisy rakouské z r. 1888, dnešním poměrům již nevyhovující, poněvadž od té doby vzrostly značnou měrou požadavky pedagogické i hygienické, učinily velký pokrok konstrukce stavitelské, ba povstaly konstrukce zcela nové, v letech osmdesátých předešlého století neznámé a změnilo se podstatně i sociální postavení učitelů. Jest přirozeno, že jsou uvedené předpisy již zastaralé, že nevyhovují novodobým požadavkům a že nepřihlížejí k novým výhodným konstrukcím stavitelským.*“⁵⁸ V tomto článku Havlíček popisuje tehdejší jednotlivé předpisy pro obecné a měšťanské školy, jejichž provozní požadavky odpovídaly rovněž potřebám středních škol, a navrhuje změny pro jejich zlepšení.

Na začátku zmiňuje §1 vhodné umístění staveb na vesnicích a městech. Na vesnicích by měly být školní budovy situovány pokud možno v nezastavěné části obklopené zelení, neznečištěnou půdou a přístupem k vodě, připouští však, že v hustě zastavěných městech omezená velikost pozemků a jejich cena brání ve výstavbě ve volném prostoru. Obce by měly vyčlenit škole

⁵⁵ V českých zemích platil zákon vydaný v roce 1869, respektive jeho novela z roku 1883, Slovensko a Podkarpatská Rus zase zákonem článku XXXVIII/1868, který prošel novelou v roce 1876. Ministerstvo školství a národní osvěty si společně s pedagogy uvědomovalo nutnost reformovat vzdělávací systém (Viz: Jan Šimek, *Historie školních budov: od tereziánských reforem po současnost*, Praha 2016, s. 162.)

⁵⁶ Iloš Crhonek, *Školy 1945-1970*, Brno 1971, s. 16.

⁵⁷ Ibidem.

⁵⁸ Ferdinand Havlíček, O stavbách školních budov, *Styl* IV, 1923–1924 s. 117.

vhodná dostatečně rozsáhlá staveniště. Druhý paragraf se zabývá všeobecnými požadavky na školní stavby, kde kritizuje tehdejší předpisy, které nepožadují, aby byty pro školníky a učitele byly odděleny od školy vlastními vchody a sociálním zařízením. Pozornost zde věnuje také vizuálnímu charakteru škol jako neexistujícímu omezení výšky a estetiky budov. Ztotožňuje se s názorem, že stavba by neměla být nádherná, „naopak má být co nejjednodušší, má se přimykati rázu budov v obci a má i zevnějškem svým hlásat své určení. Nikoli hromaděním architektonických ozdob, ale umělecky vyváženými poměry, harmonickými barvami a pravými látkami stavebními budiž hledán dobrý účinek školních budov ... Výška školních budov měla by být omezena počtem pater v obci obvyklých, neboť působí pro ráz venkovských obcí velice rušivě, když školní budovy převyšují značně své okolí a tím často nepříznivě pozměňují celkový vzhled obce.“⁵⁹ Považuje školu za místo, které rozvíjí u dětí estetické cítění a smysl pro krásu. Nesouhlasí rovněž se zřizováním velkých bytů ředitelů středních škol ve školní budově nebo s minimální šířkou chodeb stanovenou na 2 m, kterou shledává nevyhovující a doporučuje šíři chodby 2,6 až 3 metry. Normu minimální šířky schodiště 1,5 m shledává sice přiměřenou, ale doporučuje stanovovat šířku větší odvíjející se od počtu studentů nebo stanovit předpisem vzdálenost schodiště od nejbližší učebny.

Mezi podstatné otázky kladené v projektech škol patřilo zřizování šaten v budovách. Vyrůstající důraz kladený společností na hygienu a zdraví podnítil požadavek, aby se studenti přezouvali a odkládali své venkovní ošacení mimo prostor učeben. Z hlediska dispozice interiérů projektanti užívali několik způsobů, kam šatny situovat. První způsob spočíval ve zřízení jedné prostorné místnosti pro všechny žáky školy. Druhým způsobem bylo zbudovat šatny pro jednu nebo dvě třídy přístupné z chodby i učebny. Řešení skýtal i koncept šaten nacházejících se v rozšířených úsecích chodeb naproti učebnám.⁶⁰ K dalším hygienickým požadavkům patřilo omezení šíření prachu a dostatečné osvětlení vnitřních prostor. Povědomí o problematice ochrany zdraví šířily články v pedagogických periodikách nebo publikovaných brožurách.⁶¹ Prach šířící se uvnitř školy se zachytával v prkenných podlahách často z měkkého dřeva. K podlahovým krytinám považovaným odborníky za nejvhodnější patřilo linoleum a parkety,

⁵⁹ Ibidem, s. 118.

⁶⁰ Ibidem, s. 118.

⁶¹ Viz Šimek (pozn. 48), s. 176.

podlaha se měla pravidelně olejovat právě k zamezení šíření prachu.⁶² Aby v interiérech školy zůstávalo čisto, měli pomáhat s jejím úklidem sami žáci.

Jan Šimek popisuje situaci, kdy děti z chudých rodin neměly finance na koupi přezůvek, a proto za deštivého počasí zůstávaly buďto obuté v mokrých botách, nebo chodily bosé. Referuje o člancích, kde se autoři zabývají školním lékařstvím, kde jsou popsány „*stříhy na jednoduché přezuvky, které ze zbytků látek nebo starých plstěných klobouků měly pro spolužáky vyrábět žákyně v hodinách ručních prací.*“⁶³ V časopise *Stavitel* byl otisknut článek, jehož autor lékař MUDr. Antonín Doskočil popisoval, jak má vypadat místo pro výstavbu škol ze zdravotního hlediska, „*aby dítě netrpělo vyučováním školním žádné úhony na svém zdraví.*“⁶⁴ Zásady shrnul do několika bodů:

„1. že škola má být v centru svého okrsku, snadno dosažitelná po schůdných cestách pro pěší i povozy ve všech dobách ročních, 2. že má být dostatečně prosvětlována sluncem ve všech učebnách, 3. že děti nesmí v ní trpěti nedostatkem čerstvého vzduchu, 4. že děti mají mít v přestávkách vyučovacích možnost pohybu na čerstvém vzduchu, 5. že otop místností školních musí být co nejsnazší a nejdokonalejší, 6. že možnost nákazy dítěte nebo jeho poškození z jiných nesprávně fungujících zařízení technických musí být vyloučena.“⁶⁵

Za nejvhodnější řešení v orientaci školy ke světovým stranám doporučuje učebny situovat na východ nebo jih. „*Nedostatek světla slunečního má za následek snížení vzdornosti organismu, který pak chorobě snáze podléhá.*“⁶⁶

V období dvacátých a třicátých let 20. století ovládl architektonickou scénu funkcionalismus. Zásady funkcionalistické architektury odpovídaly požadavkům na účelnost, kdy forma architektury vychází z její funkce, ploché střechy nabízely možnost vybudovat na nich terasy a sluneční lázně pro odpočinek studentů. Pásová okna propouštěla do školních místností dostatek slunečního světla. Vhodnost funkcionalismu pro školskou architekturu však neznamenal, že by architekti projektovali školy jen ve funkcionalistickém stylu, naopak velké množství škol se stále řídilo tradicionalistickým stavitelstvím.

⁶² Ibidem, s. 178.

⁶³ Ibidem.

⁶⁴ Antonín Doskočil, Místo pro budovu školní, *Stavitel: měsíčník pro architekturu* V, 1924, s. 28.

⁶⁵ Ibidem.

⁶⁶ Ibidem.

Školství stejně jako školní budova prošlo velkou transformací na počátku 20. století. Proměna se projevila také preferencí dvoutraktové dispozice, namísto dříve oblíbené trojtraktové, a budovu školy doplňuje tělocvična. Podoba tělocvičny bude právě v meziválečném období znamenat pro stavitele důležitý úkol. Forma školní budovy se postupně transformovala z učebny na školu pracovní. Kromě učeben obsahovala odborné pracovny, dílny pro dívky a chlapce, kabinety učitelů, knihovny, hovorňy a další místnosti.

Technologie železobetonových a ocelových skeletových konstrukcí společně s rozvojem stavebních materiálů dovolila architektům uvolněnější nakládání s prostorem. Využití podpůrných pilířů a sloupů v konstruování budov dovolilo odstranit bariéru mezi stavbou a jejím okolím a tím postupně vrůstání do krajiny.⁶⁷ Skeletová konstrukce umožnila prosklít velkou plochu fasád, a tak vyřešit problém s nedostatečným osvětlením chodeb a učeben. Uvnitř areálů škol vznikaly zahrady a venkovní hřiště.

Školskému stavitelství se v meziválečné době věnovala řada vynikajících architektů. Zaměříme-li se na Moravu, kromě Josefa Poláška můžeme zmínit z architektů působících v Brně Bohuslava Fuchse, Oskara Poříšku nebo Mojžíra Kyselku. Brno v meziválečné době zažívalo rozkvět, stalo se centrem obchodu, kultury a neméně funkcionalistické architektury nejen díky existenci dvou vysokých škol architektury. Tyto tendence vrcholí v roce 1928, kdy se Brno stalo dějištěm *Výstavy soudobé kultury* k oslavě desetiletého výročí založení Československé republiky.

Poptávka po školních budovách neustále rostla v celém Československu. Josef Polášek popisuje potřebu postavit „neméně než tisíc.“⁶⁸ Vhodným řešením pro zkonstruování takového množství škol by znamenalo stanovit normy pro jejich výstavbu. „Normalisovat možno nejen učebny, ale školy samé. Je třeba stanovit několik typů škol pro potřebu nejčastěji se vyskytujících. Takové vzorné typy daly by se dobře získat soutěží. Prospěch by z toho byl veliký, pomyslíme-li, jakou položku hraje obyčejně náklad na školu. Největší prospěch by z toho však měl venkov, který při použití vzorných typů jedno, dvoj, troj, čtyř a pěti tříd by měl v rukou jakési vodítko a nebyl by ponechán úplně bezradnosti a osudu podnikatelů. Dosud s tím začali v Rusku, nedávno byly vydány knižně jejich typy normalisovaných škol při celkem dobré a účelné dispozici, ať už jde o budovy dřevěné nebo zděné.“⁶⁹ V jiném textu Polášek rovněž hovoří

⁶⁷ Iloš Crhonek, *Školy 1945–1970*, Brno, 1971, s. 18.

⁶⁸ Josef Polášek, *O moderní školu*, *Žijeme* 1931, s. 203.

⁶⁹ *Ibidem*.

o veřejné soutěži na typové školy vypsanou městem Brnem. „Šlo o dosti rozsáhlou typisaci, počínaje od malých škol jednotřídních s bytem až po velké školy bohatšího programu. Akce byla však na samém začátku pohřbena samotnými architekty z obavy, že by byli zbaveni další práce.“ Architekti svůj postoj odůvodňovali obavami, „že by tyto plány sloužily nedostatečně kvalifikovaným odborníkům k bezduchému kopírování.“⁷⁰

Jediným příkladem typizovaných škol byly Baťovy školy ve Zlíně. Z hlediska jejich dispozičního řešení jde většinou o trojtraktové objekty, se střední chodbou o šířce 3,5 – 4 metry a délce 42 metrů.⁷¹ Uvedená délka chodeb vyplývá ze standardní stavební velikosti jednotlivých polí od sebe vzdálených 6,25 metrů.⁷² Podobu a dispozici zlínských škol popisuje také Iloš Crhonek, který uvádí pět základních typů dispozičního řešení⁷³:

- 1) typ jednotřídní školy s možností rozšíření na školu dvojtřídní
- 2) typ obecné sedmitřídní venkovské školy
- 3) typ dvacetitřídní městské školy
- 4) typ menší měšťanské školy
- 5) typ velké měšťanské školy

Typizace škol se projevila ve větším měřítku teprve po roce 1948. Normalizace měla předejít projektům s nižší uměleckou hodnotou a neracionálním programem architektonického návrhu i procesu výstavby. Na určitou dobu pozastavila evoluci školních budov éra socialistického realismu, preferující historizující kánon staveb. Kreativitu projektantů omezila anonymita projekčních kanceláří.⁷⁴ Teprve v závěru padesátých let 20. století nastalo opuštění ideálu reprezentativních kopií historických budov a postupné znovuprojevení osobnosti architekta.

⁷⁰ Josef Polášek, Nové směry ve stavbě škol, *Stavitel* XIII, 1932, s. 121–132, s. 122.

⁷¹ *Ibidem*, s. 122.

⁷² *Ibidem*.

⁷³ Iloš Crhonek, *Školy 1945–1970*, Brno, 1971, s. 23.

⁷⁴ *Ibidem*, s. 27.

O moderní školu

Rozrůstající se město Brno, které politickým sjednocením okolních vesnic v roce 1919 získalo řadu nových čtvrtí i nových stavebních parcel, reagovalo na zvyšující se počet obyvatel nejen bytovou výstavbou, ale také zajištěním sociální vybavenosti pro nové obyvatele, např. stavbou lázeňských nebo nemocničních areálů, úřadů, ale i školních budov. Architektonickým jazykem pro výstavbu veřejných budov od druhé poloviny dvacátých let se u většiny z nich stal funkcionalismus.

A to především díky faktu, že progresivní architekti, následující ideje moderní architektury, zastávali významné pozice na městských a zemských úřadech.⁷⁵ Práce Jindřicha Kumpošta, Bohuslava Fuchse i jejich mladých kolegů, mezi nimi Josefa Poláška, v projekční kanceláři města Brna, znamenala pro rychle se rozvíjející industriální metropoli významnou kapitolu jejího stavebního vývoje.

Také Josef Polášek získal na základě doporučení svého profesora na Uměleckoprůmyslové škole v Praze Pavla Janáka hned po absolutoriu práci v Regulačním a architektonickém oddělení Stavebního úřadu města Brna, díky této pozici se mladý architekt dostal k nebývalému počtu realizací městských zakázek, mezi nimi i řady školních budov.

Právě návrhy školních budov představovaly pro Josefa Poláška velké téma jeho tvorby, vedle projektování dělnických kolonií, sociálního bydlení, rodinných domů. Po svém návratu ze studijní stáže do Holandska, započala jeho spolupráce s Bohuslavem Fuchsem. Z ní vzešly stavby, které se řadí ve své době k nejpokrokovějším školním stavbám v Československu. Šlo o objekty Obecné školy smíšené na Náměstí Míru a Odborné školy pro ženská povolání Vesna na ulici Lipová. Právě ve škole na brněnském náměstí Míru, můžeme sledovat pokus o propojení učebny s chodbou a zahradou následně zdokonalený u Vesny. Vnitřní dispozice Vesny, jak píše sám Polášek, zračí silnou holandskou inspiraci, neboť jsou založeny na podobném principu jako u Utrechtské školy architekta Willema Maase. Poláškově se zamlouvá způsob Maasovy práce s prostorem chodby.⁷⁶ Chodbu totiž Polášek mnohdy považuje za část interiéru, „*kteřá ničemu neslouží a dosud byla jen nutným zlem*“⁷⁷. Získaný prostor, vzniklý

⁷⁵ Rostislav Švácha, Josef Polášek (pozn. 11).

⁷⁶ Josef Polášek, K vývoji školních budov. *Stavitel* X, 1929 s. 160.

⁷⁷ *Ibidem*, s. 157.

propojením školní třídy s chodbou, sloužil nejen ke cvičení gymnastiky, ale také k lepšímu osvětlení, odvětrávání a většímu přísunu vzduchu. Ve Vesně „*má přičlenění chodby k učebně ještě jinou funkci. Třída této školy slouží vyučování, šití, zkoušení a žehlení šatů a prádla. Všechny tyto práce je potřeba vykonávat téměř současně a z provozních důvodů zcentralizovat. Tomu vyhovuje nejlépe tento typ velké pracovny. U jiných škol takového druhu přičleňuje se tato pracovna za učebnu a tak ji prodlužuje. Prodlužují se tak ovšem také chodby.*“⁷⁸

Příklad interiérového řešení, kdy Polášek spojuje učebny se sousedními pracovnami, lze zpozorovat u jeho samostatné pozdější realizace Městské odborné školy pro ženská povolání Charlotty Masarykové v Merhautově ulici v Brně.

Jak jsem již uvedla, Josef Polášek své teoretické postoje k problematice vývoje škol často publikoval v periodikách *Stavitel*, *Index* a *Žijeme* nebo v knize *Holandské stavebnictví*. Ve svých textech architekt vystupuje kriticky k dosavadní praxi školské výstavby. Pro Josefa Poláška představují vzor opravdu moderní evropské architektury především země jako Německo a Holandsko.

V otázce školské výstavby Poláška inspiruje jejich filozofický přístup k těmto typům objektů. Ten spočívá zejména v hygienických požadavcích: v dostatečném přístupu světla, tepla a především čerstvého vzduchu. Za vyvrcholení tohoto přístupu pokládá školy typu německých „Pavilonschulen“ a holandských „Oppene – Luchtschool“. Oba typy mají podobný charakter. „*Za špatného počasí učí se v místnosti, létě na přilehlém dvoře či terase.*“⁷⁹ Původně se pavilónové školy stavěly pro „tělesně slabé děti.“⁸⁰ Postupně však jejich popularita vzrostla natolik, že se staly žádaným typem škol i pro zdravé studenty. Na příkladu komplexu školy na volném vzduchu v Hilversum Zonnenstraat od architektů Duikera a Bijvoeta představuje pavilónový typ školy jako vhodnou variantu k výstavbě ve městech díky jejímu úspornému programu vzhledem ke stavební parcele.

Zkušenosti ze stáže v Holandsku Polášek rovněž nadále zúročoval ve svých samostatných návrzích. Školu chápe jako továrnu na výrobu moudrosti. „*V šesti letech přijme obecná škola dítě a učitelé jako v továrně u pásu si je podávají ze třídy do třídy, zdokonalují a hotové pouštějí*

⁷⁸ Josef Polášek, K vývoji školních budov. *Stavitel* X, 1929, s. 160.

⁷⁹ Ibidem.

⁸⁰ Ibidem.

*do života. Jelikož jde o lidský materiál, je tato práce dvojnásob důležitá a právě tak jako moderní racionalisovaná továrna poskytuje lepší výrobek tak i moderní škola.*⁸¹

Při plánování výstavby školských objektů je třeba nejdříve najít vhodnou lokalitu. Za nejvhodnější variantu se pokládala stavební parcela, kde by budova školy stála mimo zastavěnou oblast. S tímto názorem Polášek zcela souhlasil. Jan Šimek ve své publikaci uvádí, že v případě „výběru pozemku je třeba dbát na to, aby na něm budova mohla být volně orientovaná ke světovým stranám, měl k ní volný přístup vzduch i světlo a zbylo dost místa na zahradu a hřiště“.⁸² Polášek doporučuje učebny orientovat jihovýchodním směrem, naopak místnosti jako kreslírny, posluchárny fyziky a jiné směrem severozápadním.⁸³ Jan Šimek uvádí doporučenou velikost pozemku pro výstavbu škol, která činí 7000 až 10000 m², a zmiňuje vhodnost využití rovné střechy k pedagogickému účelu. Právě sluneční terasy na rovných střechách se staly jedním z charakteristických prvků Poláškových škol.

V článku *Nové směry ve výstavbě škol* Polášek popisuje i nároky kladené na různé typy škol. „*Obecné školy mají přirozeně nároky skromnější, ale na př. měšťanské, hospodyňské a i mateřské školy zdaleka se nepodobají tomu, co by jejich učitelé i žáci z nich chtěli mít. V době specialisace a analyzy žádají učitelé právem takový organismus školní, který tyto nároky alespoň částečně uspokojuje.*“⁸⁴ Dále upozorňuje na nutnost zřizovat ve školách specializované učebny pro výuku např. fyziky, chemie nebo přírodopisu. Jak ukázal především na stavbách škol pro ženská povolání v Brně.

V jiném svém textu architekt popisuje učebnu normální školy, kdy má učebna velikost 9,30 x 6,5 m pro 42 žáků.⁸⁵ Úložné prostory v učebnách mívají podobu vestavěných skříní, jsou dostupné částečně z učebny a z části jako vitríny na chodbách.⁸⁶ Prostor chodby považuje za nepotřebný, a tak se jej snaží eliminovat, připouští ovšem, že ne každý systém to umožňuje. Jako nevhodné označuje situovat šatny na chodbách. Dává přednost vybudování centrálních šaten v přízemí škol, aby se zabránilo zbytečnému znečištění interiérů a hluku. Pokud to dispozice dovoluje, snaží se Polášek oddělit administrativní prostory jako ředitelnu, sborovnu

⁸¹ Josef Polášek, *O moderní školu, Žijeme 1931*, s. 200.

⁸² Jan Šimek, *Historie školních budov: od tereziánských reforem po současnost*, Praha 2016, s. 185.

⁸³ Josef Polášek, *Nové směry ve stavbě škol*, *Stavitel XIII*, 1932.

⁸⁴ *Ibidem*.

⁸⁵ Josef Polášek, *O moderní školu, Žijeme 1931*, s. 201.

⁸⁶ *Ibidem*, s. 202.

nebo kabinety od prostor učeben. Toto řešení mělo zajistit větší klid pro práci pedagogů. Pozitivně hodnotí zřizování hal ve školách jako místa pro společenské akce, divadelní představení atd.

Polášek ve svých textech kritizuje počínání úřadů ke školním budovám. „*A nynější praxe úřadů je taková, že předložíte-li projekt odlišný od jejich šablony zamítnou vám jej i se žádostí o subvenci z malicherných důvodů.*“ Tímto Polášek reagoval na neschválení výstavby komplexu pavilónových škol v Přerově v původní neredukované formě.

Na projektu přerovských pavilónových škol spolupracoval Josef Polášek s architektem Mojmírem Kyselkou. Nabízí se zde srovnání půdorysného řešení Chlapecké a dívčí školy v Přerově a Masarykovy obecné školy chlapecké a dívčí v Brně-Černých Polích. Svým půdorysem a řešením jsou si tyto stavby velmi podobné. Jde o symetrické budovy složené ze dvou navzájem sebou prostupujících křídel. V horizontálním průčelném křídle rovnoběžném se nachází učebny a kabinety. Ve vertikálním křídle směřující do zahrady jsou situována schodiště oddělená pro chlapeckou a dívčí polovinu školy. Brněnská škola disponuje společnými prostory v centrální části. V přízemí ústřední halou a nad ní tělocvičnou. V Přerově je tělocvična s terasou situovaná v zahradě připojená k traktu schodiště. Škola v Přerově disponuje oproti brněnské úspornějším programem.

V průběhu 30. let se začíná měnit Poláškův architektonický styl založený na pravidelných pravoúhlých strukturách jeho staveb⁸⁷. Můžeme si toho všimnout například u areálu brněnské Obecné a měšťanské školy v Křídlovické ulici se zaobleným rizalitem (1938–1939), nebo sedlové střechy Městské odborné školy pro ženská povolání Charlotty Masarykové v Brně. Ve 40. letech (po válce) se Poláškovy projekty škol pojí se sklonem k monumentalitě a regionalismu, jak dokazuje stavba Újezdní měšťanské školy v Kyjově, na které spolupracuje s architektem Jaroslavem Burešem.⁸⁸ S Burešem spolupracoval rovněž na poválečných projektech škol v Mistríně, Telči a svém rodišti Boršově, jež Bureš po Poláškově smrti dokončoval.

⁸⁷Rostislav Švácha, Josef Polášek, in: *Bulletin Moravské Galerie v Brně*, s. 107.

⁸⁸Ibidem.

Ženský vzdělávací spolek Vesna v Brně a počátky vzdělávání žen v Českých zemích od poloviny 19. století

Stavba školy Vesna znamenala v Poláškově tvorbě významnou roli. Stala se jednou z jeho prvních realizací školních budov. Zároveň představuje jeho nejvýznamnější realizaci školní budovy.

Od poloviny 19. století sílilo úsilí poskytnout ženám vyšší vzdělání a jeho prostřednictvím zlepšit jejich uplatnění v zaměstnání. Rovněž jim tímto umožnit realizovat se i jiným způsobem, než jen starostí o domácnost a rodinu. Právě v této době začaly i u nás vznikat ženské spolky, které kromě šíření vzdělanosti mezi ženami měly i národní charakter v kontextu národního obrození. Prvním takovýmto sdružením se stal pražský spolek Sestry slovanské, založený roku 1848⁸⁹. Zásadní vliv na zakládání a vznik mnoha dalších organizací pomáhajících ženám uplatnit se na pracovním trhu měl Americký klub dam, vzniklý z iniciativy Vojty Náprstka roku 1865. Ženská sdružení nevznikala jen v Praze, ale i na Slovensku a na Moravě, například prostějovská pěvecko-vzdělávací jednota Vlastimila (1869), brněnská Vesna, vyškovská Vlasta, kroměřížská Libuše atd.⁹⁰

Vesna vznikla roku 1870 jako Dívčí pěvecký spolek Vesna se „zpěvní školou pro odrůstající dívky.“⁹¹ O založení spolku se zasloužil právník Josef Illner. Cílem sdružení bylo podporovat vzdělávání dívek, které dokončily povinnou školní docházku, existovala však i chlapecká část Vesny, která však nebyla tak početná.⁹²

Kromě vzdělávací funkce se Vesna snažila zrovnoprávnit český jazyk a kulturu ve městě, kde většina obyvatel hovořila německy. Vesna se na přelomu 19. a 20. století angažovala v národopisném hnutí. Kromě vzdělávání dívek rovněž pořádala množství různých kulturních

⁸⁹Sestry Slovanské čili Spolek Slovanek. Účelem spolku bylo „založiti ženské školy totiž pro dívky i pro dospělé, kde tyto mají obdržeti vyšší vzdělání“. (Viz: Heslo Ženská emancipace, Ottův slovník naučný. Dvacátýsedmý díl, Vůz – Žyžkowski. Praha 1908, s. 803–811.)

⁹⁰Brněnský vzdělávací spolek Vesna (do roku 1918), in: idem, Alena Kalinová – Lenka Nováková (edd.), *Dcerám českým--: brněnský ženský vzdělávací spolek Vesna v letech 1870-1920* (kat. výst.), Moravské zemské muzeum v Brně 2007, s. 3.

⁹¹Ibidem, s. 4.

⁹²Dívčí pěvecký spolek Vesna byl založen 5. července 1870. Zakládajícími členy bylo 17 dívek a 5 hochů.

akcí jako přednášky, koncerty, divadelní představení a mnoho dalšího. Patřila k předním českým vlasteneckým organizacím v Brně.

Toto sdružení se již od počátku své existence potýkalo jak s finančními, tak i s ideovými neshodami, například se snahou některých jeho členů spojit se s Besedou brněnskou. Mužská část sboru navrhovala jeho spojení s jiným mužským sborem, což ženská část rázně odmítla a z Vesny se stala výhradně ženská organizace.⁹³ Se změnou stanov v roce 1872 změnil pěvecký sbor Vesna rovněž i svůj název na Ženskou vzdělávací jednotu a rozšířil své aktivity na poli ženského vzdělávání. Mezi aktivity, které Vesna organizovala, patřily hlavně přednášky, výlety nebo český kurz, v němž se vyučovalo dějepisu, zeměpisu, přírodopisu, fyzice a samozřejmě také zpěvu.⁹⁴ Na krátkou dobu vedl pěvecký sbor Leoš Janáček.⁹⁵

Velký průlom pro Ženskou vzdělávací jednotu nastal roku 1886 vznikem První české pokračovací školy dívčí Ženské vzdělávací jednoty Vesna v Brně, jenž se stala první svého druhu na Moravě.⁹⁶ O založení školy se zasloužila zejména tehdejší jednatelka Vesny Eliška Machová.⁹⁷ Výuka dívek probíhala z počátku provizorně v soukromém bytě v (dnešní) ulici Marešova 4.⁹⁸ Ulici dnes nese jméno druhého ředitele školy. František Mareš nastoupil na místo ředitele v roce 1888 po Františku Bartošovi⁹⁹ a ve funkci setrval třicet let.¹⁰⁰ Za dobu jeho vedení rozšířila škola nejen počet budov, ale i nabídku pořádaných odborných i všeobecných kurzů, večerních kurzů, došlo také ke zbudování penzionátu pro studentky z venkova nebo poptávárny pro služby.¹⁰¹

⁹³Klára Šimková, *Spolek Vesna v Brně a jeho budovy v době historismu* (bakalářská diplomní práce), Seminář dějin umění FF MU, Brno 2013, s. 7.

⁹⁴Viz. Kalinová – Nováková (pozn. 87), s. 4.

⁹⁵ Leoš Janáček (1854–1958) se se svou manželkou podílel na činnosti Vesny. S ředitelem Vesny Františkem Bartošem se podílel na Národních písních moravských v nově nasbíraných a rovněž komponoval klavírní doprovod k Bartošově Kytici z národních písní moravských.

⁹⁶Viz. Kalinová – Nováková (pozn. 87), s. 5.

⁹⁷ Eliška Machová (1858–1906) působila jako jednatelka Vesny od roku 1885, iniciovala založení České pokračovací školy dívčí Ženské vzdělávací jednoty Vesna v Brně.

⁹⁸ Viz Šimková (pozn. 90), s. 8.

⁹⁹ František Bartoš (1837–1906) byl dialektolog, sběratel lidové slovesnosti, působil dva roky jako správce První české pokračovací školy dívčí Ženské vzdělávací jednoty Vesna v Brně.

¹⁰⁰ František Mareš (1862–1941) byl pedagog a po dlouhá léta zastával post ředitele škol Vesna v Brně.

¹⁰¹Viz. Kalinová – Nováková (pozn. 87), s. 5.

První školní stavba brněnského spolku Vesna stojí na ulici Údolní č. p. 10. Projekt stavby v neorenesančním stylu zpracoval v roce 1889 stavitel Julius Zedník.¹⁰² Jde o neorenesanční stavbu o půdorysu ve tvaru obdélníka. Ke škole byl roku 1895 brněnským stavitelem Antonínem Tebichem přistavěn penzionát.¹⁰³

Pro neustále rostoucí počty studentek, jimž již z kapacitních důvodů škola nevyhovovala, se v roce 1897 počalo s výstavbou někdejší Dívčí průmyslové školy na (dnešní) ulici Jaselská 7, zrealizované již zmíněným Antonínem Tebichem. Výstavbou Tebicha pověřil ředitel František Mareš. Podobně jako budova na ulici Údolní je postavena v neorenesančním stylu. Na výzdobě interiéru i uliční fasády se podílelo množství významných umělců. Sgrafitovou výzdobu průčelí roku 1897 vytvořil malíř Josef Šíma starší.¹⁰⁴ Malby s folklórní tematikou v lunetách pod korunní římsou jsou dílem Joži Úprky.

V pořadí třetí školní budova spolku Vesna se nachází na ulici Jaselská č. p. 9. Projekt objektu vytvořil žák Jana Kotěry architekt Antonín Pfeiffer¹⁰⁵ a zrealizoval Antonín Tebich. Jde o secesní objekt dokončený roku 1899, sloužící potřebám Dívčího lycea, které se stalo prvním v celém Rakousko-Uhersku.

Ředitel Ženské vzdělávací jednoty Vesna František Mareš pověřil roku 1899 architekta Dušana Samuela Jurkoviče vypracováním návrhů vnitřního zařízení tzv. malého a velkého dívčího penzionátu u školy na ulici Údolní 10.¹⁰⁶ Provedení návrhů do skutečné podoby probíhalo

¹⁰² Julius Zedník (1855–1904) byl stavitel působící v Brně, autor budovy První české pokračovací školy dívčí Ženské vzdělávací jednoty Vesna v Brně.

¹⁰³ Antonín Tebich (1853–1933) působil jako stavitel od roku 1884, kromě škol a již zmíněných penzionátů Vesny byl autorem např. brněnské budovy Hypoteční a zemědělské banky Markrabství moravského. (Viz: Pavel Zatloukal, *Brněnská architektura 1815–1915*, Brno 2006.)

¹⁰⁴ Otec malíře Josefa Šímy, Josef Šíma starší (1859–1929) pracoval jako středoškolský profesor kreslení, zajímal se o lidovou kulturu a tradice. Jeho syn Josef Šíma mladší se stal světově uznávaným malířem.

¹⁰⁵ Architekt Antonín Pfeiffer (1879–1938), byl autorem projektu secesního Paláce Koruna na pražském Václavském náměstí. (Viz: Kolektiv autorů, *Encyklopedie architektů, stavitelů, zedníků a kameníků v Čechách*. Praha 2004, s. 500.)

¹⁰⁶ Viz Šimková (pozn. 90), s. 26. Marešova nabídka se pro Dušana Samuela Jurkoviče stala zlomovou a znamenala jeho stěhování do Brna, kde si následně staví také vlastní dům a dostává řadu dalších zakázek. (Viz Dana Bořutová, *Architekt Dušan Samuel Jurkovič*, Bratislava 2009, s. 42–43.)

v letech 1900–1902. Podle návrhů Dušana Jurkoviče byly realizovány i interiéry sborovny a kanceláře ředitele a nábytek pro budovy na ulici Jaselská 7 a 9.¹⁰⁷

Ženská vzdělávací jednota Vesna se věnovala také sociální činnosti. Pořádala kurzy pro dělnice, v nichž se učily péči o domácnost. Žákyně Vesny většinou pocházely z nepříliš majetných rodin. Vesna tak pomáhala rozšiřovat vzdělanost do nejrůznějších sociálních vrstev společnosti. Jednatelka Vesny Eliška Machová iniciovala roku 1899 vznik útulny pro sirotky, tzv. Ženské útulny pro dívky v Brně.

Mezi lety 1919–1921 přešlo již třináct škol Vesny do správy města Brna. Na přelomu 20. a 30. let 20. století došlo k realizaci stavby Odborné školy pro ženská povolání Vesna na ulici Lipová v Brně-Pisárkách a k ní náležícího internátu, tzv. Domova Elišky Machové. Domov sloužil k ubytování studentek učitelského ústavu. Projekt k jejich výstavbě pochází od architektů Bohuslava Fuchse a Josefa Poláška a ve své práci se stavbou školy budu blíže zabývat.

K dalším aktivitám, jimž se Vesna věnovala, patřila rovněž sběratelská činnost. Vesna vlastnila například sbírky textilu, keramiky, dřevorezby, kraslic atd. Roku 1953 brněnská Vesna zanikla. Sbírkové byly po zrušení Vesny převedeny do majetku Moravského zemského muzea a její nemovitosti do vlastnictví Osvětové besedy při Obvodním Národním výboru Brno II.¹⁰⁸

V roce 1991 se díky snaze skupiny nadšenců podařilo obnovit činnost spolku Vesna, který funguje dodnes. V tomtéž roce došlo k založení soukromé rodinné školy pro dívky. Škola nyní nese název Střední škola sociálních a zdravotnických služeb Vesna. Spolek Vesna v současnosti pořádá pro veřejnost množství kurzů různého zaměření a kulturních akcí.

¹⁰⁷Ibidem, s. 26.

¹⁰⁸Viz. Kalinová – Nováková (pozn. 87), s. 3.

Katalog realizací školních budov

Česká obecná škola smíšená Náměstí Míru v Brně

Architekt: Bohuslav Fuchs, Josef Polášek

Datace: 1928–1929

Adresa: Náměstí Míru 3, (Stránice), Brno

Dnes: Základní škola Brno, nám. Míru 3

Stavba školy na brněnském Náměstí Míru představuje názornou ukázkou raně funkcionalistické školní budovy v Brně druhé poloviny 20. let 20. století. Josef Polášek a Bohuslav Fuchs vytvořili projekt pro relativně novou městskou čtvrť založenou po první světové válce. Objekt je situovaný ve vnitrobloku a přiléhá k němu školní zahrada.

Dvoupodlažní budova školy je postavená „na půdorysu redukovaného větrného mlýna.“¹⁰⁹ Dispozice stavby je stále tradiční. Inovace spočívaly v architektonickém pojetí interiérů učeben, kterou autoři následně zdokonalili v komplexu Odborné školy pro ženská povolání Vesna v ulici Lipová. Jako u Vesny umožnila koncepce propojit učebnu s chodbou, a tak zvětšit učební prostor pro progresivní metody výuky.¹¹⁰

Při projektování stavby Polášek zhodnotil své poznatky s výstavbou škol v Holandsku, kde strávil půl roku na stáži a z níž se vrátil těsně před započítím práce na projektu. Při projektování se Josef Polášek a Bohuslav Fuchs snažili po vzoru holandských škol propojit učebnu s chodbou. Záslouhou betonové skeletové konstrukce mohla být fasáda maximálně odlehčena. Odhmotnění fasády umožnilo zvětšit plochu oken a tím přivést co nejvíce denního světla do interiérů. „Dvojitá okna z manstädtských želez, ostatní okna dřevěná, dveře hladké, oboustranně překližované, zavěšené do železných zárubní.“¹¹¹ Osvětlení chodeb přirozeným světlem zajišťovaly skleněné cihly z kyjovských skláren.¹¹²

¹⁰⁹ Zdeněk Kudělka, *Brněnská architektura 1919–1928*, Brno 1970, s. 62.

¹¹⁰ Petr Pelčák – Ivan Wahla, *Moravská metropole a cesta do Holandska/ Brno – Amsterdam* in: Petr Pelčák – Ivan Wahla (eds.), *Josef Polášek 1899–1946*, Brno 2004, s. 13.

¹¹¹ Josef Polášek, *K vývoji školních budov*, *Stavitel*, 1929, s. 157–162.

¹¹² *Ibidem*, s. 159.

Z hlediska dispozice jde o dvoutrakt. Křídlo s učebnami propojuje s objektem tělocvičny k nim kolmé nižší spojovací křídlo.

V přízemí se nacházely centrální šatny z železných trubek a mateřská škola s vlastním vchodem. Škola původně obsahovala šest učeben, osvětlených třemi rozměrnými okny, protější stranou, stěnu oddělující chodbu od učebny nahradily betonové pilíře, mezi něž projektanti umístili vestavěné skříně.¹¹³ Do prvního podlaží architekti umístili tři učebny, ředitelnu s terasou a kabinet. Ve druhém se nacházely opět tři učebny, sborovna s terasou a kabinetem. Ubytování pro školníka a topiče zajišťovaly dva byty umístěné v nízkém křídle předsazeném k uličnímu průčelí. Vnitřní prostory obou bytů vzhledem k jejich menší velikosti architekti zařídili vestavěným i pohyblivým nábytkem. Přízemní prostory sloužící k provozu mateřské školy vybavili „nábytkem ze vzorné školky“ od architekta Jaroslava Grunta¹¹⁴, vystaveném na Výstavě soudobé kultury, proběhlé roku 1928.

V traktu spojeném s hlavní budovou školy architekti situovali tělocvičnu. Na rovné střeše tělocvičny se nacházela terasa sloužící k výuce na čerstvém vzduchu a k relaxaci studentů o přestávkách.

V průběhu následujících desetiletí se školní budova nevyhnula přestavbám, měnícím její původní architektonickou koncepci vytvořenou Bohuslavem Fuchsem a Josefem Poláškem. Při rekonstrukci stavby v letech 1993–1995 byly ploché střechy školy a tělocvičny nahrazeny valbovými. V současnosti se ve zrekonstruovaném suterénu nacházejí technické místnosti, keramická dílna a toalety. Šatny v přízemí prošly rekonstrukcí v roce 2004.¹¹⁵ Dobové vybavení nábytkem z kovových trubek nahradily současné uzamykatelné skřínky, místo původního osvětlení trojdílnými dřevěnými okny dnes proniká světlo skleněnými luxfery. Roku 2005 byl ke škole přistavěn pavilon s jídelnou a výdejnou.¹¹⁶ V místě tehdejší terasy došlo z kapacitních důvodů k přistavbě dalšího patra s učebnami, ateliérem a knihovnou. V roce 2018 byla částečně vyměněna okna a rekonstruováno hřiště.¹¹⁷

Původní charakter budovy byl tedy výrazně pozměněn.

¹¹³Ibidem, s. 157, 159.

¹¹⁴ Ibidem, s. 160.

¹¹⁵ Jana Horáková, Z historie školy, <https://zsmirubno.cz/cs/o-skole/z-historie-skoly>, vyhledáno 13. 7. 2019.

¹¹⁶ Ibidem.

¹¹⁷ Ibidem.

Odborná škola pro ženská povolání Vesna a Internát Elišky Machové

Architekt: Bohuslav Fuchs, Josef Polášek

Datace: 1929–1930

Adresa: Lipová 18, Brno

Dnes: Střední zdravotnická škola a Vyšší odborná škola zdravotnická

Architekti Bohuslav Fuchs a Josef Polášek vyprojetovali roku 1929 komplex budov Odborné školy pro ženská povolání a internátu v brněnské městské části Pisárky. Následná realizace probíhala mezi lety 1929–1930. Stavební parcela, pro niž projekt vznikl, se nachází ve svahu Žlutého kopce nedaleko areálu brněnského Výstaviště. Komplex se skládá ze vzájemně propojených budov školy a internátu tzv. Domova Elišky Machové. Stavby na sebe navazují jak konstrukčně, tak i komunikačně.

Při projektování obou budov autoři využili předností železobetonového skeletu a nosných pilířů, tato konstrukce umožňovala zvětšit plochy oken a využívat předností prosklených fasád. Dostatek světla a vzduchu zvyšoval hygienický standard školských objektů.

Architekti navrhli budovu školy jako dvoupodlažní objekt s plochou střechou, střešní terasou a předsazeným blokem tělocvičny. Terasa sloužila studentkám k odpočinku a pobytu na čerstvém vzduchu. V suterénu se nachází hlavní vstup, stejně jako centralizované šatny, hospodářské místnosti a technické zázemí. Do přízemí projektanti umístili tělocvičnu sahající do výšky prvního patra a šest učeben spojených s místnostmi sloužícími jako pracovny a zkušebny. Prostory od sebe oddělovaly skládací dřevěné stěny.¹¹⁸ Polášek a Fuchs situovali do prvního patra dvě učebny, správní místnosti, ředitelnu, sborovnu, kabinety, laboratoř s posluchárnou a čítárny se studovnou.¹¹⁹ Do druhého podlaží umístili dvě cvičné kuchyně, spíží, jídelnu, prádelnu, žehlírnu, prostor k čištění oblečení a vstup na terasu.¹²⁰ Učebny byly vybaveny úložnými prostory ve formě vestavěných dřevěných skříní.

¹¹⁸ Taťána Slavíková, *Architektura školních budov v Jihomoravském kraji v letech 1919–1939* (diplomní práce), Katedra věd o umění FF UJEP Brno 1982, s. 49.

¹¹⁹ *Ibidem*, s. 49.

¹²⁰ *Ibidem*, s. 49.

Místo střední chodby je škola vybavena vnější komunikací v podobě venkovního balkónu dostupného z centrálního schodiště. Inovativní řešení interiérů tříd spočívalo ve včlenění skládacích stěn připevněných k pilířům, tak bylo možné v případě potřeby zvětšit učebnu o k ní přilehlou chodbu. V případě, kdy byla třída spojena s chodbou, nahradil funkci chodby venkovní balkón.¹²¹ Výhoda tohoto pojetí prostoru spočívala v jeho variabilitě odvislé od potřeb výuky, umožňovala výuku teoretických předmětů v uzavřených a odborných předmětů jako šití, zkoušení nebo žehlení oděvů v o chodbu rozšířených třídách.¹²²

Inspiraci k takovému řešení učebního prostoru můžeme nalézt v Utrechtu u školy navržené holandským architektem Willemem Maasem.¹²³ Sám Josef Polášek školní objekt znal ze své studijní cesty po Holandsku a rovněž se o něm zmiňuje ve svém textu *Holandské školy*. „*Střední zed' jest nahrazena skleněnou stěnou, jejíž půlka odpovídá šířce chodby, dá se posouvat tak, že chodbu úplně uzavře. A zed' od chodby jest také prolomena a nahrazena skleněnou stěnou. Přiléhá ještě terasa. Takto otevřená třída jest úplně vzdušná a volná.*“ „*V tomto případě jest chodba tedy součástí učebny, ovšem bez lavic.*“¹²⁴ Učebna spojená s chodbou byla zcela samostatná, neměla vliv na provoz ostatních místností.

U budovy internátu navržené Bohuslavem Fuchsem je použit tzv. holandský konstrukční systém, kdy nosnou funkci plní místo obvodových příčné stěny, které tak umožňují prosklení fasády. Holandský systém nejlépe vynikne na fasádě jižního průčelí. Hluboké lodžie pokojů tvoří příčné nosné zdi vystupující z fasády. Lodžie v průčelí plní zároveň estetickou funkci. Objekt Domova Elišky Machové tvoří dva kvádry, o výšce šesti pater.¹²⁵ Normalizovaná velikost obytných jednotek a systém příčných nosných stěn umožnil urychlit a zlevnit výstavbu.

¹²¹ Klára Hlaváčková, *Architektura školních budov v Brně ve 20. letech 20. století* (bakalářská práce), Seminář dějin umění FFMU Brno 2008, s. 34.

¹²² Ibidem, s. 34.

¹²³ Petr Pelčák, *Odborná škola pro ženská povolání Vesna*, in: Petr Pelčák – Vladimír Šlapeta, *Brno: architektura 1918-1939 = architecture 1918-1939*. Brno 2011. s. 68.

¹²⁴ Josef Polášek, *Holandské školy*, *Styl XI*. 1931–1932, s. 35.

¹²⁵ Lucie Valdhansová, *C054 Domov Elišky Machové, 1929-30*, Bohuslav Fuchs, in: Petra Hlaváčková, Rostislav Koryčánek, Šárka Svobodová, *Brněnský architektonický manuál: průvodce architekturou 1918-1945*, Brno 2017, s. 4.

Stavba jednoho podlaží o rozměrech 48 x 24 metrů trvala přibližně šest dnů.¹²⁶ Podlaží obsahovala několik typů ložnic.¹²⁷

Na průčelí školy i internátu se vztahuje památková ochrana. V průběhu fungování školní budovy došlo k mnoha adaptacím zejména v interiérech, které byly zapříčiněny požadavky na provoz Střední zdravotnické školy, jež objekty školy i internátu užívá od roku 1951. Došlo ke zbudování nových kabinetů, učeben a laboratoří.¹²⁸ Přesto se dodnes ve velké míře zachovala původní vnitřní dispozice a značné množství prvků interiéru školy, jak je koncipovali oba autoři, např. původní systém konstrukce dřevěných oken. V interiérech se objevuje motiv kulatých tzv. nautický oken, navozující atmosféru zaoceánských lodí. Kulatá okénka se objevují i u některých dveří Domova Elišky Machové. Mezi původní vybavení do dnešních dnů dochované v učebnách patří původní umyvadlo v prostoru jedné z nynějších laboratoří a vestavěné oboustranné skříně, ty byly dostupné z laboratoře i ze sousední místnosti.

¹²⁶ Bohuslav Fuchs, Z průvodní zprávy autora, in: Zdeněk Kudělka, *Bohuslav Fuchs*, 1966, s. 83.

¹²⁷ Průčelím Domova Elišky Machové se inspiroval italský architekt Giuseppe Terragni u projektu CasadeiFascio v Comu.

¹²⁸ Autor neuveden, Historie zdravotnické školy v Lipové ulici, <https://www.szsmeh.cz/historie-skoly>, vyhledáno 10. 7. 2019.

Obecná škola v Dobročkovicích

Architekt: Josef Polášek

Datace: 1930

Adresa: č. p. 134

Josef Polášek navrhnul školu jako jednopatrovou stavbu o půdorysu ve tvaru písmene T. Místo, na němž stavba stojí, leží v prudkém svahu, proto se architekt musel vyrovnat s terénem pomocí vybudování suterénu a zvýšeného přízemního podlaží.¹²⁹ Objekt je situovaný samostatně a přiléhá k němu školní zahrada.

V uliční části prolamují fasádu podlouhlá okna. Průčelí člení uprostřed vstupní prosklené dveře. Dominantu průčelí představuje vertikální arkýř situovaný ve středu fasády nad vstupem. Arkýř stoupá přes přízemí a první nadzemní podlaží až k římsě předstupující líc uliční fasády. Škola a přilehlá zahrada jsou z ulice zabezpečeny plotem s brankou.

V budově se nacházely tři učebny, kabinet, toalety, byt školníka a další prostory potřebné pro provoz školy.¹³⁰

V dnešní době již budova neslouží výuce žáků. Školu později doplnila přízemní přístavba umístěná vedle Poláškovy starší školní stavby. „*V současné době je obýván školní byt (na dobu určitou), jinak je celá budova školy nevyužita, ale v rámci možností udržována. Objekt má novou střechu a okapy.*“¹³¹

¹²⁹Taťána Slavíková, *Architektura školních budov v Jihomoravském kraji v letech 1919–1939* (diplomní práce), Katedra věd o umění FF UJEP, Brno 1982, s. 58.

¹³⁰Ibidem, s. 58.

¹³¹Budova školy čp. 134, <https://www.brownfieldy-jmk.cz/detail/?id=6106>, vyhledáno 16. 8. 2019.

Přístavba Měšťanské školy Kotlářská ulice

Architekt: Josef Polášek

Adresa: Kotlářská 4, Brno

Datace: 1930–1931

Dnes: Základní a mateřská škola Kotlářská, Brno

Budova školy v Kotlářské ulici projektovaná Josefem Poláškem navazovala na starší komplex škol v Sušilově a Kounicově ulici. Jde o trojtrakt. Konstrukci tvoří železobetonový skelet vyplněný zdivem. Parcela, na níž objekt školy stojí, leží v mírném svahu. Polášková čtyřpodlažní přístavba má tvar jednoduchého kvádrů. Uliční průčelí prolamují okna ve čtyřech okenních osách. Budova měla plochou střechu, s terasou orientovanou do vnitrobloku.¹³²

Do samostatné části přízemí architekt situoval učebnu a hernu mateřské školy, byt školníka s vlastním vchodem, dílnu pro dívky i chlapce, kabinet, sociální zařízení, skladovací prostory. Velká okna herny a učebny umožňovala výhled na venkovní hřiště vymezené zídkou. V prvním patře se nachází vstup měšťanské školy, umístěný v zádveři dostupný z ulice nástupní terasou.¹³³ Do druhého a třetího podlaží umístil projektant učebny a kabinety, ředitelnu, sociální zařízení, posluchárny fyziky a laboratoře, temnou komoru. V obou patrech se nacházely čtyři učebny. Šatny žáků Polášek situoval v patrech v blízkosti učeben. Interiéry prosvětlovala patentní okna firmy Ippen.¹³⁴ Polášek vybavil učebny vestavěným nábytkem. Jako podlahovou krytinu zvolil linoleum.¹³⁵ Větrání druhého a třetího patra s učebnami zajišťovaly balkóny na konci chodeb.

Balkóny nepředstavovaly jediný způsob osvětlení tmavých chodeb. Architekt vyplnil horní část stěny oddělující učebny od chodeb poli skleněných cihel. Luxfery chodby dostatečně prosvětluje zásluhou velkých oken ve třídách. Jednotlivá patra zpřístupňuje centrální schodiště,

¹³² Lucie Valdhansová, C271, Přístavba školy 1931, Josef Polášek, in: Petra Hlaváčková, Rostislav Koryčánek, Šárka Svobodová, *Brněnský architektonický manuál: průvodce architekturou 1918-1945*, Brno 2017, s. 227.

¹³³Ibidem.

¹³⁴ Josef Polášek, *Nové směry ve stavbě škol*, *Stavitel XIII*, 1932, s. 123.

¹³⁵Ibidem.

rovněž s poli luxfer. Elektrické osvětlení interiérů zajišťovaly závěsné lustry. U vchodů do tříd se nacházely prosklené vitríny.

Budova školy není památkově chráněná. Došlo ke zrušení šaten původně umístěných u učeben, tím byl získány další prostory pro provoz školy. Nyní se šatny nachází v prvním patře v blízkosti vstupu. V rámci rekonstrukce budovy byly interiéry upraveny podle současných hygienických norem.

Přístavba obecné a měšťanské školy v Brně-Obřanech

Architekt: Josef Polášek

Datace: 1931–1933

Adresa: Hlaváčova 191/6, Cihelní 191/1, Brno-Obřany

Dnes: Mezinárodní Montessori Základní Škola Perlička

Josef Polášek vypracoval projekt přístavby obecné a měšťanské školy v brněnské městské části Obřany. Šlo o rozšíření starší historizující školní budovy v ulici Hlaváčova. Uliční průčelí přístavby v ulici Cihelní horizontálně člení rozměrná okna. Polášek připojil přístavbu ke starší školní budově pomocí krátkého křídla s hlavním schodištěm.¹³⁶ Objekt školy disponuje zahradou.

Polášek pojal stavbu jako jednopatrový dvoutrakt s učebnami.¹³⁷ Šatny situoval na přilehlé chodbě naproti učebnám. V přízemí navazuje na učebny nevelká předsíň, odkud se vchází do tělocvičny a šaten. Do této předsíně vede také schodiště zpřístupňující první patro s tělocvičnou v přízemí a sluneční terasou na rovné střeše tělocvičny. Architekt zabezpečil terasu zábradlím.

Boční schodiště prosvětlovaly pásy skleněných cihel vertikálně členící zahradní fasádu. Z této předsíně je možné vstoupit prosklenými dvoukřídlými dveřmi do zahrady. Do prostoru hlavního schodiště přivádí denní světlo dva vertikální prosklené okenní otvory. Chodba prvního podlaží byla v zahradním průčelí podpíraná pilíři otevřené venkovní lodžie.¹³⁸ Lodžie představovala prvek, kterým architekt vizuálně odhmotnil jinak jednotný objem střízlivé obdélné stavby.

Učebny v přízemí využívá sousední Mateřská škola. V budově sídlí Mezinárodní Montessori Základní Škola Perlička, využívající prostory historizující školy na ulici Hlaváčova, prvního patra přístavby a tělocvičny. Trojice učeben v přízemí využívá jiná instituce.

¹³⁶Taťána Slavíková, *Architektura školních budov v Jihomoravském kraji v letech 1919–1939* (diplomní práce), Katedra věd o umění FF UJEP, Brno 1982, s. 56.

¹³⁷Ibidem.

¹³⁸Ibidem.

Ke stavebním změnám, k nimž došlo během doby provozu stavby školy, patří zazdění lodžie ve školní zahradě a nahrazení skleněných luxferů prosvětlujících boční schodiště neprůhledným sklem, jak je patrné z archivních fotografií k dostupnými v publikaci vydané spolkem Obecní dům Brno.¹³⁹ Původní okna byla nahrazena novými. V předsíni s bočním schodištěm se nacházejí dřevěné dvoukřídle dveře vedoucí do zahrady, které se objevují i na jedné z archivních fotografií.¹⁴⁰

¹³⁹ Petr Pelčák – Ivan Wahla, *Moravská metropole a cesta do Holandska/ Brno – Amsterdam* in: Petr Pelčák – Ivan Wahla (eds.), *Josef Polášek 1899–1946*, Brno 2004, s. 89.

¹⁴⁰ *Ibidem*.

Přístavba České obecné a měšťanské školy Chlapecké a dívčí v Brně-Králově Poli

Architekt: Josef Polášek

Datace: 1932

Adresa: Bulharská 1, Brno-Královo pole

Dnes: Základní škola Slovanské náměstí

Josef Polášek vypracoval projekt přístavby k historizující budově od architekta Antonína Blažka. Hladká bílá fasáda přístavby nenásilně navazuje na starší trojkřídlovou školu. Průčelí člení obdélná okna doplněná o úzká obdélná okna a vstupní dveře. Zahradní průčelí je na rozdíl od uličního bohatěji výškově i tvarově členěno. Polášek doplnil horizontální kvádr o dva předsunuté vertikální rizality s podlouhlými okny v jedné ose. Nejvyšší patro horizontálního křídla ustupuje a vytváří prostor terasy.¹⁴¹ U zahradního průčelí a na boku stavby Polášek kombinuje oblé a hranaté linie. Oblé hrany vertikálního rizalitu z boku stavby kontrastují se špičatou střechou. Budovu horizontálního křídla architekt zastřešil střechou pultovou a rizality plochými střechami.¹⁴²

V přízemí se nacházely dvě dílny, kabinet, toalety s umývárnou, sprchy, skladiště, strojovna a jiné technické zázemí. Do prvního patra projektant situoval menší sál vedoucí do velkého přednáškového sálu vybaveného pódium a ochozem. Vyšší úroveň terénu přednáškového sálu oproti sálu menšímu Polášek vyřešil několika zaoblenými stupni se dvěma vchody vyrovnávající toto převýšení. Před vchodem do přednáškové síně ležel jeden menší sál, z něž se vychází po nízkém zaobleném schodišti, šatna a bufet. Druhé patro obsahovalo předsálí, toalety, tělocvičnu a šatnu.

Přístavba školy byla před několika lety rekonstruována. Přízemní část slouží potřebám mateřské školky, nové školní jídelny a kuchyně. Přednášková síň, v níž se dříve konala promítání filmů a divadelní představení, se později proměnila v další tělocvičnu. V již zmíněném menším sále

¹⁴¹Taťána Slavíková, *Architektura školních budov v Jihomoravském kraji v letech 1919–1939* (diplomní práce), Katedra věd o umění FF UJEP, Brno 1982, s. 65.

¹⁴²Ibidem.

je situovaná šatna. Nynější okna budovy odpovídají svou velikostí a tvarem oknům původním. Rekonstrukce stavby i přes některé změny zachovává funkcionalistický ráz.

Chlapecká a dívčí obecná škola v Přerově

Architekt: Mojmír Kyselka, Josef Polášek

Datace: 1933–1934

Adresa: Generála Štefánika 10, Přerov

Dnes: Gymnázium Jana Blahoslava a Střední pedagogická škola, Přerov

První verzi projektu souboru přerovských pavilónových škol vypracoval kolega Josefa Poláška ze Stavebního úřadu města Brna Mojmír Kyselka již v roce 1931. Druhá varianta vznikla spoluprací Mojmíra Kyselky s Josefem Poláškem. „*Autoři zvolí formu tří skupin pilovitě řazených pavilonů, které mají vytvářet polootevřené atrium.*“¹⁴³ Nakonec byl však projekt realizován v podobě jediné školní stavby, „se zrcadlovým dispozičním řešením.“¹⁴⁴ Tento objekt sloužil ke vzdělávání chlapců i dívek.

Stavba školy započala v roce 1933. Škola je situována nedaleko vlakového nádraží v místě, kde dříve stála tovární budova.¹⁴⁵ Architekti uplatňují dvoutraktovou dispozici školní budovy.

Budovu tvoří dvě navzájem sebou prostupující obdélná křídla, tvořící půdorys ve tvaru písmene T. Rovnoběžný trakt s učebnami a provozními místnostmi je umístěný souběžně s ulicí Generála Štefánika. Do podélného křídla, směřujícího do zahrady, naznačeného z ulice šíří venkovního balkónu, autoři situovali dvě oddělená schodiště a šatny pro dívky a chlapce. Na podélný komunikační trakt navazuje nižší trakt tělocvičny s terasou. Architekti rozdělili budovu na dvě poloviny pomocí příček. Jižní část objektu sloužila výuce dívek a severní chlapců. Hladkou bílou fasádu uličního průčelí prolamují široká podélná okna, podporující horizontálnost hmoty.

¹⁴³Petr Pelčák – Ivan Wahla, *Moravská metropole a cesta do Holandska/ Brno – Amsterdam* in: Petr Pelčák – Ivan Wahla (edd.), *Josef Polášek 1899–1946*, Brno 2004, s. 17.

¹⁴⁴Ibidem.

¹⁴⁵ Anonym, *Stručná historie objektu*, archiv Gymnázia Jana Blahoslava Přerov, nestránkováno

Budovu zpřístupňují dva vchody, jeden vedoucí do chlapecké a druhý do dívčí sekce školy. Ke vstupu vede schodiště, jehož vrchol projektanti zastřešili pomocí balkónu v průčelí. Balkón zastřešuje oba vchody a vymezuje byt školníka nacházející se mezi oběma vstupy.

V suterénu se nacházely sklady, kotelna, uhelna a technické zázemí. Do přízemí Polášek s Kyselkou umístili kromě bytu školníka učebny, toalety, šatny a dvě schodiště vedoucí do prvního patra. V prvním patře se nacházely učebny a kabinety zvláště pro výuku chlapců a dívek, ředitelna a dvě sborovny. Z obou sousedních sboroven vedl vstup na terasu v uličním průčelí. Do zahrady vedly dva vstupy dostupné ze schodišť v přízemí. Prosklení schodiště výrazně pomáhá pronikání denního světla do interiéru. Parcela, na níž škola stojí, disponuje velkou zahradou.

„V dubnu 2017 tak mohla být zahájena náročná rekonstrukce budovy, a to výměna oken, zateplení fasády a instalace vzduchotechniky, která byla jedním z požadavků čerpání finančních prostředků z evropských fondů. Nejvíce prací se odvedlo v době letních prázdnin. Vzhledem k tomu, že je budova GJB kulturní památkou, všechna jednání probíhala za přítomnosti pracovníků Národního památkového ústavu. Dne 7. 12. 2017 proběhla technická kolaudace stavby, 31. 1. 2018 pak slavnostní kolaudace. Celková hodnota opravy byla 32 mil Kč.“¹⁴⁶

Rekonstrukce z velké části pomohla budově navrátit podobu, kterou měla ve 30. letech 20. století. Okna objektu odpovídají svou velikostí, barvou i tvarem původním oknům. U bočních vstupů do zahrady se znovu objevuje motiv kulatých okének dveří.

Klecové šatny nahradily skříňky. Roku 1953 byly vybourány příčky dělící budovu na dvě části. V budově se zachovalo původní schodiště a dřevěné prosklené dveře s kovovými madly u vstupů. V suterénu se v současnosti nalézají učebny, kabinety, dílna, sklady, dva školní kluby nebo laboratoř s učebnami fyziky a chemie.

¹⁴⁶Romana Studýnková a kol., Gymnázium Jana Blahoslava a Střední pedagogická škola, Přerov, Denisova 3. Výroční zpráva školní rok 2017/2018, s. 3.

Městská odborná škola pro ženská povolání Charlotty Masarykové

Architekt: Josef Polášek

Datace: 1936–1938

Adresa: Merhautova 590/15 Brno

Specifické požadavky na provoz škol pro ženská povolání znamenala pro projektanty výzvu na poli dispozičního, případně i konstrukčního řešení staveb.

Stavba školy vznikala v letech 1936–1938 podle projektu Josefa Poláška. Při návrhu objektu Polášek zúročil zkušenosti získané v předcházejících projektech školních staveb, především pak návrhu Odborné školy pro ženská povolání Vesna, na němž spolupracoval s Bohuslavem Fuchsem. V porovnání s budovou navrženou pro spolek Vesna zde architekt volí racionálnější program, vyhovující potřebám výuky.

Budova je situována v mírně svažitém terénu Merhautovy ulice a vytváří uliční frontu s okolními domy.¹⁴⁷ Architekt se v projektu přizpůsobil starší zástavbě použitím prvků korunní římsy a sedlové střechy. Kontextuální řešení stavby ne zvolil Polášek poprvé.¹⁴⁸

Půdorys třípodlažního objektu má tvar podlouhlého obdélníka a dvoutraktovou dispozici. Při konstrukci stavby využil autor železobetonového skeletu. Průčelí školy Josef Polášek ozvláštnil prvkem horizontálního arkýře s pásovými okny vystupujícího z nosné konstrukce uliční fasády. Arkýř, který podle Petra Pelčáka použil Polášek při projektování školních budov poprvé, umístil přibližně ve dvou třetinách plochy fasády a dosahuje výšky druhého podlaží. Přibližně současně použil prvek proskleného arkýře vedlejšího schodiště architekt a Poláškův kolega z městského stavebního úřadu Oskar Poříška u správní budovy městských elektráren.¹⁴⁹ Zajímavě architekt vyřešil hlavní vstup do budovy, kdy jej prosklil a doplnil zaobleným výkladcem, jenž fungoval jako prostředek k prezentaci výrobků studentek.

¹⁴⁷ Petr Pelčák, *Dívčí škola Charlotty Masarykové* in: Petr Pelčák – Vladimír Šlapeta, (pozn. 120), s. 274.

¹⁴⁸Ibidem.

¹⁴⁹Ibidem.

Škola je spojená v severní části s tělocvičnou vybavenou pódiem, místností na nářadí, šatnami a sprchami. Vnitřní dvůr, jenž vznikl v místě napojení školy na tělocvičnu, sloužil jako venkovní hřiště.

Škola obsahovala celkem čtrnáct učeben, tělocvičnu, posluchárnu fyziky s laboratoří, kabinety pedagogů, ředitelnu, knihovnu, dvě kuchyně, jídelnu, prádelny, žehlírnu a centrální šatny situované dostupné z haly v přízemí.¹⁵⁰ Každá z učeben byla propojena s pracovní pomoci posuvných stěn. V pracovních probíhala výuka odborných předmětů jako střihání, šití a žehlení. Prostor mezi okny sloužil k umístění šicích strojů. Prostor hlavního schodiště prosvětlují kulaté luxfery. Právě použití luxferů k osvětlení prostor chodeb a schodišť je pro Poláškovy stavby škol typické.

Ve škole studovalo přibližně 350 žákyn a maximální kapacita každé učebny činila 30 míst. V učebnách se vyučovalo předmětům literním a šití.¹⁵¹ Pro výuku vaření a praní sloužily dvě cvičné kuchyně a prádelny. Studentky se učily vařit v kuchyňských boxech umístěných v řadách za sebou. V každém z těchto boxů pracovaly dvě až tři dívky.¹⁵²

Celková částka použitá k výstavbě dosahovala tři a čtvrt milionu československých korun.¹⁵³

Mezi lety 1990–1992 proběhla celková rekonstrukce objektu školy. Následně v letech 1992–1994 byla realizována přístavba školy.¹⁵⁴ Přístavba zahrnovala rozšíření tělocvičny a stomatologických laboratoří, vystavění nových specializovaných učeben, hřiště na rovné střeše budovy, bazénu, masážní místnosti, rehabilitační tělocvičny, posilovny, knihovny a učeben očních optik.¹⁵⁵ Další rekonstrukcí prošla budova školy v letech 2013–2016, při ní došlo k zateplení a přepláštění fasády.¹⁵⁶ V interiéru se přestavba projevila především v prostorách kotelny, sociálních zařízeních nebo kuchyní určených ke školení nutričních terapeutů.¹⁵⁷

¹⁵⁰Ibidem, s. 42–43.

¹⁵¹ Josef Polášek, *Odborná škola pro ženská povolání v Brně*, Merhautova in: Petr Pelčák – Ivan Wahla (edd.), *Josef Polášek 1899–1946*, Brno 2004, s. 42.

¹⁵²Ibidem.

¹⁵³Ibidem, s. 43

¹⁵⁴Historie zdravotnické školy v Merhautově ulici, <https://www.szsmrh.cz/historie-skoly>, vyhledáno 11. 7. 2019.

¹⁵⁵Ibidem.

¹⁵⁶Ibidem.

¹⁵⁷Ibidem.

Provedené přestavby sice změnilu podobu interiérů a fasády, ale významně nezměnily architektonickou koncepci Poláškovy stavby.

Obecná a měšťanská škola Křídlovická Brno

Architekt: Josef Polášek

Datace: 1938–1939

Adresa: Křídlovická 30b, Brno

Dnes: Základní škola Křídlovická

Školní budova Josefa Poláška navazuje na původní projekt architekta Bohuslava Fuchse z roku 1926. Původně mělo jít o dvě identické školní budovy na půdorysu písmene L. Stavby mělo navzájem propojovat k nim kolmé křídlo se společnou tělocvičnou a jídelnou. Jedna z budov měla sloužit pro vzdělávání chlapců a druhá dívek. Realizace chlapecké školy s tělocvičnou proběhla mezi lety 1926–1927. K výstavbě dívčí školy podle návrhu Bohuslava Fuchse však nedošlo. Teprve v letech 1938–1939 byla vybudována škola pro dívky podle nového návrhu Josefa Poláška.

Bohuslav Fuchs rozčlenil třípodlažní objekt chlapecké školy na trakt s učebnami, trakt s kabinety, a trakt s tělocvičnou. Jednotlivé trakty vzájemně propojila hala se schodištěm. Do suterénu umístil dílny pro žáky, sklady a technické zázemí¹⁵⁸. Budova zahrnuje celkem devět tříd, učebnu fyziky a kabinet, kreslírnu a kabinet, jednu ředitelnu, jednu sborovnu a dva kabinety pro školu obecnou stejně jako pro školu měšťanskou¹⁵⁹. Učebny o rozměrech 6,50 x 9,50 x 3,80 m prosvětlovalo vždy jedno okno o velikosti 7,00 x 2,80 m ze speciálních válcovaných profilů.¹⁶⁰ Šatny situoval Fuchs na chodbách naproti učebnám a třídy vybavil vestavěnými skříněmi.

Polášková architektonická koncepce dívčí školy se značně odlišovala od dříve zamýšleného Fuchsova návrhu. Architekt propojil dívčí školu s chlapeckou k ní kolmým křídlem se společnou tělocvičnou. Objekt školy tvoří železobetonový skelet vyplněný cihelným zdivem.

¹⁵⁸Bohuslav Fuchs, Technický popis k návrhu obecné a měšťanské školy chlapecké v Brně (Křídlovická ulice) převzato z J.K. Říha, O stavebních zákonech, *Stavitel IX*, 1928, č.1, s. 63.

¹⁵⁹Ibidem.

¹⁶⁰Ibidem.

Kromě obecné a měšťanské dívčí školy projekt počítal i s připojenou přízemní stavbou mateřské školy a dětské poradny. Na trakt učeben dívčí školy navazovaly nakoso připojené kubusy mateřské školy a křídlo dětské poradny vytvářející vnitřní dvůr vymezený vstupní branou.¹⁶¹

Třípatrový objekt školy s učebnami orientovanými jihovýchodním směrem má dvoutraktovou dispozici. Hmotu objektu vychází z jednoduchého kvádrů, horizontálně členěného rozměrnými okny. Velká okna v interiérech učeben představují typickou součást školských staveb Josefa Poláška. Z hladké bílé fasády dvorního průčelí vystupuje rizalit ve tvaru elipsy.¹⁶² Celý komplex zastřešují pro funkcionalismus typické rovné střechy.

Do přízemí části stavby Polášek situoval vstupní halu se schodištěm, centrální šatny a byt školníka. Na tělocvičnu přístupnou po hlavním schodišti navazovaly šatny, toalety a sprchy. Do prvního nadzemního podlaží umístil čtyři učebny a tři kabinety.¹⁶³ Ve druhém podlaží se nacházela ředitelna, sborovna, čtyři kabinety a tři učebny.¹⁶⁴ Třetí podlaží obsahovalo čtyři učebny a čtyři kabinety.¹⁶⁵ Školní dílny byly vybaveny moderním zařízením a třídy nábytkem podle Poláškovy návrhu.¹⁶⁶ Šlo zejména o vestavěné skříně a vitríny. Do prostor hlavního schodiště proniká světlo kulatými luxferami.

Prostory mateřské školy tvořila šatna, místnost pro dozor, sociální zařízení, dětská herna, učebna spojená s malou místností pro loutkové divadlo. Vnitřní prostory učebny a herny prolamovala velká okna vizuálně spojující interiéry se zahradou vybavenou pískovištěm a dětským hřištěm.

Provoz dětské poradny zajišťoval vstup vedoucí do dalších prostor, jako byla čekárna, prostor s horským sluncem, ordinace a pokoj.

¹⁶¹LucieValdhansová, Základní a mateřská škola, <https://www.bam.brno.cz/objekt/c364-zakladni-a-materska-skola>, vyhledáno 19. 7. 2019.

¹⁶²Ibidem.

¹⁶³Tat'ána Slavíková, *Architektura školních budov v Jihomoravském kraji v letech 1919–1939* (diplomní práce), Katedra věd o umění FF UJEP, Brno 1982, s. 66.

¹⁶⁴Ibidem.

¹⁶⁵Ibidem.

¹⁶⁶Lucie Valdhansová, Základní a mateřská škola, <https://www.bam.brno.cz/objekt/c364-zakladni-a-materska-skola>, vyhledáno 19. 7. 2019.

V současnosti budova někdejší dívčí školy projektovaná Josefem Poláškem slouží potřebám druhého stupně Základní školy Křídlovická. V bývalé chlapecké škole sídlí první stupeň.

Obě budovy prošly před časem rozsáhlou rekonstrukcí. Školní třídy jsou vybaveny vitrínami a vestavěnými skříněmi. Průhled do interiéru tříd umožňují prosklené dveře. Na ploché střeše tělocvičny se nachází terasa dostupná z mezipatra schodiště. Areál obsahuje také venkovní hřiště.

Obecná škola Brno-Kohoutovice

Architekt: Josef Polášek

Datace: **1938–1939**

Adresa: Bašného 6, Brno-Kohoutovice

Dnes: Městský úřad Brno-Kohoutovice

Školní budovu vzniklou začátkem druhé světové války tvoří tři navzájem propojená křídla umístěná za sebou. První jednopatrový blok pojí s dalším blokem spojovací přízemní trakt.¹⁶⁷ Stavba se nachází ve svahu kopce. Uliční průčelí člení horizontálně okna ve třech řadách. Estetickým prvkem průčelí je motiv čtvercové mřížky lodžie. Hlavní blok školní budovy zastřešuje pultová střecha, ostatní jsou zastřešeny valbovými střechami.¹⁶⁸

Do suterénu Polášek umístil školní jídelnu, kuchyni, byt školníka a další prostory nutné pro provoz školy.¹⁶⁹ Vstup do hlavní budovy vede po schodišti z otevřené venkovní lodžie.¹⁷⁰

Za vstupními dveřmi se nachází předsín. Z předsíně vedou dveře do vstupní haly se schodištěm zpřístupňující první patro a suterén. Schodiště prosvětlovaly dva vertikální pásy prosklené luxferami. Prosklená pole osvětlovala nejen schodiště, ale i halu. Do přízemí také situoval kabinety, sborovnu, učebnu a tělocvičnu, přístupnou samostatným bočním vchodem.¹⁷¹ Dále se tu nacházely také toalety. V prvním podlaží objektu se nacházely 2 učebny a kabinet.¹⁷²

Učebny vybavil vestavěnými prosklenými vitrínami. Interiéry prosvětlovala v přízemí a prvním patře dřevěná dvojitá trojkřídlá okna s vrchními ventilačními křídly. Umělé osvětlení v učebnách zajišťovala závěsná svítidla se skleněným stínidlem ve tvaru koule.

¹⁶⁷Tatána Slavíková, *Architektura školních budov v Jihomoravském kraji v letech 1919–1939* (diplomní práce), Katedra věd o umění FF UJEP, Brno 1982, s. 74.

¹⁶⁸Ibidem.

¹⁶⁹Ibidem.

¹⁷⁰Ibidem.

¹⁷¹Ibidem.

¹⁷²Ibidem.

V bývalé školní budově sídlí Městský úřad brněnské městské části Kohoutovice. Interiéry někdejších učeben a ostatních místností byly přizpůsobeny provozu této instituce. Prostorné třídy se změnilly na kanceláře a jiná potřebná pracoviště použitím příček členících vnitřní prostory. Dvě schodišťová okna prosvětlující v současnosti schodiště nejsou původní. Okna stavby odpovídají svým tvarem a rozměry původním oknům.

Jelikož se v bývalých třídách v současné době nachází soukromé kanceláře, nejsem schopná s jistotou popsat, jak se změnilly interiéry všech bývalých učeben a kabinetů. V rámci nového využití stavby pro potřeby úřadu byly interiéry upraveny podle současných hygienických norem.

Měšťanská škola chlapecká a dívčí v Brně-Tuřanech

Architekt: Josef Polášek

Datace: 1938–1939

Adresa: Měšťanská 21, Brno-Tuřany

Dnes: Základní škola Brno, Měšťanská 21

Budova školy v ulici Měšťanská vznikla podle projektu Josefa Poláška z roku 1938.¹⁷³

Poláškův projekt představuje tři navzájem propojené bloky. Na hlavní třípatrové předsunuté křídlo z boku navazuje rovnoběžné jednopatrové křídlo a zezadu k nim kolmé podélné křídlo se šatnami a tělocvičnou.

Hmotu hlavní budovy tvoří třípatrový kvádr s plochou střechou. Průčelí člení horizontálně široká okna ve třech osách. Architekt situoval vstup do budovy z boku hlavního křídla. Nad vstupem se nachází balkón.

Do přízemí hlavní budovy Polášek umístil vstupní halu se schodištěm. Na halu navazuje průběžná chodba se šatnami situovanými naproti učebnám. Dále se zde nachází byt školníka se samostatným vstupem, učebny, hudební síň a sociální zařízení. První patro obsahovalo ředitelnu, sborovnu, dvě jazykové učebny propojené společným kabinetem, učebnu pro výuku dějepisu a zeměpisu s kabinetem.¹⁷⁴ Ve druhém patře se nacházely dvě učebny, kabinet a dvě pracovny.¹⁷⁵

Do přízemí jednopodlažního menšího křídla Polášek situoval jídelnu, školní kuchyni a kabinet. První patro obsahovalo kreslírnu, kabinet a prostor pro sbírky.¹⁷⁶

Budova prošla za dobu svého fungování několika přestavbami. K dvoupatrové budově bylo přistavěno další patro a zastřešeno střechou ve tvaru oblouku. Mezi další změny, jimiž budova

¹⁷³Taťána Slavíková, *Architektura školních budov v Jihomoravském kraji v letech 1919–1939* (diplomní práce), Katedra věd o umění FF UJEP, Brno 1982, s. 75.

¹⁷⁴Ibidem.

¹⁷⁵Ibidem.

¹⁷⁶Ibidem.

prošla, patřila přístavba nové školní kuchyně a jídelny, nad kterou bylo později nadstavěno podlaží se dvěma odbornými učebnami. Rekonstrukcí prošla také tělocvična, k ní byla přistavěna nářadovna a kabinet učitele. Kastlová okna v uliční fasádě nejsou původní, ale svými rozměry a tvarem odpovídají dobovým oknům. Stavba byla zateplena. Přestavby do značné míry změnily charakter stavby.

Újezdní měšťanská škola v Kyjově

Architekt: Josef Polášek, Jaroslav Bureš

Datace: 1946 -1953

Adresa: Újezd 990, Kyjov

Dnes: Základní škola Jana Ámose Komenského v Kyjově

Újezdní měšťanská škola v Kyjově se řadí k posledním školním realizacím Josefa Poláška. Právě projekt této školy patří k těm, jejichž dokončení probíhalo bez Poláškovy osobního dozoru.¹⁷⁷ Samotná výstavba školy probíhala mezi lety 1946 a 1953. Zejména v závěru života Polášek spolupracoval s architektem Jaroslavem Burešem, který dokončil Poláškovy architektonické návrhy. Předsunutý podélný trakt se schodištěm zastřešuje pultová střecha.

Projekt monumentální školní budovy se skládá z horizontálního křídla učeben utvářejícího tvar písmene U, souběžného s ulicí Újezd. Na horizontální trakt navazuje v jeho středu předsunuté vertikální křídlo zakončené vstupní nikou. Niku tvoří dva jednopodlažní kvádry mírně předsazené vertikálnímu uličnímu křídlu. Niku vynášejí čtyři pilíře kulatého tvaru. Nika zastřešuje hlavní vchod situovaný v jejím středu a dva samostatné boční vchody zpřístupňující oba boční trakty zřejmě s byty a sklady, což naznačuje plánová dokumentace z rekonstrukce budovy z roku 2005. K původní plánové dokumentaci jsem neměla přístup. Uliční fasádu horizontálního bloku člení okna ve třech pásech. Symetrické průčelí příčného uličního traktu člení po obou stranách předsunutá a ustupující část, mezi něž projektanti vložili balkóny dostupné z chodeb v patrech. K průčelí jsou rovněž připojeny jednopodlažní kvádrové objekty po obou stranách horizontálně situovaného traktu s učebnami, v nichž se v současnosti nachází tělocvičny a šatny.

Za vstupem do budovy se nachází schodišťová hala s klecovými šatnami. Z přízemní haly vedou tři schodiště. Autoři projektu situovali nejhonosnější schodiště s mramorovým obkladem do středu vestibulu před vstup. Toto schodiště vede pouze do prvního patra. Další dvě schodiště

¹⁷⁷ Kateřina Lopatová, Regionalismus a hledání kořenů/ Jižní Morava, in: Petr Pelčák – Ivan Wahla (edd.), *Josef Polášek 1899–1946*, Brno 2004, s. 23.

se nacházejí u bočních stěn v zadní části haly a zpřístupňují všechna patra. Do interiéru haly přivádí denní světlo schodišťová okna vyplněná skleněnými cihlami ve dvou osách. Objekty propojovaly kromě schodišť v hale i boční schodiště na koncích horizontálního traktu učeben a také osvětlené pásy luxfer. Křídlo s učebnami má dvoutraktovou dispozici. V podélném traktu se schodištěm se nacházejí rovněž místnosti, dnes sloužící třídám, kabinetům, ředitelně, sborovně a ve třetím patře rozměrnému sálu s pódiem. V interiérech učeben se nacházely vestavěné skříně a prosklené vitríny na chodbách.

Od ředitele základní školy J. A. Komenského, PaedDr. Jana Navrátila, jsem se dozvěděla o existenci podzemních kolektorů vedoucích pod budovou, kde jsou rozmístěny rozvody elektřiny, tepla a vody. Také mě upozornil na existenci podzemního krytu. Dle jeho sdělení byly některé učebny propojeny s kabinety dvoukřídlými dveřmi. Vyskytovaly se zde i třídy koncipované na způsob poslucháren se stupňovitou podlahou.

Budovu školy doplnila v průběhu 70. let 20. století přístavba školní kuchyně s jídelnou, třídy a kabinety. Přístavba narušila původní budovu pouze minimálně. Napojení přístavby k budově školy zajistil spojovací trakt. Jak uvádí Otakar Matula v tiskové zprávě k znovuotevření ZŠ Újezd z roku 2006, „*od svého otevření v roce 1953 zůstala škola až do dnešních dní prakticky v nezměněném stavu.*“¹⁷⁸

Autor se rovněž zmiňuje o celém rozsahu rekonstrukce: „*Vlastní rozsah prací se týkal výměny všech oken a dveří (s výjimkou hlavního vstupu do školy a traktu se školní jídelnou, kuchyní a kotelnou) - nově instalované výplně otvorů jsou z plastových profilů vyplněných izolačním dvojsklem, přičemž rámy jsou bílé barvy a okenní křídla v krémové barvě byla tvářena technologií tzv. „koextruze“ (povrchová barva vytvořena probarvením hmoty v plastového profilu). Zateplení budov (mimo později dostavěné trakty se školní kuchyní, jídelnou a kotelnou, kde se provedlo vyspravení stávajících omítek a jejich nátěr) je realizováno fasádním systémem z polystyrenu tloušťky 100 mm, vnější povrch je proveden strukturovanou omítkou v odstínech pískově žluté barvy. Při výběru oken a fasády byla jednou ze základních podmínek snaha o maximální zachování původní tvarové čistoty a celistvosti komplexu školních budov. Součástí rekonstrukce byly i výměny všech vnějších parapetů, oplechování atik a říms, výměny střešních svodů a opravy ostatních zámečnických prvků, vč. částečných oprav hydroizolací střech a nové*

¹⁷⁸Otakar Matula, Tisková zpráva ke slavnostnímu otevření zrekonstruované ZŠ Újezd, <http://www.mestokyjov.cz/rekonstrukce-zs-ujezd-v-kyjove/d-2174>, vyhledáno 3. 8. 2019.

*vydláždění balkonů. Nezapomnělo se ani na výměnu původních soklů za nové obklady provedené z režných cihlových pásků.*¹⁷⁹

¹⁷⁹Ibidem, nestránkováno.

Mateřská a obecná škola v Boršově

Architekt: Josef Polášek, Jaroslav Bureš

Datace: 1946–1949

Adresa: Školní 51, Kyjov-Boršov

Dnes: Mateřská škola a Základní škola, Kyjov

Návrh stavby vznikl mezi lety 1946–1947 pro Poláškův rodný Boršov, tehdy ještě samostatnou obec poblíž Kyjova. Zároveň patří mezi poslední projekty, na nichž se spolu s Jaroslavem Burešem vedle škol v Kyjově, Telči a Svatobořicích-Mistříně podílel.¹⁸⁰

Školu založil na okraji města roku 1954 primář oddělení ORL nemocnice v Kyjově MUDr. Ladislav Kolomazník, rovněž zakladatel tamního foniatrického oddělení, s nímž škola nadále spolupracuje. Z tohoto důvodu nenáležela do kompetence ministerstva školství, nýbrž ministerstva zdravotnictví. Fungovala totiž jako „škola při ušním, nosním a krčním oddělení“ nemocnice v Kyjově. Navštěvovali ji žáci mateřinky až od prvního do pátého ročníku.¹⁸¹

Původně šlo o dvě samostatné budovy, větší dvoupatrová sloužila provozu čtyřtřídní obecné školy, zato menší přízemní mateřské škole.

Čtyřpodlažní objekt obecné školy má trojtraktovou dispozici. Větší část průčelí, za nímž se nachází učebny a kabinety osvětlují rozměrná okna ve dvou osách. Vchod do budovy v průčelí, byl zasunutý mezi trakt s učebnami a trakt s bytem učitele. Vertikální křídlo směřující do zahrady projektanti situovali tak, že mírně ustupuje od traktu s obydlím učitele. Vznikl tak prostor pro terasu se sloupy, nacházející se nad příbytkem pedagoga, což vizuálně odlehčuje průčelí. Střechu stavby osvětlovala střešní okna.

V prvním podlaží za vstupem Polášek s Burešem umístili předsíň a vstupní halu. Po levé straně od vstupu do budovy vedla chodba, kam situovali sociální zařízení pro dívky a chlapce a na protější stranu hernu. Na konci chodby autoři návrhu umístili učebnu, dílnu hochů, kuchyň prožačky, kabinet architekti navzájem pojali jako vzájemně průchozí pokoje bez využití chodby.

¹⁸⁰ Autor neuveden, Historie školy, <http://www.mszskyjov.cz/>, vyhledáno 10. 12. 2019.

¹⁸¹ Iloš Crhonek, Školy 1945–1970, s. 40.

Byt pro učitele ležel napravo od vstupu do objektu. Schodišťová hala zpřístupňovala šatnu s WC a sprchami, tělocvičnu – aulu, druhou šatnou u tělocvičny, nářadovnu. Suterén pojal další technické zázemí a sklepy.

Vnitřní dispozice druhého podlaží odpovídala práci s prostorem, pro nějž se oba projektanti rozhodli o podlaží níže. V prvním patře se kromě dvou propojených učeben, dvou pracoven a kabinetu nacházelo stejně jako v přízemí sociální zařízení a kabinet se vstupem na chodbu. Nad učitelský bytem se nacházely administrativní prostory ředitelny a sborovny, z nichž vedly dveře na terasu. Schodišťová hala fungovala jako hovorna, ze které vedl vstup do kabinetu s knihovnou. Křídlo vedoucí do zahrady dále obsahovalo místnost pro promítání filmů a balkón.

Budovu mateřské školy tvoří dvě křídla o půdorysu ve tvaru písmene T. Trakt s průčelím kolmý k objektu obecné školy má tvar podlouhlého kvádrů, zatímco na něj zezadu navazuje křídlo spíše čtvercového půdorysu. Uprostřed průčelí stavby byl situován hlavní vstup, po jehož stranách členila fasádu dvojice širokých obdélných oken doplněná z každé o trojici drobných podlouhlých oken. Nad vstupem se nacházelo střešní okno. Vstup vedl do haly. Z interiéru haly mohli žáci a učitelé vcházet po obou stranách k toaletám, kuchyni a místnosti pro učitelky. Z haly vedly vchody do navzájem propojených prostor učebny a herny, kdy z obou místností vedly dveře do lehárny. K lehárně pro žáky přiléhaly po obou stranách sklady. Za lehárnou architekti navrhli terasu. Autoři v projektu řeší vzhled celého školního areálu včetně zeleně a hřiště. Josef Polášek ve svých poválečných mimobrněnských realizacích již nevyužívá plochých střech, které nezapadají do okolní zástavby. Součástí objektů je však vždy terasa sloužící k pobytu na čerstvém vzduchu. Podobu školního areálu velmi výrazně změnila celková rekonstrukce v letech 1993–1996. Stavby obecné a mateřské školy propojilo nové spojovací křídlo. Tak se z původních dvou samostatných objektů stala jedna stavba. V místě někdejší mateřské školy dnes sídlí školní jídelna. V roce 2009 byla škola zateplena. Úpravy se dotkly rovněž interiérů učeben, kdy prostorné třídy zmenšily příčky. Další změnou původní architektonické koncepce představuje internát pro studenty, který vznikl v podkroví bývalé obecné školy. V průčelí obecné školy se dosud zachovala terasa, ovšem bez prvků sloupů. Areál disponuje venkovním hřištěm, rekonstruovanou tělocvičnou s uzavřenou prosklenou galerií. Současná dispozice interiéru školy je trojtraktová, do chodeb proniká denní světlo skrze luxferová pole ve stěnách dělicí chodby s učebnami. Učebny již tedy přímo navzájem nespojují dveře, ale dělí je chodba. Stavbu současně doplňují plastová okna. Sociální zařízení splňují požadavky dnešních hygienických standardů.

Střední chlapecká a dívčí škola v Telči

Architekt: Josef Polášek, Jaroslav Bureš

Datace: 1946–1955

Adresa: Hradecká 234, 235, Telč

Dnes: Základní škola, Gymnázium Otokara Březiny a Střední odborná škola, Telč

Stavební parcela, na níž stojí dvě samostatné budovy někdejší Osmileté střední školy, se nachází v prostoru, kde před novostavbou školy stál tovární objekt. Nový areál má dvě samostatné budovy, kdy jedna sloužila pro výuku dívek a druhá ke vzdělávání chlapců. Průčelí obou symetrických budov architekti situovali do školního parku tak, že hlavní vstupy jsou orientovány proti sobě. Areál školy oddělovala od ulice zídka z provazovaného zdiva se vstupy z ulice Hradecké vedoucí k oběma školám.

Z hlediska architektonické dispozice školních budov jde o trojtraktové řešení vnitřních prostor. Denní světlo proniká do chodeb v patrech pomocí světlíků, kde chodby osvětlují okna a rovněž prosklené schodiště.

Dvoupatrové budovy zastřešují valbové střechy. Křídlo s učebnami a administrativními místnostmi má tvar protáhlého obdélníka, jež spojuje s křídlem tělocvičny nižší trakt se šatnami. Hmotu traktu s učebnami člení okna ve třech osách. Fasádu křídel obou škol směřující u dnešní základní školy na západ a Gymnázia a střední odborné školy na východ, tedy směrem dovnitř areálu, vertikálně členil prosklený pás schodišťových oken. Boční fasády obou budov orientované na jih do ulice Hradecké rovněž rozčleňují okna ve třech osách. Tělocvičny směřující dále do školního parku zastřešují půlkruhové střechy. Projektanti situovali do střední části staveb schodišťové haly s administrativními místnostmi. Ve vstupní hale podpírají stropy hal vždy dva pilastry po stranách konstrukce schodiště. Vertikální motiv pilastrů opticky odlehčuje prostor haly.

V přízemí budovy dnešní základní školy se nacházela například školní jídelna, klecové šatny, tělocvična se šatnami. V hale prvního nadzemního podlaží se nacházela ředitelna, hovorňa, sborovna a knihovna. Po obou stranách haly autoři projektu situovali na západní, severní a jižní světové straně učebny. Východně směrem do zahrady situovali kabiny, rozhlas a sociální

zařízení. V hale druhého patra byla umístěna velká hudebna. Způsob rozmístění učeben, kabinetů a sociálních zařízení v druhém patře budovy odpovídal interiérové dispozici prvního patra.

Současný architektonický stav budovy základní školy se výrazně nezměnil, v průběhu jejího užívání nenastaly větší zásahy do konstrukce objektu jako například pozdější přístavby narušující původní funkcionalistickou stavbu. Od září 2018 do konce září 2019 proběhla v objektu částečná rekonstrukce. Rekonstrukce měla odstranit pozdější zásahy do vnitřní dispozice interiérů, kdy se z důvodu nedostatečné kapacity učeben kladly provizorní přičky do volných prostor na chodbách a tím se vytvářely nové školní třídy. Tyto změny měly za následek nedostatečné osvětlení chodeb. V přízemí fungovala jídelna, jejíž zrušení poskytlo škole prostory pro další učebny.

Budova dnešního gymnázia Otokara Březiny a střední odborné školy má stejnou vnitřní dispozici. V přízemí se za vstupem a předsíní nachází schodišťová hala podpíraná pilastry prostupující až do druhého patra. První a druhé podlaží propojuje prosklené schodiště. V prvním patře se rovněž nacházejí administrativní prostory a učebny, které Polášek s Burešem koncipovali východním, severním a jižním směrem, kabinety naopak směrem západním. Stejně uspořádání místností se vyskytuje i ve druhém patře školy. Osvětlení chodeb taktéž zajišťují světlíky kabinetů a okna v relaxačních zónách mezi kabinety pedagogů.

K původní budově přiléhají dnes tři přístavby tvořící vnitroblok, v nichž se nacházejí další učebny a kabinety, dále školní jídelna sloužící stravování studentů gymnázia a střední odborné školy, ale i žákům základní školy. V roce 2011 byl zahájen provoz v nové budově základní školy se sportovní halou připojené k zadní straně gymnázia a střední odborné školy.

Národní škola v Mistříně

Architekt: Josef Polášek, Jaroslav Bureš

Datace: 1947–1949, projekt 1946

Adresa: Hlavní 198, Svatobořice-Mistřín

Dnes: Základní škola a Mateřská škola Svatobořice-Mistřín¹⁸²

Místní národní výbor v Mistříně vyhlásil, z důvodu nedostatečné kapacity již existující školní budovy, v roce 1946 veřejnou soutěž na výstavbu nové školy a tří domů pro učitele.¹⁸³ Do konkurzu se zapojilo osm firem, nakonec zvítězila společnost Stavitel brněnských stavitelů Ladislava Novotného a Antonína Veverky.¹⁸⁴ Projekt vytvořili Josef Polášek a Jaroslav Bureš.¹⁸⁵ Stavební práce skončily v roce 1948, kolaudace proběhla v červenci 1949.¹⁸⁶ Výuka probíhala v pěti třídách, v budově fungovala také mateřská škola. Areál disponoval venkovním hřištěm s pískovaným povrchem.¹⁸⁷ V archivu školy se dochovaly i plány domů pro učitele navržené Josefem Poláškem a Jaroslavem Burešem.

Třípodlažní budova leží v mírném svahu. Stavbu tvořila dvě obdélná křídla vytvářející tvar písmene L. V průčelí z objektu vystupuje hmota přízemního bytu školníka mající podobu kvádrů. Střecha předsazeného bytu slouží jako terasa přístupná z patra. Z hmoty křídla

¹⁸² Dne 1. 7. 1964 byly sloučeny obce Mistřín se sousední obcí Svatobořice, tím pádem se sloučení nevyhlo ani oběma neúplným základním devítiletým školám v Mistříně a Svatobořicích v úplnou Základní devítiletou školu ve Svatobořicích – Mistříně.

¹⁸³ Kolektiv autorů, *230 let Historie Školství ve Svatobořicích – Mistříně: 1788–2018*, Svatobořice – Mistřín, s. 30.

¹⁸⁴ Ibidem.

¹⁸⁵ V publikaci autoři připisují projekt Ladislavu Burešovi, nejspíše jde o chybu. Josef Polášek ve svých pozdních projektech škol spolupracoval s Jaroslavem Burešem. Jako spoluautora jmenují Jaroslava Bureše Iloš Crhonek v knize Iloš Crhonek, *Školy 1945-1970*, Brno 1971, s. 42, a Jindřich Chatrný v soupise díla Josefa Poláška: Jindřich Chatrný, *Obecná škola, mateřská škola a byt řídicího učitele, 1946–49, Mistřín-Svatobořice* (s J. Burešem), in: Petr Pelcák – Ivan Wahla (eds.), *Josef Polášek 1899–1946*, Obecní dům Brno 2004, s. 167.

¹⁸⁶ Viz. Kolektiv autorů (pozn. 191), s. 30.

¹⁸⁷ Ibidem, s. 31.

tělocvičny vystupuje do zahrady prostor nářad'ovny a skladu židlí. Průčelí dominuje vyvýšený vstup zastřešený nad ním situovanou terasou, v dolní části podpíranou pilířem. Fasádu průčelí člení okna vertikálního tvaru. Ve střeše se nacházejí světlíky k prosvětlení podkroví. Byt školníka v přízemí osvětlovala jedna řada oken.

V přízemí se za vstupem nacházela vstupní lóže, po níž následovala hala. Po straně haly byly umístěny klecové šatny. Po pravé straně od vstupu vedla krátká chodba, po jejíchž stranách architekti situovali kabinet a toalety. Za dvojkřídlými dveřmi na konci chodby Polášek s Burešem vyřešili prostory jako průchozí místnosti propojené dveřmi. Každá ze tří učeben, ležících vedle sebe s výhledem do ulice, navazovala na pomocnou pracovnu. Mezi pracovnami byl nevelký kabinet dveřmi propojený s jednou z pracoven. Z haly stoupá schodiště vedoucí do patra. Hala ústila do prostoru šaten tělocvičny, navazující na sprchy a sociální zařízení. Za šatnami byla tělocvična sloužící také jako aula s pódiem, jež plnila i funkci biografu.¹⁸⁸ Tělocvična obsahovala i prostor nářad'ovny a sklad židlí pro školní akce. V přízemí u schodiště ležel vedlejší vstup na školní pozemek.

V traktu učeben se opakuje naprosto stejná dispozice místností jako v přízemí, tedy tři učebny spojené s pracovnami a kabinetem. Do chodby vedoucí z haly architekti situovali hernu a WC. Prostor haly sloužil jako hovorna. Z haly vedly vstupy do ředitelny a sborovny, z nichž mohl pedagogický sbor a ředitel vstoupit na terasu. Naproti ředitelně a sborovně ležely průchozí prostory čítárny, knihovny a filmového kabinetu, za kterým se nacházel balkón tělocvičny s výhledem na jeviště. Prostor schodiště prosvětlovala luxferová pole doplněná malými podélnými okny umožňujícími odvětrávání. Oběma nadzemními podlažími halou prostupují pilíře.

Projekt školy vychází z Poláškových funkcionalistických forem modifikovaných potřebami regionu, proto zvolil například valbovou střechu místo střehy ploché. Samotná výstavba školy probíhala až po smrti Josefa Poláška. Plánová dokumentace, k níž mi poskytl přístup ředitel školy Mgr. Zbyněk Mašek, je datována do srpna roku 1946. Do dnešní doby se dochovalo v interiéru školy původní schodiště se zábradlím. Na půdě se zachovaly kusy původního originálního mobiliáře jako lékárníčka, hodiny nebo školní lavice. V letech 1980–1984 byla ke škole připojena školní jídelna, kterou později spojila s objektem školy spojovací chodba.¹⁸⁹ Nedostatečná kapacita školy vyústila v přístavbu situovanou zrcadlově k budově navržené

¹⁸⁸ Ibidem.

¹⁸⁹ Ibidem, s. 35.

Poláškem a Burešem. Do mladší budovy realizované v letech 1999–2000 se přesunula ředitelna, kancelář, sborovna nebo již zmíněné šatny.¹⁹⁰

Dispozice interiérů se změnila. Učebny původně spojené v pozdějším období rozdělila chodba mezi nimi. U dvou učeben v patře pomáhá šířit denní světlo do chodby vyzdění části stěny po stranách dveří ze skleněných cihel. Třídy obsahují vestavěné prostory k ukládání pomůcek pro vyučování. V místech původní tělocvičny dnes stojí nová o rozměrech 20 x 30 m.¹⁹¹ Budova slouží škole od roku 2001.¹⁹² Okna budovy jsou v dnešní době plastová, jejich tvar odpovídá tvaru původních oken.

¹⁹⁰ Ibidem.

¹⁹¹ Ibidem.

¹⁹² Ibidem, s. 37

Závěr

Josef Polášek svou prací významně ovlivnil podobu měst Brna, Kyjova, Přerova i dalších československých lokalit. Snažil se navrhovat stavby, které sledovaly nejnovější trendy evropské moderní architektury, pedagogiky a životního stylu. Jím navržené školní budovy byly elegantní i účelné. Splňovaly moderní hygienické standardy, dbaly na dostatečný přístup čerstvého vzduchu a denního světla. Polášek se snažil najít to nejlepší a nejvýhodnější řešení. Jeho školy jsou především racionální a funkční. Z tohoto řešení vychází jejich estetická hodnota.

Osobnost Josefa Poláška je velmi inspirativní. Během zpracování tématu jeho školských staveb mě udivilo, kolik realizací se mu podařilo za tak krátkou profesní kariéru vytvořit. Jen malý zlomek Poláškových škol i jiných staveb je dnes památkově chráněn.

Resumé / Summary

Tato práce se zabývá stavbami školních budov československého architekta Josefa Poláška. Jeho autorská tvorba spadá do období od 2. poloviny 20. let do roku 1946. Byl levicově orientovaným intelektuálem. Za relativně krátkou dobu své činnosti vytvořil velké množství významných projektů především sociálního bydlení a škol. Kromě staveb sociálního bydlení a škol navrhuje rodinné domy (dům pro svého bratra Jana), nájemní domy (Nájemní dům MUDr. Karla Pura v Brně) nebo veřejné stavby (kancelářskou budovu skláren v Kyjově). V roce 1930 navrhl na Slovensku budovu pensionu Alfa ve Starém Smokovci. Historik umění Rostislav Švácha nazval Josefa Poláška architektem chudých. Narážel na množství Poláškových prací věnující se stavbám dělnických kolonií, bytů pro chudé a škol. Josef Polášek přirovnával školu k továrně na vzdělání. Jeho stavby byly funkční a jednoduché bez zbytečných ozdob. Mezi jeho nejvýznamnější budovy škol ve spolupráci s Bohuslavem Fuchsem patří v Brně Česká obecná škola smíšená na Náměstí Míru v Brně a Škola pro ženská povolání Vesna. Samostatně navrhl mnoho škol na Moravě, například brněnskou Městskou školu pro ženská povolání Charlotty Masarykové, přístavbu Měšťanské školy v Ulici Kotlářská a mnoho jiných. Ve válečných letech se věnoval urbanismu moravských města a obcí. Josef Polášek zemřel 20. 12. 1946. V závěru života spolupracoval s architektem Jaroslavem Burešem, který po Poláškově smrti dokončoval jejich společné projekty.

This thesis deals with architecture of school buildings by a Czechoslovak architect Josef Polášek. His work production was focused from the 2nd half of the 1920th to 1946. He was a left-oriented intellectual and during a relatively short time, he created many important projects, especially focused at social housing and school buildings. Besides these, he designed family houses (e.g. a house for his brother Jan), rental houses (e.g. Rental house of M.D. Karel Pur in Brno) or public buildings (e.g. office building of a glass factory in Kyjov). In 1930, he designed a building of Alfa pension in Starý Smokovec in Slovakia. He was called “an architect of the poor” by Rostislav Švácha, a historian of arts. The reason was that Josef Polášek designed many buildings for working-class population, flats for the poor and school buildings. His buildings were functional, practical and simple without unnecessary decorations. Among his most important work belong school buildings designed in cooperation with Bohuslav Fuchs – a Czech mixed primary school at the Náměstí míru Square in Brno and a School for women

professions Vesna. His own building designs include school buildings in Moravian region, e.g. a City school for women professions of Charlotta Masaryková in Brno, an extension of Middle school in Kotlářská street and many more. During the war years, he focused on urbanism of Moravian cities and municipalities. Josef Polášek died on 20th of December 1946. In the end of his life, he cooperated with Jaroslav Bureš, an architect who finished their joint projects after his death.

Literatura

Anonym, *Historie zdravotnické školy v Lipové ulici*, <https://www.szsmeh.cz/historie-skoly>, vyhledáno 10. 7. 2019.

Anonym, *Stručná historie objektu*, archiv Gymnázia Jana Blahoslava Přerov, nestránkováno.

Anonym, *Josef Polášek*, http://encyklopedie.brna.cz/home-mmb/?acc=profil_osobnosti&load=10839, vyhledáno 6. 3. 2018.

Dana Bořutová, *Architekt Dušan Samuel Jurkovič*, Bratislava 2009.

Budova školy čp. 134, <https://www.brownfieldy-jmk.cz/detail/?id=6106>, vyhledáno 16. 8. 2019.

Bohuslav Fuchs, Z průvodní zprávy autora, in: Zdeněk Kudělka, *Bohuslav Fuchs*, Praha 1966, s. 83.

Bohuslav Fuchs, Technický popis k návrhu obecné a měšťanské školy chlapecké v Brně (Křídlovická ulice), převzato z J. K. Říha, O stavebních zákonech, *Stavitel IX*, 1928, č. 1, s. 63.

Bohuslav Fuchs – Josef Polášek, II. mezinárodní kongres moderní architektury a nový Frankfurt, *Index I*, 1929, č. 11, s. 1.

Iloš Crhonek, *Architekt Bohuslav Fuchs: celoživotní dílo*. Brno 1995.

Heslo Polášek, Josef, in: Josef Tomeš a kol., *Český biografický slovník XX. Století*. II. díl, K-P, Praha 1999, s. 603.

Heslo Ženská emancipace, in: *Ottův slovník naučný*. Dvacátýsedmý díl, Vůz–Žyžkowski, Praha 1908, s. 803–811.

Historie zdravotnické školy v Merhautově ulici, <https://www.szsmeh.cz/historie-skoly>, vyhledáno 11. 7. 2019.

Petra Hlaváčková, Šárka Svobodová, Lucie Valdhansová, *Brněnský architektonický manuál: průvodce architekturou 1918-1945*. Brno 2017.

Jana Horáková, *Z historie školy*, <https://zsmirubrno.cz/cs/o-skole/z-historie-skoly>, vyhledáno 13. 7. 2019.

Alena Kalinová – Lenka Nováková (edd.), *Dcerám českým...: brněnský ženský vzdělávací spolek Vesna v letech 1870-1920* (kat. výst.), Moravské zemské muzeum v Brně 2007.

Kolektiv autorů, *Encyklopedie architektů, stavitelů, zedníků a kameníků v Čechách*, Praha 2004.

Jiří Kroupa (red.), *Dějiny Brna. 7, Uměleckohistorické památky, historické jádro*, Brno 2015.

Zdeněk Kudělka, *Brněnská architektura 1919–1928*, Brno 1970.

Zdeněk Kudělka – Jindřich Chatrný, *O nové Brno: brněnská architektura 1919 - 1939 : katalog*, Muzeum města Brna 2000.

Kateřina Lopatová, *Josef Polášek*, <https://www.archiweb.cz/josef-polasek>, vyhledáno 13. 3. 2018.

Kateřina Lopatová, *Regionalismus a hledání kořenů/ Jižní Morava*, in: Petr Pelčák – Ivan Wahla (edd.), *Josef Polášek 1899–1946*, Brno 2004.

Otakar Matula, *Tisková zpráva ke slavnostnímu otevření zrekonstruované ZŠ Újezd*, <http://www.mestokyjov.cz/rekonstrukce-zs-ujezd-v-kyjove/d-2174>, vyhledáno 3. 8. 2019.

Petr Pelčák – Ivan Wahla (eds.), *Josef Polášek 1899 – 1946*, Brno 2004.

Petr Pelčák – Vladimír Šlapeta, *Brno: architektura 1918-1939 = architecture 1918-1939*. Brno 2011.

Josef Polášek, *Bytová péče města Brna v posledních létech*, *Žijeme*, 1931, s. 84–85.

Josef Polášek, *Holandské školy*, *Styl* XI, 1931 – 1932, s. 33–40.

Josef Polášek, *K vývoji školních budov*, *Stavitel* X, 1929, s. 157–162.

Josef Polášek, *Masarykova kolonie bankovních úředníků v Košicích*, *Stavitel* XIII, 1932, s. 12–132.

Josef Polášek, *Nové směry ve stavbě škol*, *Stavitel* XIII, 1932, s. 121–132.

Josef Polášek, *Odborná škola pro ženská povolání v Brně*, Merhautova, *Architektura* I, 1939, s. 36–37.

Taťána Slavíková, *Architektura školních budov v Jihomoravském kraji v letech 1919–1939* (diplomní práce), Katedra věd o umění FF UJEP Brno 1982.

Romana Studýnková a kol., *Gymnázium Jana Blahoslava a Střední pedagogická škola, Přerov, Denisova 3, Výroční zpráva školní rok 2017/2018*, s. 3.

- Jan Šimek, *Historie školních budov: od tereziánských reforem po současnost*, Praha 2016.
- Klára Šimková, *Spolek Vesna v Brně a jeho budovy v době historismu* (bakalářská diplomní práce), Seminář dějin umění FFMU, Brno 2013.
- Rostislav Švácha, Josef Polášek, in: *49. Bulletin Moravské galerie v Brně*, 1993, s. 104-107.
- Lucie Valdhansová, C054 Domov Elišky Machové, 1929-30, Bohuslav Fuchs, in: Petra Hlaváčková, Rostislav Koryčánek, Šárka Svobodová, *Brněnský architektonický manuál: průvodce architekturou 1918-1945*, Brno 2017, s. 4.
- Lucie Valdhansová, *Josef Polášek*, <http://www.bam.brno.cz/architekt/24-arch-josef-polasek>, vyhledáno 5. 3. 2018.
- Lucie Valdhansová, *Nájemní dům doktora Karla Pura*, <http://www.bam.brno.cz/objekt/c128-najemni-dum-doktora-karla-pura?filter=code>, vyhledáno 11. 3. 2018.
- Lucie Valdhansová, C271, Přístavba školy 1931, Josef Polášek, in: Petra Hlaváčková, Rostislav Koryčánek, Šárka Svobodová, *Brněnský architektonický manuál: průvodce architekturou 1918-1945*, Brno 2017, s. 227.
- Lucie Valdhansová, *Základní a mateřská škola*, <https://www.bam.brno.cz/objekt/c364-zakladni-a-materska-skola>, vyhledáno 19. 7. 2019.
- Renata Vrabelová, Petra Svobodová, Vladimír Šlapeta, *Brno moderní: velký průvodce po architektuře 1890-1948*, Praha 2016.
- Pavel Zatloukal, *Brněnská architektura 1815–1915*, Brno 2006.

Obrazová příloha

Seznam obrazových příloh

Obrázek 1: Bohuslav Fuchs – Josef Polášek, Brno, Česká obecná škola smíšená Náměstí Míru, 1928–1929 uliční průčelí. Foto: <https://www.bam.brno.cz/objekt/c021-zakladni-skola>.

Obrázek 2: Bohuslav Fuchs – Josef Polášek, Brno, Česká obecná škola smíšená Náměstí Míru Brno, 1928–1929, konstrukce stavby, Foto: <https://www.bam.brno.cz/objekt/c021-zakladni-skola>.

Obrázek 3: Bohuslav Fuchs – Josef Polášek, Brno, Česká obecná škola smíšená Náměstí Míru, 1928–1929, půdorys druhého patra, Foto: <https://www.bam.brno.cz/objekt/c021-zakladni-skola>.

Obrázek 4: Bohuslav Fuchs – Josef Polášek, Brno, Česká obecná škola smíšená Náměstí Míru, 1928–1929, půdorys prvního patra , Foto: <https://www.archiweb.cz/b/obecna-a-mestanska-skola-v-brne-masarykove-ctvrti>.

Obrázek 5: Bohuslav Fuchs – Josef Polášek, Česká obecná škola smíšená Náměstí Míru Brno, 1928–1929, půdorys přízemí patra, Foto: <https://www.archiweb.cz/b/obecna-a-mestanska-skola-v-brne-masarykove-ctvrti>.

Obrázek 6: Bohuslav Fuchs – Josef Polášek, Brno, Česká obecná škola smíšená Náměstí Míru, 1928–1929, prostorový model stavby, Foto: <https://www.bam.brno.cz/objekt/c021-zakladni-skola>.

Obrázek 7: Bohuslav Fuchs – Josef Polášek, Brno, Česká obecná škola smíšená Náměstí Míru, 1928–1929, stav po přestavbě v letech 1993-1995, Foto: <https://www.bam.brno.cz/objekt/c021-zakladni-skola>.

Obrázek 8: Bohuslav Fuchs – Josef Polášek, Brno, Česká obecná škola smíšená Náměstí Míru, 1928–1929, Knihovna vybudovaná ve druhém patře, Foto: Eva Vágnerová 2019.

Obrázek 9: Bohuslav Fuchs – Josef Polášek, Brno, Česká obecná škola smíšená Náměstí Míru, 1928–1929, prostor přístavy druhého patra, Foto: Eva Vágnerová 2019.

Obrázek 10: Bohuslav Fuchs – Josef Polášek, Brno, Česká obecná škola smíšená Náměstí Míru, 1928–1929, původní klecové šatny v přízemí, Foto: <https://www.bam.brno.cz/objekt/c021-zakladni-skola>.

Obrázek 11: Bohuslav Fuchs – Josef Polášek, Brno, Česká obecná škola smíšená Náměstí Míru, 1928–1929, šatny v přízemí, současnost, Foto: Eva Vágnerová 2019.

Obrázek 12: Bohuslav Fuchs – Josef Polášek, Odborná škola pro ženská povolání Vesna Brno, 1928–1929, průčelí s hlavním vchodem, Foto: <https://www.bam.brno.cz/objekt/c053-odborna-skola-pro-zenska-povolani-vesna>, vyhledáno 11.12.2019.

Obrázek 13: Bohuslav Fuchs – Josef Polášek, Odborná škola pro ženská povolání Vesna Brno, 1928–1929, průčelí s balkóny které spojují učebny a schodiště, Foto: <https://www.bam.brno.cz/objekt/c053-odborna-skola-pro-zenska-povolani-vesna>, vyhledáno 11. 12. 2019.

Obrázek 14: Bohuslav Fuchs – Josef Polášek, Odborná škola pro ženská povolání Vesna Brno, 1928–1929, půdorys přízemí, Foto: <https://www.bam.brno.cz/objekt/c053-odborna-skola-pro-zenska-povolani-vesna>, vyhledáno 11.12.2019.

Obrázek 15: Bohuslav Fuchs – Josef Polášek, Odborná škola pro ženská povolání Vesna Brno, 1928–1929, půdorys prvního patra, Foto: <https://www.bam.brno.cz/objekt/c053-odborna-skola-pro-zenska-povolani-vesna>, vyhledáno 11.12.2019.

Obrázek 16: Bohuslav Fuchs – Josef Polášek, Odborná škola pro ženská povolání Vesna Brno, 1929–1930, skládací dřevěná stěna, Foto: <https://www.bam.brno.cz/objekt/c053-odborna-skola-pro-zenska-povolani-vesna>, vyhledáno 11.12.2019.

Obrázek 17: Bohuslav Fuchs – Josef Polášek, Odborná škola pro ženská povolání Vesna Brno, 1929–1930, skládací dřevěná stěna pohled z učebny, Foto: <https://www.bam.brno.cz/objekt/c053-odborna-skola-pro-zenska-povolani-vesna>, vyhledáno 11.12.2019.

Obrázek 18: Bohuslav Fuchs – Josef Polášek, Odborná škola pro ženská povolání Vesna Brno, 1929–1930, interiér učebny s původním mechanismem otevírání oken, Foto: <https://www.bam.brno.cz/objekt/c053-odborna-skola-pro-zenska-povolani-vesna>, vyhledáno 11.12.2019.

Obrázek 19: Bohuslav Fuchs – Josef Polášek, Odborná škola pro ženská povolání Vesna Brno, 1929–1930, interiér tělocvičny, Foto: Eva Vágnerová 2019.

Obrázek 20: Bohuslav Fuchs, Domov Elišky Machové Brno, 1929–1930, půdorys prvního patra, Foto: <https://www.bam.brno.cz/objekt/c054-domov-elisky-machove>, vyhledáno 11.12.2019.

Obrázek 21: Obrázek 20: Bohuslav Fuchs, Domov Elišky Machové Brno, 1929–1930, půdorys prvního patra, Foto: <https://www.bam.brno.cz/objekt/c054-domov-elisky-machove>, vyhledáno 11.12.2019.

Obrázek 22: Josef Polášek, Brno, Domov přístavba Měšťanské školy Kotlářská ulice, 1930–1931, uliční průčelí, Foto: <https://www.bam.brno.cz/objekt/c271-pristavba-skoly>, vyhledáno 11.12.2019.

Obrázek 23: Josef Polášek, Brno, Domov přístavba Měšťanské školy Kotlářská ulice, 1930–1931, interiér učebny, Foto: Eva Vágnerová 2019.

Obrázek 24: Josef Polášek, Brno, Domov přístavba Měšťanské školy Kotlářská ulice, 1930–1931, půdorys přízemí s mateřskou školou, Foto: <https://www.bam.brno.cz/objekt/c271-pristavba-skoly>, vyhledáno 11.12.2019.

Obrázek 25: Josef Polášek, Brno, Domov přístavba Měšťanské školy Kotlářská ulice, 1930–1931, půdorys prvního patra, Foto: <https://www.bam.brno.cz/objekt/c271-pristavba-skoly>, vyhledáno 11.12.2019.

Obrázek 26: Josef Polášek, Brno, Domov přístavba Měšťanské školy Kotlářská ulice, 1930–1931, interiér prvního patra s klecovými šatnami na chodbě, Foto: <https://www.bam.brno.cz/objekt/c271-pristavba-skoly>, vyhledáno 11.12.2019.

Obrázek 27: Josef Polášek, Brno, Domov přístavba Měšťanské školy Kotlářská ulice, 1930–1931, zahradní průčelí, Foto: <https://www.bam.brno.cz/objekt/c271-pristavba-skoly>, vyhledáno 11.12.2019.

Obrázek 28: Josef Polášek, Brno, Domov přístavba Měšťanské školy Kotlářská ulice, schodiště vedoucí z prvního do druhého patra s luxferovým polem osvětlujícím interiér, Foto: Eva Vágnerová 2019.

Obrázek 29: Josef Polášek Brno, Domov přístavba Měšťanské školy Kotlářská ulice, 1930–1931, interiér učebny, Foto: <https://www.bam.brno.cz/objekt/c271-pristavba-skoly>, vyhledáno 11.12.2019.

Obrázek 30: Josef Polášek, Přístavba obecné a měšťanské školy v Brně-Obřanech, 1931–1933, interiér učebny, Foto: <https://www.bam.brno.cz/objekt/c361-pristavba-obecne-a-mestanske-skoly>, vyhledáno 11.12.2019.

Obrázek 31: Josef Polášek, Brno-Obřany, Přístavba obecné a měšťanské školy, 1931–1933, interiér učebny, Foto: <https://www.bam.brno.cz/objekt/c361-pristavba-obecne-a-mestanske-skoly>, vyhledáno 11.12.2019.

Obrázek 32: Josef Polášek, Brno-Obřany, Přístavba obecné a měšťanské školy, 1931–1933, boční schodiště spojující přízemí s prvním patrem, Foto: <https://www.bam.brno.cz/objekt/c361-pristavba-obecne-a-mestanske-skoly>, vyhledáno 11.12.2019.

Obrázek 33: Josef Polášek, Brno-Obřany, Přístavba obecné a měšťanské školy, 1931–1933, boční schodiště spojující přízemí s prvním patrem, Foto: Eva Vágnerová 2019.

Obrázek 34: Josef Polášek, Brno-Obřany, Přístavba obecné a měšťanské školy, 1931–1933, půdorys přízemí, Foto: <https://www.bam.brno.cz/objekt/c361-pristavba-obecne-a-mestanske-skoly>, vyhledáno 11.12.2019.

Obrázek 35: Josef Polášek, Brno-Obřany, Přístavba obecné a měšťanské školy, 1931–1933, interiér učebny, Foto: Eva Vágnerová 2019.

Obrázek 36: Josef Polášek, Brno- Královo Pole, Přístavba České obecné a měšťanské školy Chlapecké a dívčí, 1932, zahradní průčelí, Foto: <https://www.bam.brno.cz/objekt/c296-pristavba-skoly>, vyhledáno 11.12.2019.

Obrázek 37: Josef Polášek, Brno- Královo Pole, Přístavba České obecné a měšťanské školy Chlapecké a dívčí, 1932, půdorys druhého patra, Foto: <https://www.bam.brno.cz/objekt/c296-pristavba-skoly>, vyhledáno 11. 12. 2019.

Obrázek 38: Josef Polášek, Brno- Královo Pole, Přístavba České obecné a měšťanské školy Chlapecké a dívčí, 1932, půdorys prvního patra, Foto: <https://www.bam.brno.cz/objekt/c296-pristavba-skoly>, vyhledáno 11. 12. 2019.

Obrázek 39: Josef Polášek, Přístavba České obecné a měšťanské školy Chlapecké a dívčí v Brně-Králově Poli, 1932, půdorys přízemí, Foto: <https://www.bam.brno.cz/objekt/c296-pristavba-skoly>, vyhledáno 11. 12. 2019.

Obrázek 40: Josef Polášek, Brno- Královo Pole, Přístavba České obecné a měšťanské školy Chlapecké a dívčí, 1932, Přednáškový sál v prvním patře, Foto: Eva Vágnerová 2019.

Obrázek 41: Mojmír Kyselka a Josef Polášek, Chlapecká a dívčí obecná škola, 1933 – 1934, Pohled na původní schodiště včetně zábradlí, Foto: Eva Vágnerová 2019.

Obrázek 42: Mojmír Kyselka a Josef Polášek, Chlapecká a dívčí obecná škola, 1933 – 1934, interiér učebny s novými replikami původních oken, podpíranými sloupkem kvůli staticce, Foto: Eva Vágnerová 2019.

Obrázek 43: Mojmír Kyselka a Josef Polášek, Chlapecká a dívčí obecná škola, 1933-1934, Pohled na uliční průčelí s bytem školníka mezi oběma vstupy, Foto: Eva Vágnerová, 2019.

Obrázek 44: Josef Polášek, Brno, Městská odborná škola pro ženská povolání Charlotty Masarykové, 1936–1938, Půdorys přízemí, Foto: <https://www.bam.brno.cz/objekt/c307-mestska-odborna-skola-pro-zenska-povolani-charlotty-masarykove>, vyhledáno 11.12.2019.

Obrázek 45: Josef Polášek, Brno, Městská odborná škola pro ženská povolání Charlotty Masarykové, 1936–1938, Půdorys prvního patra, Foto: <https://www.bam.brno.cz/objekt/c307-mestska-odborna-skola-pro-zenska-povolani-charlotty-masarykove>, vyhledáno 11.12.20

Obrázek 46: Josef Polášek, Brno, Městská odborná škola pro ženská povolání Charlotty Masarykové, 1936–1938, Pohled na průčelí, Foto: <https://www.bam.brno.cz/objekt/c307-mestska-odborna-skola-pro-zenska-povolani-charlotty-masarykove>, vyhledáno 11.12.2019

Obrázek 47: Josef Polášek, Brno, Obecná a měšťanská škola Křídlovická, 1936–1938, Pohled na průčelí s rizalitem ve tvaru kapky, Foto: Eva Vágnerová.

Obrázek 48: Josef Polášek, Brno, Obecná a měšťanská škola Křídlovická, 1936–1938, schodiště s polem kulatých luxferů, Foto: Eva Vágnerová 2019.

Obrázek 49: Josef Polášek, Brno, Obecná a měšťanská škola Křídlovická, 1936–1938, učebna, převzato z: <https://www.bam.brno.cz/objekt/c364-zakladni-a-materska-skola>, vyhledáno 11.12.2019.

Obrázek 50: Josef Polášek, Brno, Obecná a měšťanská škola Křídlovická, 1936–1938, půdorys přízemí, převzato z: <https://www.bam.brno.cz/objekt/c364-zakladni-a-materska-skola>, vyhledáno 11.12.2019

Obrázek 51: Josef Polášek, Brno-Kohoutovice, Obecná škola, 1938–1939, Pohled na budovu ze školní zahrady: <https://www.bam.brno.cz/objekt/c298-obecna-skola>, vyhledáno 11.12.2019.

Obrázek 52: Josef Polášek, Brno-Kohoutovice, Obecná škola, 1938–1939, Pohled na schodiště: Foto: Eva Vágnerová.

Obrázek 53: Josef Polášek, Brno-Kohoutovice, Obecná škola, 1938–1939, Bývalá učebna rozdělena příčkami na menší celky s pracovnami, Foto: Eva Vágnerová 2019.

Obrázek 54: Josef Polášek, Brno-Tuřany, Měšťanská škola chlapecká a dívčí, 1938–1939, Pohled na budovu školy s později připojeným schodištěm, Foto: Eva Vágnerová 2019.

Obrázek 55: Josef Polášek, Brno-Tuřany, Měšťanská škola chlapecká a dívčí, 1938–1939, Původní stav bez přestaveb, převzato z: <https://www.bam.brno.cz/objekt/c297-mestanska-skola>, vyhledáno 11.12.2019.

Obrázek 56: Josef Polášek, Brno-Tuřany, Měšťanská škola chlapecká a dívčí, 1938–1939, Klecové šatny v přízemí, Foto: Eva Vágnerová 2019.

Obrázek 57: Josef Polášek, Brno-Tuřany, Měšťanská škola chlapecká a dívčí, 1938–1939, Interiér učebny, Foto: Eva Vágnerová 2019.

Obrázek 58: Josef Polášek, Brno-Tuřany, Měšťanská škola chlapecká a dívčí, 1938–1939, Půdorys přízemí, převzato z: <https://www.bam.brno.cz/objekt/c297-mestanska-skola>, vyhledáno 11.12.2019.

Obrázek 59: Josef Polášek, Brno-Tuřany, Měšťanská škola chlapecká a dívčí, 1938–1939, Půdorys prvního patra, převzato z: <https://www.bam.brno.cz/objekt/c297-mestanska-skola>, vyhledáno 11.12.2019.

Obrázek 60: Josef Polášek, Jaroslav Bureš, Kyjov, Újezdní Měšťanská škola chlapecká a dívčí, 1946–1953, Pohled na stavbu Foto: Eva Vágnerová 2019.

Obrázek 61: Josef Polášek, Jaroslav Bureš, Kyjov, Újezdní Měšťanská škola chlapecká a dívčí, 1946–1953, Boční pohled a řez stavbou Foto: Eva Vágnerová 2019, Sbírky Muzea města Brna, MuMB-A-plánová dokumentace: 202.746-202.888.

Obrázek 62: Josef Polášek, Jaroslav Bureš, Kyjov, Újezdní Měšťanská škola chlapecká a dívčí, 1946–1953, Vstupní hala se schodištěm a šatnami, Foto: Eva Vágnerová 2019.

Obrázek 63: Josef Polášek, Jaroslav Bureš, Kyjov, Újezdní Měšťanská škola chlapecká a dívčí, 1946–1953, Hala v první patře se schodišti, Foto: Eva Vágnerová 2019.

Obrázek 64: Josef Polášek, Jaroslav Bureš, Kyjov, Újezdní Měšťanská škola chlapecká a dívčí, 1946–1953, interiér učebny, Foto: Eva Vágnerová 2019.

Obrázek 65: Josef Polášek, Jaroslav Bureš, Kyjov, Újezdní Měšťanská škola chlapecká a dívčí, 1946–1953, Síň s podiem ve druhém patře, Foto: Eva Vágnerová 2019.

Obrázek 66: Josef Polášek, Jaroslav Bureš, Kyjov, Újezdní Měšťanská škola chlapecká a dívčí, 1946–1953, Pohled na průčelí s hlavním vchodem z ulice, Foto: Eva Vágnerová 2019.

Obrázek 67: Josef Polášek, Jaroslav Bureš, Kyjov-Boršov, Mateřská a obecná škola, 1946–1949, Kamenná deska se jmény Josefa Poláška a Jaroslava Bureše dnes umístěná v jednom z kabinetů, Foto: Eva Vágnerová 2019.

Obrázek 68: Josef Polášek, Jaroslav Bureš, Kyjov-Boršov, Mateřská a obecná škola, 1946–1949, Vstupní hala do budovy nacházející se ve spojovacím křídle, Foto: Eva Vágnerová 2019.

Obrázek 69: Josef Polášek, Jaroslav Bureš, Kyjov-Boršov, Mateřská a obecná škola, 1946–1949, Pokoj internátu situovaný v současné půdní vestavbě, Foto: Eva Vágnerová 2019.

Obrázek 70: Josef Polášek, Jaroslav Bureš, Kyjov-Boršov, Mateřská a obecná škola, 1946–1949, Pohled na administrativní část školy s ředitelnu, Foto: Eva Vágnerová 2019.

Obrázek 71: Josef Polášek, Jaroslav Bureš, Kyjov-Boršov, Mateřská a obecná škola, 1946 - 1949 Původní stav před přestavbou, Zdroj: <http://www.mszskyjov.cz/>, vyhledáno 11.12.2019.

Obrázek 72: Josef Polášek, Jaroslav Bureš, Kyjov-Boršov, Mateřská a obecná škola, 1946–1955, Stav po přestavbě v letech, 1993–1996, dvě samostatné stavby propojeno přístavbou, Foto: Eva Vágnerová 2019.

Obrázek 73: Josef Polášek – Jaroslav Bureš, Telč, Střední chlapecká a dívčí škola, 1946–1955 půdorys prvního patra, Zdroj: archiv Základní škola Telč.

Obrázek 74: Josef Polášek - Jaroslav Bureš, Telč, Střední chlapecká a dívčí škola, půdorys druhého patra, 1946–1955, Zdroj: archiv Základní škola Telč.

Obrázek 75: Josef Polášek - Jaroslav Bureš, Telč, Střední chlapecká a dívčí škola, 1946–1955, Pohled na uliční průčelí, Zdroj: archiv Základní škola Telč.

Obrázek 76: Josef Polášek - Jaroslav Bureš, Telč, Střední chlapecká a dívčí škola, 1946–1955, Plán celého areálu s nádvořím, Zdroj: archiv Základní škola Telč.

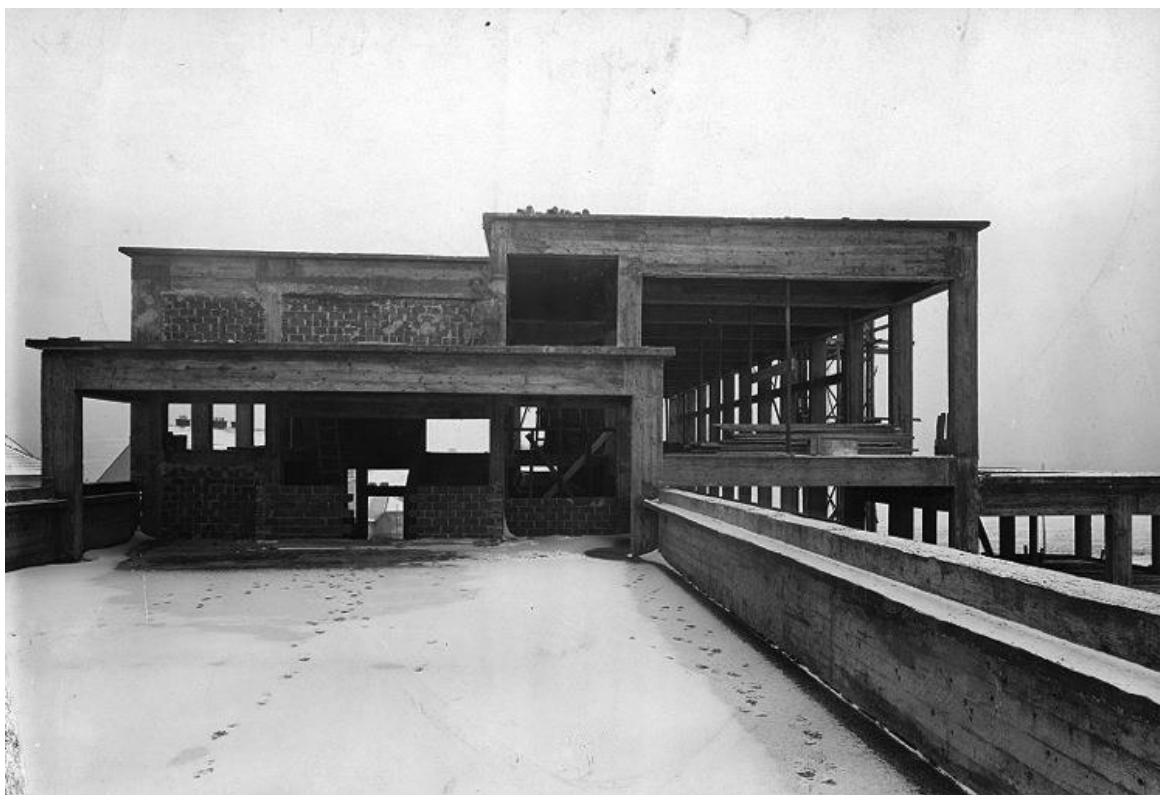
Obrázek 77: Josef Polášek - Jaroslav Bureš, Telč, Střední chlapecká a dívčí škola, 1946–1955, Schodišťová hala v prvním patře, Foto: Eva Vágnerová 2019.

Obrázek 78: Josef Polášek - Jaroslav Bureš, Svatobořice-Mistřín, Národní škola v Mistříně Střední chlapecká a dívčí škola, 1947–1949, Pohled na uliční průčelí se vstupem, Zdroj: archiv Základní škola Svatobořice - Mistřín.

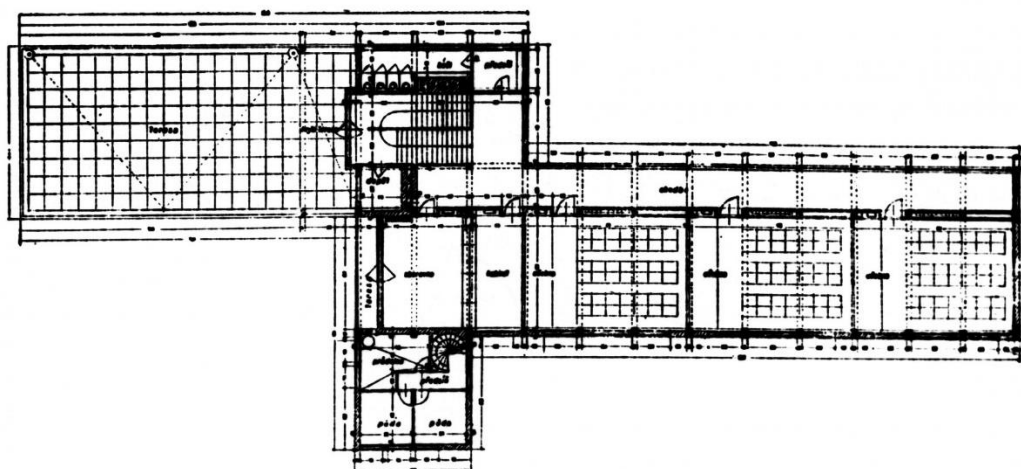
Obrázek 79: Josef Polášek – Jaroslav Bureš, Mistřín, Obecná škola, Dvorní pohled, Zdroj: archiv Základní školy Svatobořice-Mistřín.

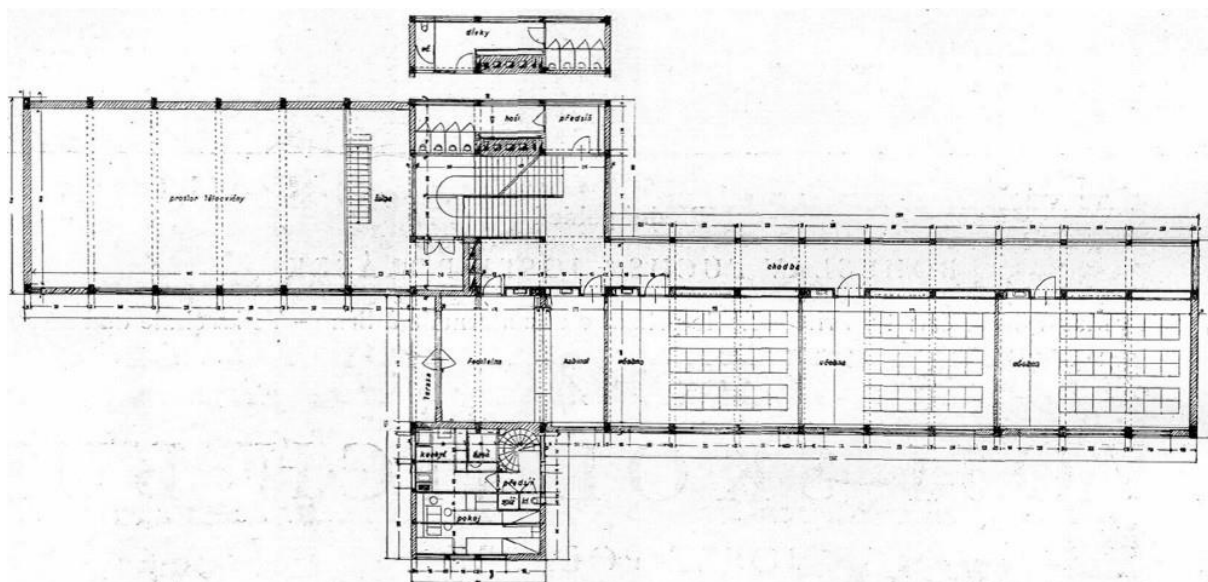
Obrázek 1: Bohuslav Fuchs – Josef Polášek, Brno, Česká obecná škola smíšená Náměstí Míru, 1928–1929 uliční průčelí. Foto: <https://www.bam.brno.cz/objekt/c021-zakladni-skola>.

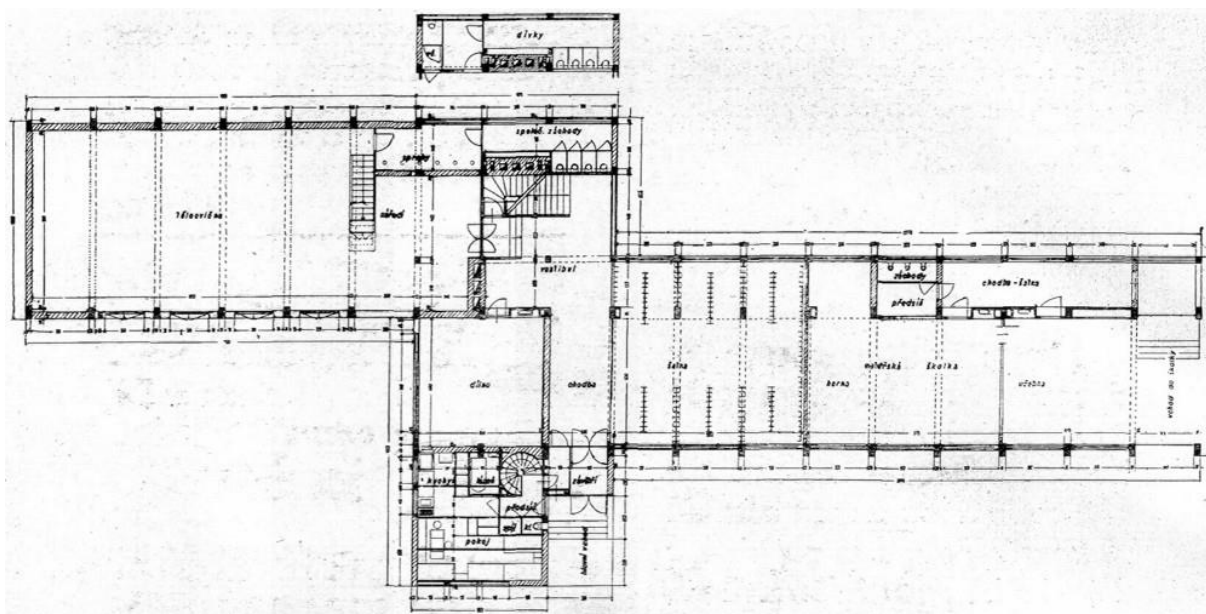
Obrázek 2: Bohuslav Fuchs – Josef Polášek, Brno, Česká obecná škola smíšená Náměstí Míru Brno, 1928–1929, konstrukce stavby, Foto: <https://www.bam.brno.cz/objekt/c021-zakladni-skola>.

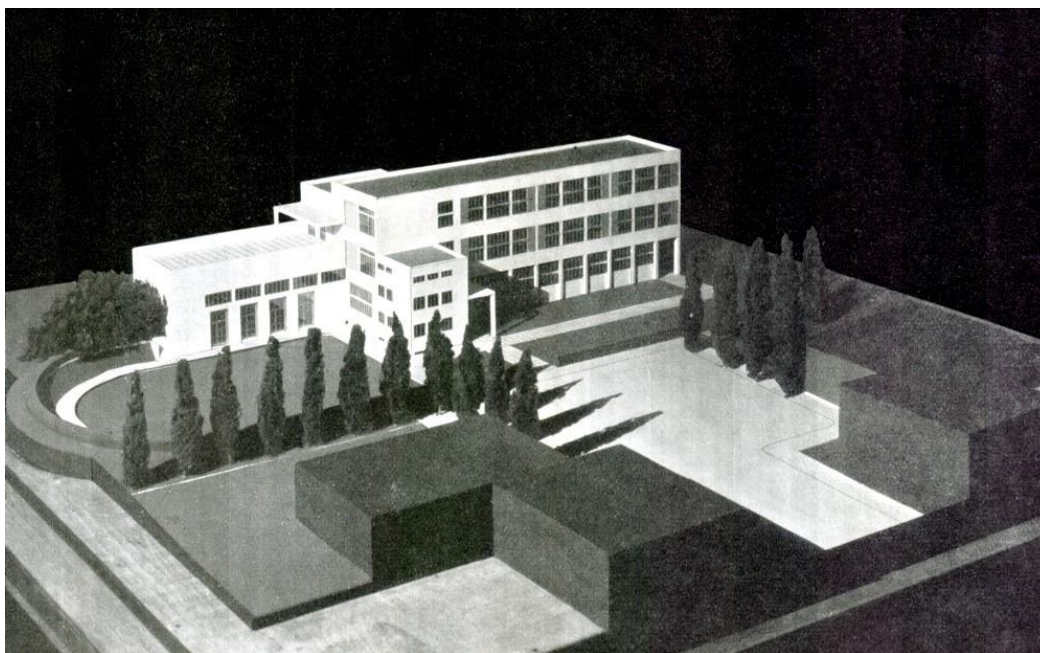
Obrázek 3: Bohuslav Fuchs – Josef Polášek, Brno, Česká obecná škola smíšená Náměstí Míru, 1928–1929, půdorys druhého patra, Foto: <https://www.bam.brno.cz/objekt/c021-zakladni-skola>.

Obrázek 4: Bohuslav Fuchs – Josef Polášek, Brno, Česká obecná škola smíšená Náměstí Míru, 1928–1929, půdorys prvního patra, Foto: <https://www.archiweb.cz/b/obecna-a-mestanska-skola-v-brne-masarykove-ctvrti>.

Obrázek 5: Bohuslav Fuchs – Josef Polášek, Česká obecná škola smíšená Náměstí Míru Brno, 1928–1929, půdorys přízemí patra, Foto:<https://www.archiweb.cz/b/obecna-a-mestanska-skola-v-brne-masarykove-ctvrti>.

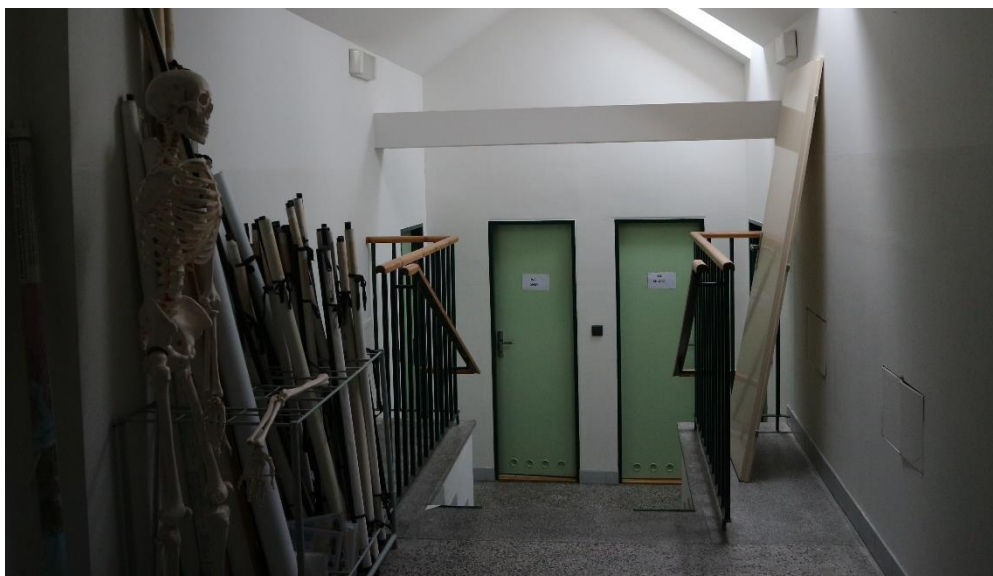
Obrázek 6: Bohuslav Fuchs – Josef Polášek, Brno, Česká obecná škola smíšená Náměstí Míru, 1928–1929, prostorový model stavby, Foto: <https://www.bam.brno.cz/objekt/c021-zakladni-skola>.

Obrázek 7: Bohuslav Fuchs – Josef Polášek, Brno, Česká obecná škola smíšená Náměstí Míru, 1928–1929, stav po přestavbě v letech 1993-1995, Foto: <https://www.bam.brno.cz/objekt/c021-zakladni-skola>.

Obrázek 8: Bohuslav Fuchs – Josef Polášek, Brno, Česká obecná škola smíšená Náměstí Míru, 1928–1929, Knihovna vybudovaná ve druhém patře, Foto: Eva Vágnerová 2019.

Obrázek 9: Bohuslav Fuchs – Josef Polášek, Brno, Česká obecná škola smíšená Náměstí Míru, 1928–1929, prostor přístavy druhého patra, Foto: Eva Vágnerová 2019.

Obrázek 10: Bohuslav Fuchs – Josef Polášek, Brno, Česká obecná škola smíšená Náměstí Míru, 1928–1929, původní klecové šatny v přízemí, Foto: <https://www.bam.brno.cz/objekt/c021-zakladni-skola>.

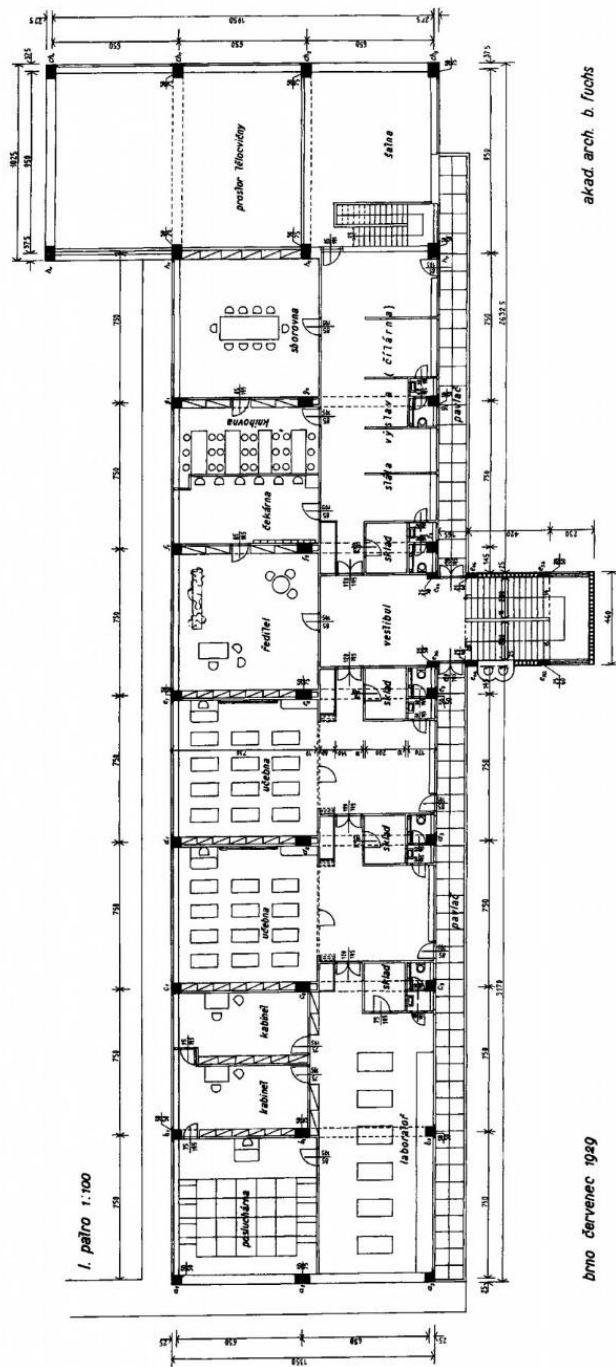
Obrázek 11: Bohuslav Fuchs – Josef Polášek, Brno, Česká obecná škola smíšená Náměstí Míru, 1928–1929, šatny v přízemí, současnost, Foto: Eva Vágnerová 2019.

Obrázek 12: Bohuslav Fuchs – Josef Polášek, Odborná škola pro ženská povolání Vesna Brno, 1928–1929, průčelí s hlavním vchodem , Foto: <https://www.bam.brno.cz/objekt/c053-odborna-skola-pro-zenska-povolani-vesna>, vyhledáno 11.12.2019.

Obrázek 13: Bohuslav Fuchs – Josef Polášek, Odborná škola pro ženská povolání Vesna Brno, 1928–1929, průčelí s balkóny které spojují učebny a schodiště, Foto: <https://www.bam.brno.cz/objekt/c053-odborna-skola-pro-zenska-povolani-vesna>, vyhledáno 11. 12. 2019.

akad. arch. b. fuchs

brno červenec 1929

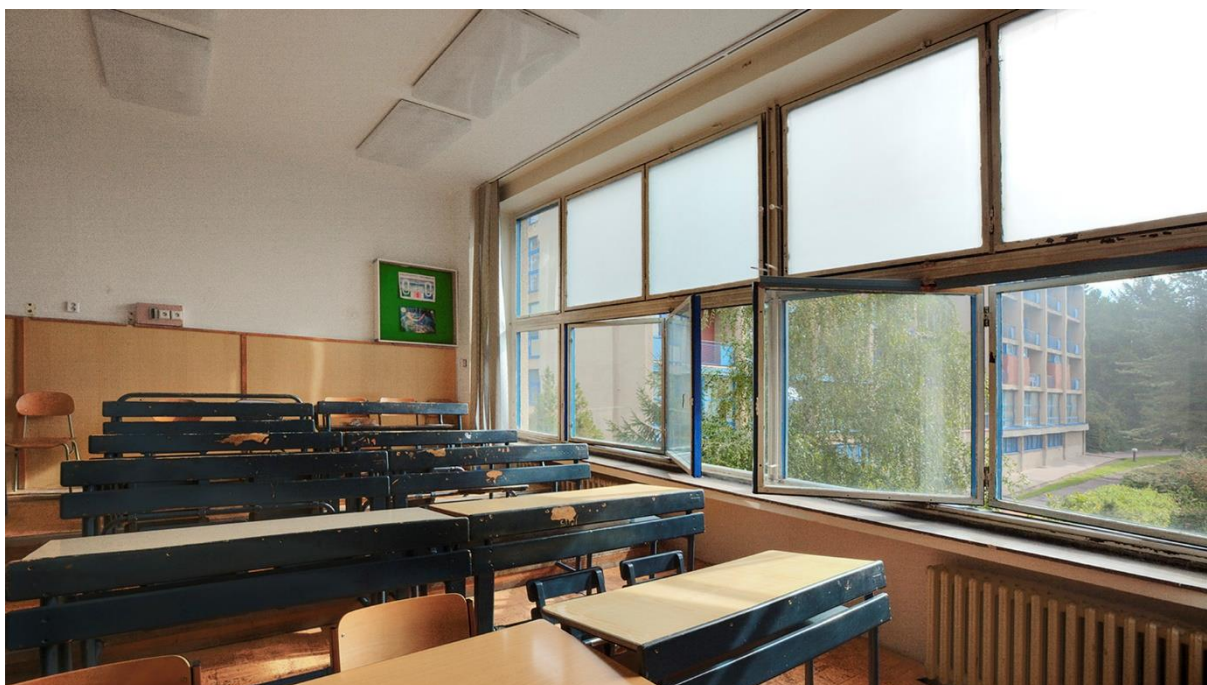
Obrázek 15: Bohuslav Fuchs – Josef Polášek, Odborná škola pro ženská povolání Vesna Brno, 1928–1929, půdorys prvního patra, Foto: <https://www.bam.brno.cz/objekt/c053-odborna-skola-pro-zenska-povolani-vesna>, vyhledáno 11.12.2019.

Obrázek 9: Bohuslav Fuchs – Josef Polášek, Odborná škola pro ženská povolání Vesna Brno, 1929–1930, skládací dřevěná stěna, Foto: <https://www.bam.brno.cz/objekt/c053-odborna-skola-pro-zenska-povolani-vesna>, vyhledáno 11.12.2019.

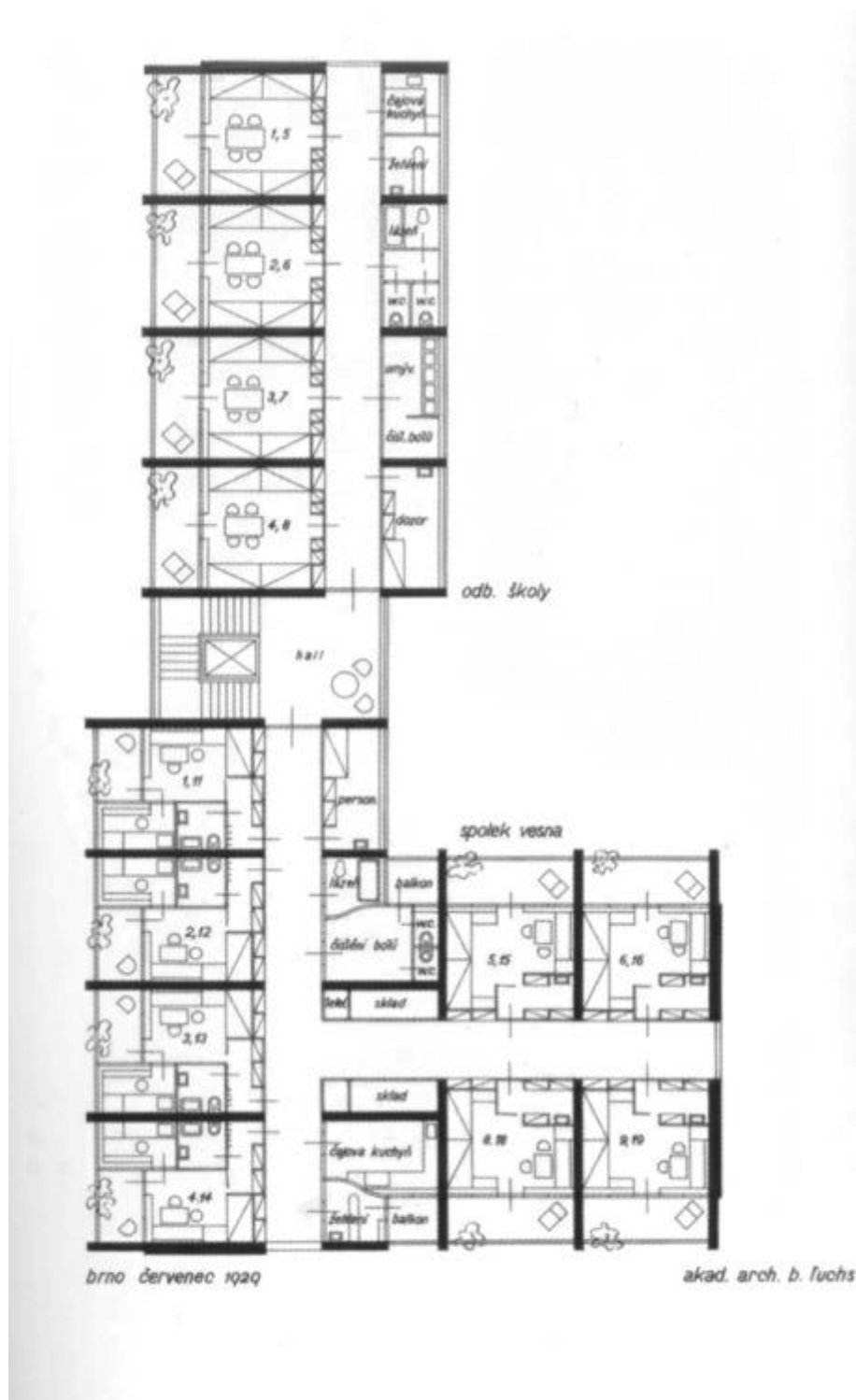
Obrázek 10: Bohuslav Fuchs – Josef Polášek, Odborná škola pro ženská povolání Vesna Brno, 1929–1930, skládací dřevěná stěna pohled z učebny, Foto: <https://www.bam.brno.cz/objekt/c053-odborna-skola-pro-zenska-povolani-vesna>, vyhledáno 11.12.2019.

Obrázek 18: Bohuslav Fuchs – Josef Polášek, Odborná škola pro ženská povolání Vesna Brno, 1929–1930, interiér učebny s původním mechanismem otevírání oken, Foto: <https://www.bam.brno.cz/objekt/c053-odborna-skola-pro-zenska-povolani-vesna>, vyhledáno 11.12.2019.

Obrázek 19: Bohuslav Fuchs – Josef Polášek, Odborná škola pro ženská povolání Vesna Brno, 1929–1930, interiér tělocvičny, Foto: Eva Vágnerová 2019.

Obrázek 20: Bohuslav Fuchs, Domov Elišky Machové Brno, 1929–1930, půdorys prvního patra, Foto: <https://www.bam.brno.cz/objekt/c054-domov-elisky-machove>, vyhledáno 11.12.2019.

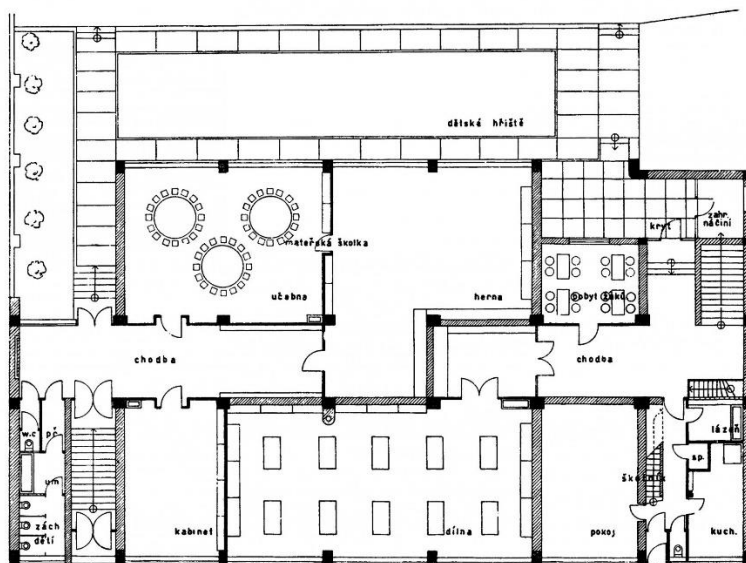
Obrázek 11: Obrázek 20: Bohuslav Fuchs, Domov Elišky Machové Brno, 1929–1930, půdorys prvního patra, Foto: <https://www.bam.brno.cz/objekt/c054-domov-elisky-machove>, vyhledáno 11.12.2019.

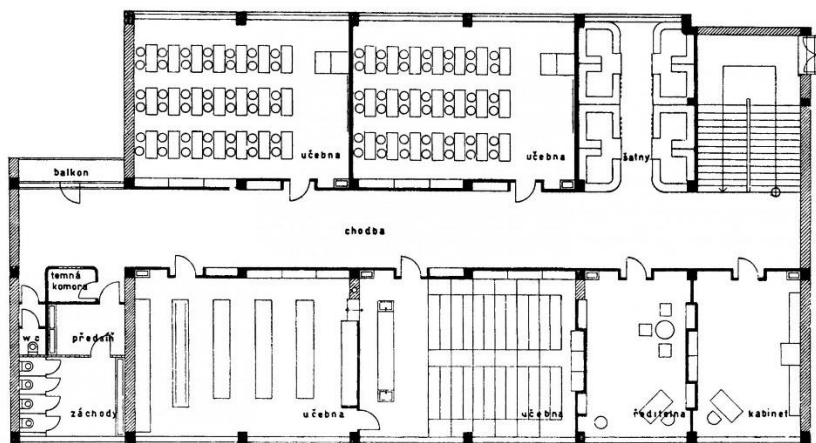
Obrázek 12: Josef Polášek, Brno, Domov přístavba Měšťanské školy Kotlářská ulice, 1930-1931, uliční průčelí, Foto: <https://www.bam.brno.cz/objekt/c271-pristavba-skoly>, vyhledáno 11.12.2019.

Obrázek 23: Josef Polášek, Brno, Domov přístavba Měšťanské školy Kotlářská ulice, 1930-1931, interiér učebny, Foto: Eva Vágnerová 2019.

Obrázek 13: Josef Polášek, Brno, Domov přístavba Měšťanské školy Kotlářská ulice, 1930-1931, půdorys přízemí s mateřskou školou, Foto: <https://www.bam.brno.cz/objekt/c271-pristavba-skoly>, vyhledáno 11.12.2019.

Obrázek 25: Josef Polášek, Brno, Domov přístavba Měšťanské školy Kotlářská ulice, 1930-1931, půdorys prvního patra, Foto: <https://www.bam.brno.cz/objekt/c271-pristavba-skoly>, vyhledáno 11.12.2019.

Obrázek 26: Josef Polášek, Brno, Domov přístavba Měšťanské školy Kotlářská ulice, 1930–1931, interiér prvního patra s klecovými šatnami na chodbě, Foto: <https://www.bam.brno.cz/objekt/c271-pristavba-skoly>, vyhledáno 11.12.2019.

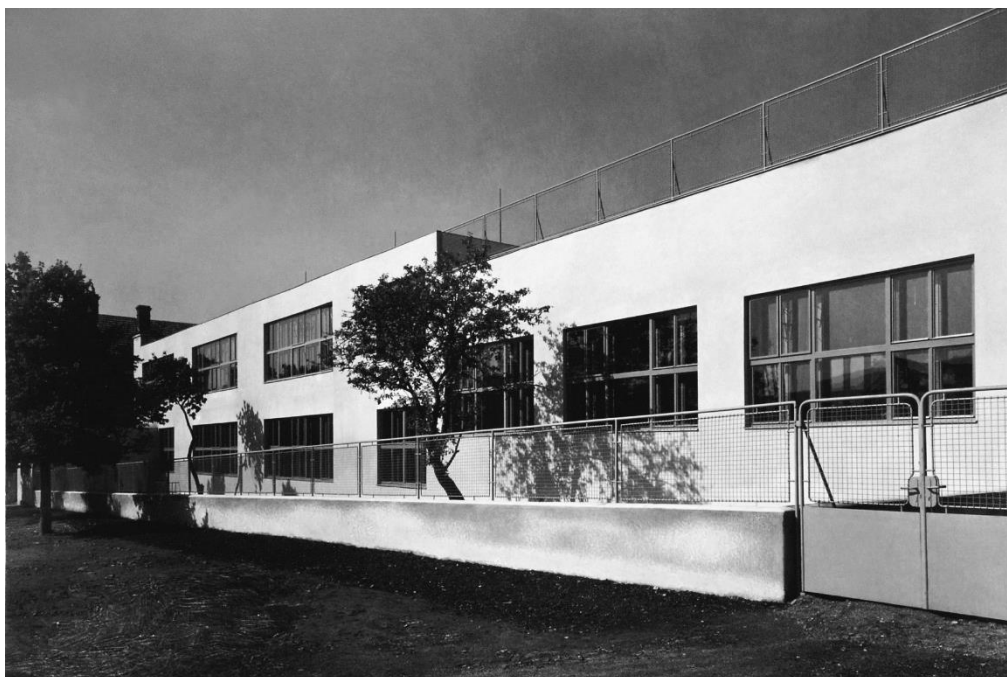
Obrázek 14 Josef Polášek, Brno, Domov přístavba Měšťanské školy Kotlářská ulice, 1930–1931, zahradní průčelí, Foto: <https://www.bam.brno.cz/objekt/c271-pristavba-skoly>, vyhledáno 11.12.2019.

Obrázek 28: Josef Polášek, Brno, Domov přístavba Měšťanské školy Kotlářská ulice, schodiště vedoucí z prvního do druhého patra s luxferovým polem osvětlujícím ineteriér, Foto: Eva Vágnerová 2019.

Obrázek 29: Josef Polášek Brno, Domov přístavba Měšťanské školy Kotlářská ulice, 1930–1931, interiér učebny, Foto: <https://www.bam.brno.cz/objekt/c271-pristavba-skoly>, vyhledáno 11.12.2019.

Obrázek 15 Josef Polášek, Přístavba obecné a měšťanské školy v Brně-Obřanech, 1931–1933, interiér učebny,
Foto: <https://www.bam.brno.cz/objekt/c361-pristavba-obecne-a-mestanske-skoly>, vyhledáno 11.12.2019.

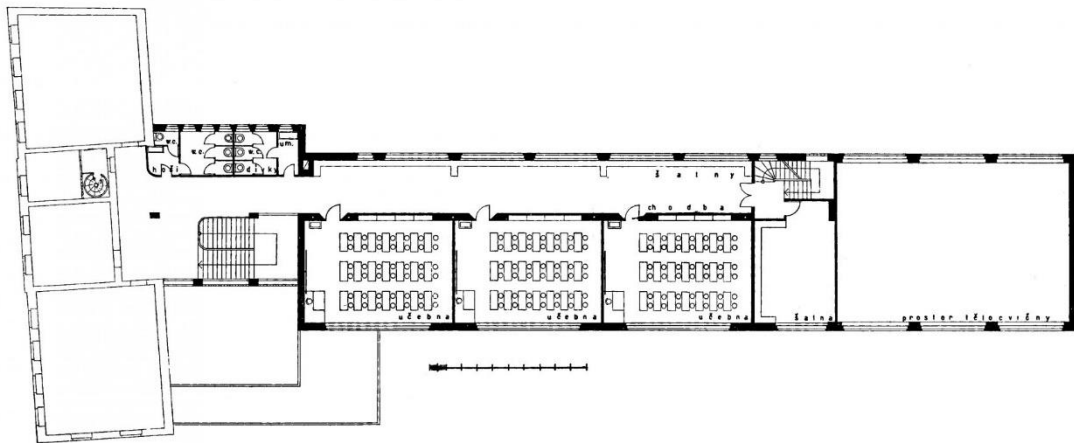
Obrázek 16: Josef Polášek, Brno-Obřany, Přístavba obecné a měšťanské školy, 1931–1933, interiér učebny, Foto:
<https://www.bam.brno.cz/objekt/c361-pristavba-obecne-a-mestanske-skoly>, vyhledáno 11.12.2019.

Obrázek 17 Josef Polášek, Brno-Obrány, Přístavba obecné a měšťanské školy, 1931–1933, boční schodiště spojující přízemí s prvním patrem, Foto: <https://www.bam.brno.cz/objekt/c361-pristavba-obecne-a-mestanske-skoly>, vyhledáno 11.12.2019.

Obrázek 18: Josef Polášek, Brno-Obrány, Přístavba obecné a měšťanské školy, 1931–1933, boční schodiště spojující přízemí s prvním patrem, Foto: Eva Vágnerová 2019.

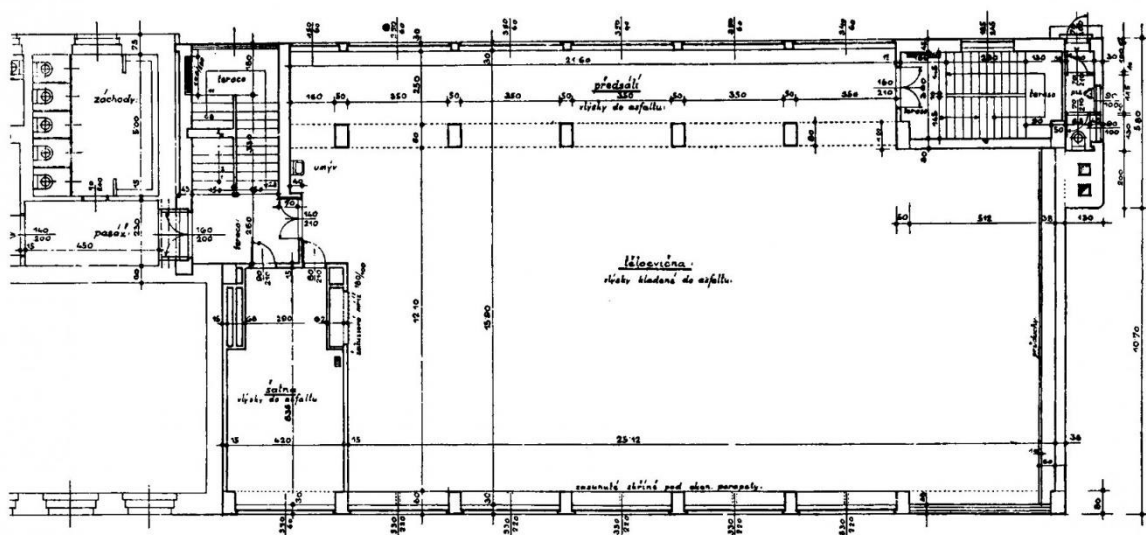
Obrázek 19: Josef Polášek, Brno-Obřany, Přístavba obecné a měšťanské školy, 1931–1933, půdorys přízemí, Foto: <https://www.bam.brno.cz/objekt/c361-pristavba-obecne-a-mestanske-skoly>, vyhledáno 11.12.2019.

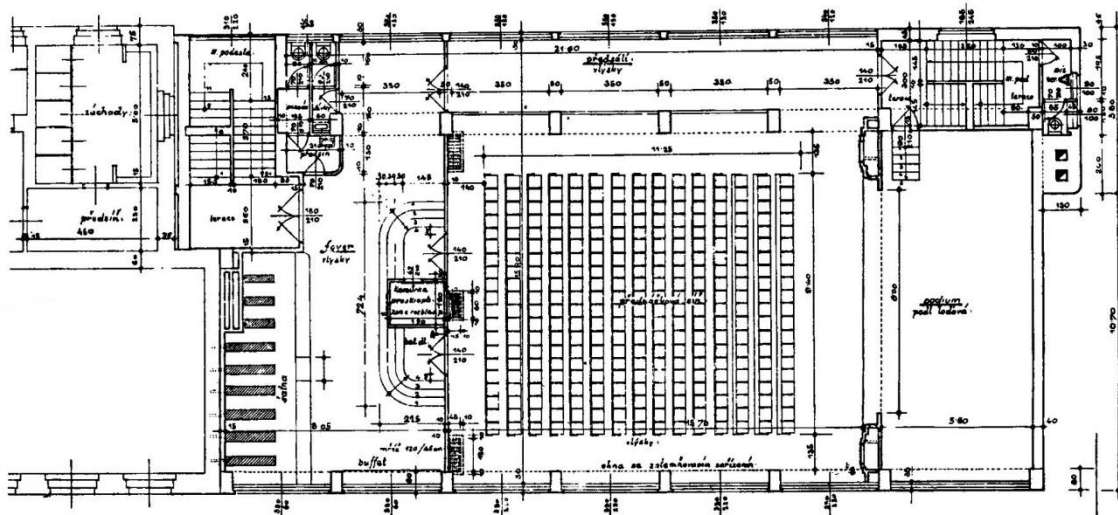
Obrázek 20 Josef Polášek, Brno-Obřany, Přístavba obecné a měšťanské školy, 1931–1933, interiér učebny, Foto: Eva Vágnerová 2019.

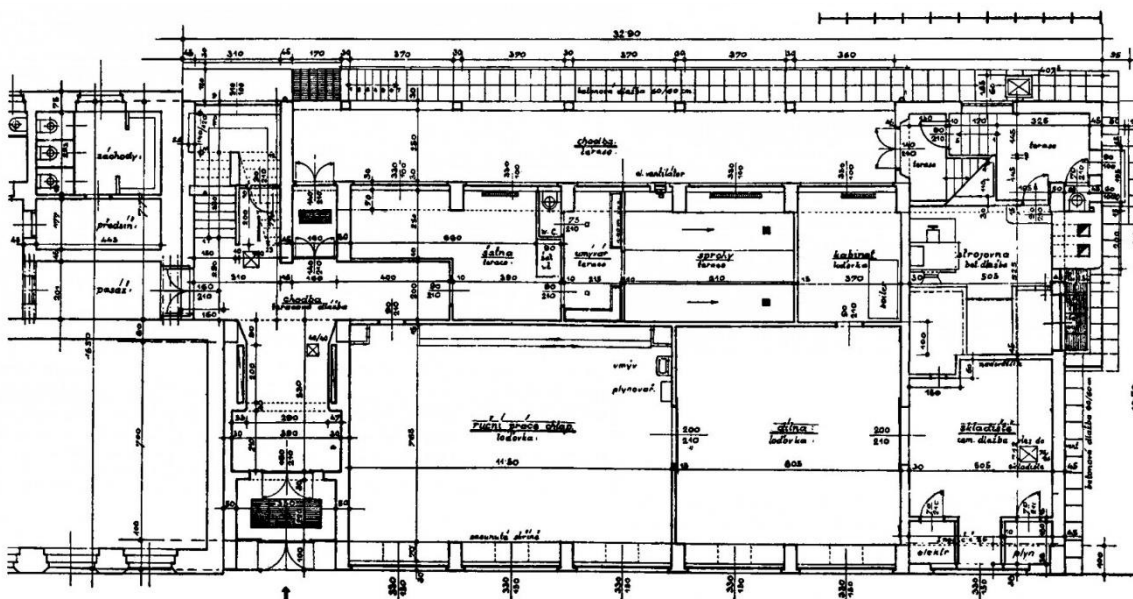
Obrázek 21: Josef Polášek, Brno- Královo Pole, Přístavba České obecné a měšťanské školy Chlapecké a dívčí, 1932, zahradní průčelí, Foto: <https://www.bam.brno.cz/objekt/c296-pristavba-skoly>, vyhledáno 11.12.2019.

Obrázek 22: Josef Polášek, Brno- Královo Pole, Přístavba České obecné a měšťanské školy Chlapecké a dívčí, 1932, půdorys druhého patra, Foto: <https://www.bam.brno.cz/objekt/c296-pristavba-skoly>, vyhledáno 11. 12. 2019.

Obrázek 38: Josef Polášek, Brno- Královo Pole, Přístavba České obecné a měšťanské školy Chlapecké a dívčí, 1932, půdorys prvního patra, Foto: <https://www.bam.brno.cz/objekt/c296-pristavba-skoly>, vyhledáno 11. 12. 2019.

Obrázek 23: Josef Polášek, Přístavba České obecné a měšťanské školy Chlapecké a dívčí v Brně-Králově Poli, 1932, půdorys přízemí, Foto: <https://www.bam.brno.cz/objekt/c296-pristavba-skoly>, vyhledáno 11. 12. 2019.

Obrázek 24: Josef Polášek, Brno- Královo Pole, Přístavba České obecné a měšťanské školy Chlapecké a dívčí, 1932, Přednáškový sál v prvním patře, Foto: Eva Vágnerová 2019.

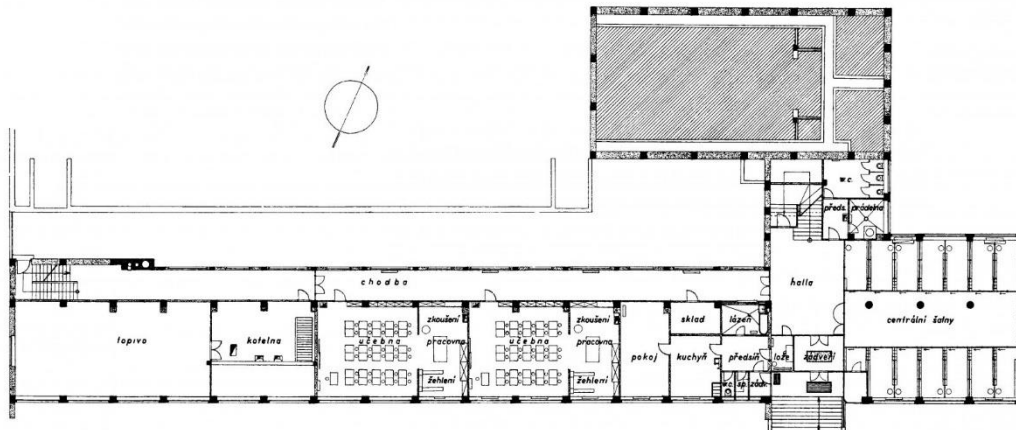
Obrázek 25: Mojmír Kyselka a Josef Polášek, Chlapecká a dívčí obecná škola, 1933 – 1934, Pohled na původní schodiště včetně zábradlí, Foto: Eva Vágnerová 2019.

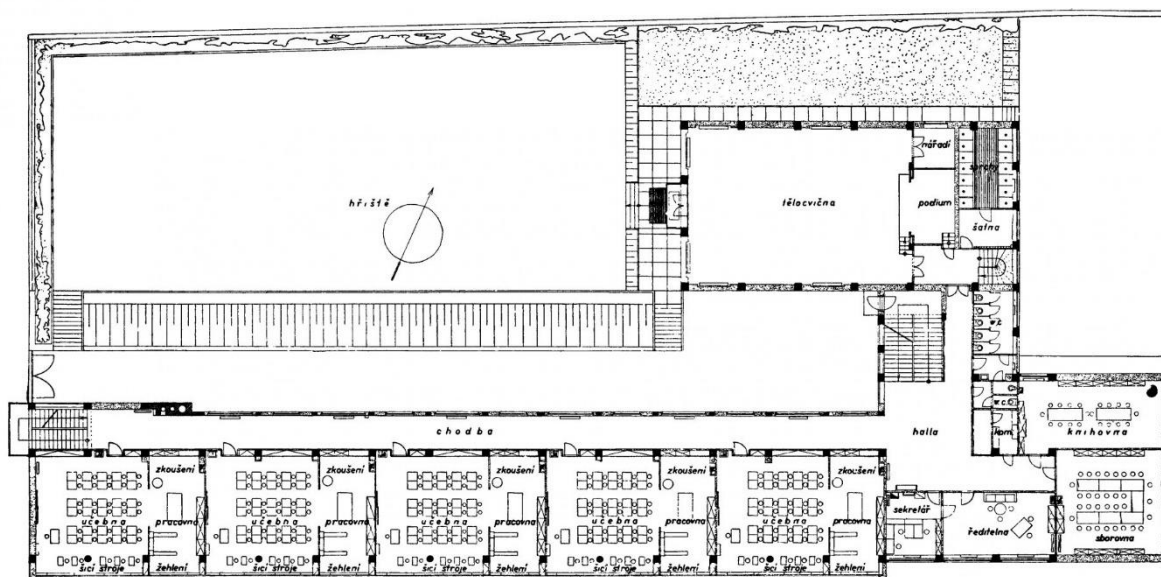
Obrázek 26: Mojmír Kyselka a Josef Polášek, Chlapecká a dívčí obecná škola, 1933 – 1934, interiér učebny s novými replikami původních oken, podpíranými sloupkem kvůli statické, Foto: Eva Vágnerová 2019.

Obrázek 27: Mojmír Kyselka a Josef Polášek, Chlapecká a dívčí obecná škola, 1933-1934, Pohled na uliční průčelí s bytem školníka mezi oběma vstupy, Foto: Eva Vágnerová, 2019.

Obrázek 28: Josef Polášek, Brno, Městská odborná škola pro ženská povolání Charlotty Masarykové, 1936–1938, Půdorys přízemí, Foto: <https://www.bam.brno.cz/objekt/c307-mestska-odborna-skola-pro-zenska-povolani-charlotty-masarykove>, vyhledáno 11.12.2019.

Obrázek 45: Josef Polášek, Brno, Městská odborná škola pro ženská povolání Charlotty Masarykové, 1936–1938, Půdorys prvního patra, Foto: <https://www.bam.brno.cz/objekt/c307-mestska-odborna-skola-pro-zenska-povolani-charlotty-masarykove>, vyhledáno 11.12.20

Obrázek 46: Josef Polášek, Brno, Městská odborná škola pro ženská povolání Charlotty Masarykové, 1936–1938, Pohled na průčelí, Foto: <https://www.bam.brno.cz/objekt/c307-mestska-odborna-skola-pro-zenska-povolani-charlotty-masarykove>, vyhledáno 11.12.2019

Obrázek 47: Josef Polášek, Brno, Obecná a měšťanská škola Křídlovická, 1936–1938, Pohled na průčelí s rizalitem ve tvaru kapky, Foto: Eva Vágnerová.

Obrázek 48: Josef Polášek, Brno, Obecná a měšťanská škola Křídlovická, 1936–1938, schodiště s polem kulatých luxferů, Foto: Eva Vágnerová 2019.

Obrázek 49: Josef Polášek, Brno, Obecná a měšťanská škola Křídlovická, 1936–1938, učebna, převzato z: <https://www.bam.brno.cz/objekt/c364-zakladni-a-materska-skola>, vyhledáno 11.12.2019.

Obrázek 52: Josef Polášek, Brno-Kohoutovice, Obecná škola, 1938–1939, Pohled na schodiště: Foto: Eva Vágnerová.

Obrázek 53: Josef Polášek, Brno-Kohoutovice, Obecná škola, 1938–1939, Bývalá učebna rozdělena příčkami na menší celky s pracovními, Foto: Eva Vágnerová 2019.

Obrázek 54: Josef Polášek, Brno-Tuřany, Městská škola chlapecká a dívčí, 1938–1939, Pohled na budovu školy s později připojeným schodištěm, Foto: Eva Vágnerová 2019.

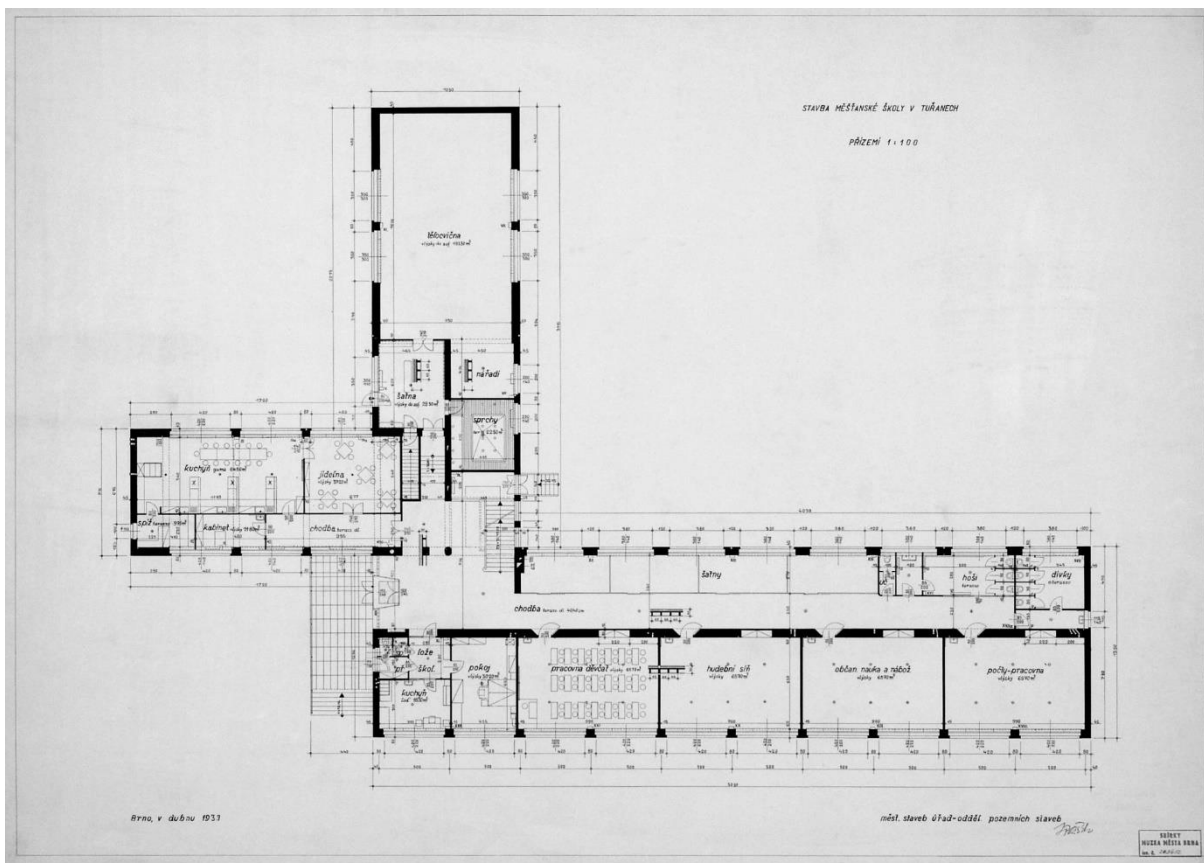
Obrázek 55: Josef Polášek, Brno-Tuřany, Městská škola chlapecká a dívčí, 1938–1939, Původní stav bez přestaveb, převzato z: <https://www.bam.brno.cz/objekt/c297-mestanska-skola>, vyhledáno 11.12.2019.

Obrázek 56: Josef Polásek, Brno-Tuřany, Měšťanská škola chlapecká a dívčí, 1938–1939, Klecové šatny v přízemí, Foto: Eva Vágnerová 2019.

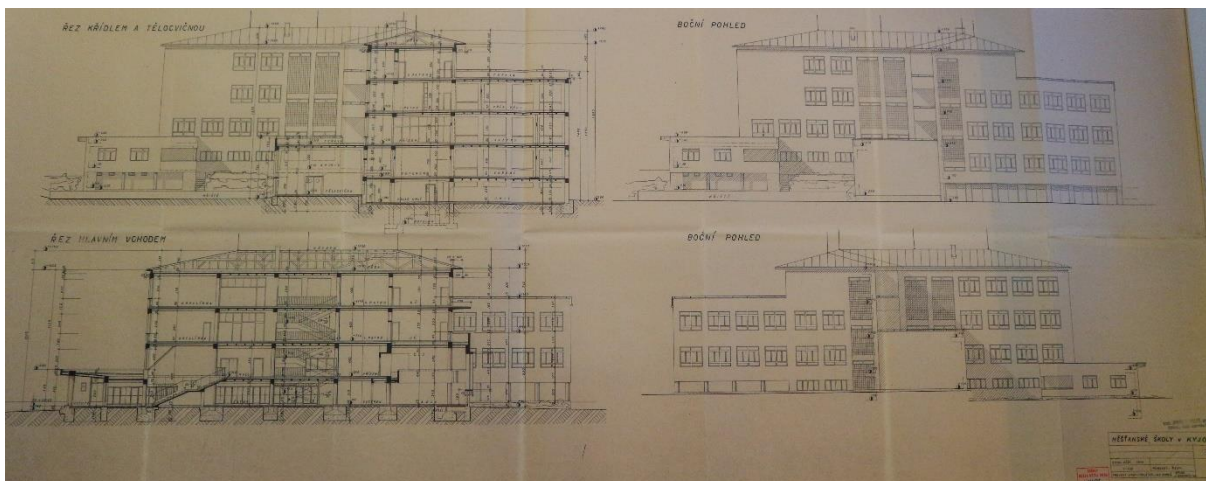
Obrázek 57: Josef Polásek, Brno-Tuřany, Měšťanská škola chlapecká a dívčí, 1938–1939, Interiér učebny, Foto: Eva Vágnerová 2019.

Obrázek 59: Josef Polášek, Brno-Tuřany, Městská škola chlapecká a dívčí, 1938–1939, Půdorys prvního patra, převzato z: <https://www.bam.brno.cz/objekt/c297-mestanska-skola>, vyhledáno 11.12.2019.

Obrázek 60: Josef Polášek, Jaroslav Bureš, Kyjov, Újezdni Městská škola chlapecká a dívčí, 1946–1953, Pohled na stavbu
Foto: Eva Vágnerová 2019.

Obrázek 61: Josef Polášek, Jaroslav Bureš, Kyjov, Újezdni Městanská škola chlapecká a dívčí, 1946–1953, Boční pohled a řez stavbou Foto: Eva Vágnerová 2019, Sbirky Muzea města Brna, MuMB-A-plánová dokumentace: 202.746-202.888.

Obrázek 62: Josef Polášek, Jaroslav Bureš, Kyjov, Újezdni Městanská škola chlapecká a dívčí, 1946–1953, Vstupní hala se schodištěm a šatnami, Foto: Eva Vágnerová 2019.

Obrázek 63: Josef Polášek, Jaroslav Bureš, Kyjov, Újezdni Měšťanská škola chlapecká a dívčí, 1946–1953, Hala v první patře se schodišti, Foto: Eva Vágnerová 2019.

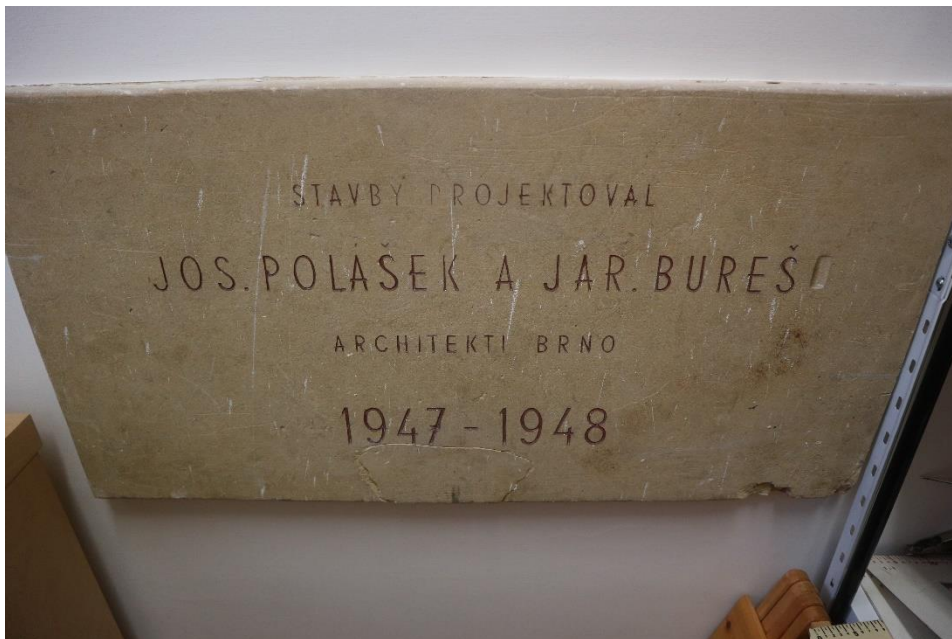
Obrázek 64: Josef Polášek, Jaroslav Bureš, Kyjov, Újezdni Měšťanská škola chlapecká a dívčí, 1946–1953, interiér učebny, Foto: Eva Vágnerová 2019.

Obrázek 65: Josef Polášek, Jaroslav Bureš, Kyjov, Újezdni Měšťanská škola chlapecká a dívčí, 1946–1953, Siň s podiem ve druhém patře, Foto: Eva Vágnerová 2019.

Obrázek 66: Josef Polášek, Jaroslav Bureš, Kyjov, Újezdni Měšťanská škola chlapecká a dívčí, 1946–1953, Pohled na průčelí s hlavním vchodem z ulice, Foto: Eva Vágnerová 2019

Obrázek 67: Josef Polášek, Jaroslav Bureš, Kyjov-Boršov, Mateřská a obecná škola, 1946–1949, Kamenná deska se jmény Josefa Poláška a Jaroslava Bureše dnes umístěná v jednom z kabinetů, Foto: Eva Vágnerová 2019.

Obrázek 68: Josef Polášek, Jaroslav Bureš, Kyjov-Boršov, Mateřská a obecná škola, 1946–1949, Vstupní hala do budovy nacházející se ve spojovacím křídle, Foto: Eva Vágnerová 2019.

Obrázek 69: Josef Polášek, Jaroslav Bureš, Kyjov-Boršov, Mateřská a obecná škola, 1946–1949, Pokoj internátu situovaný v současné půdní vestavbě, Foto: Eva Vágnerová 2019.

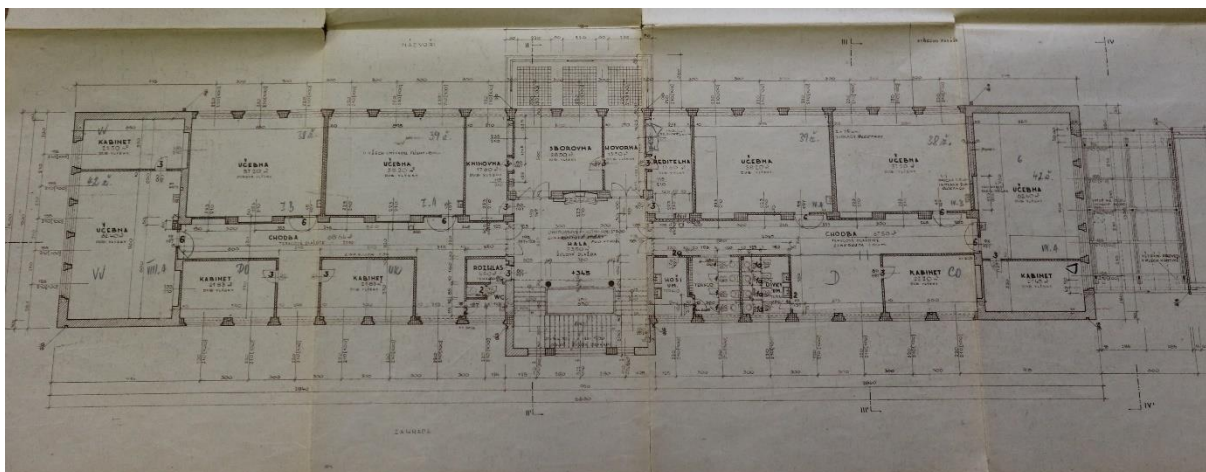
Obrázek 70: Josef Polášek, Jaroslav Bureš, Kyjov-Boršov, Mateřská a obecná škola, 1946–1949, Pohled na administrativní část školy s ředitelnu, Foto: Eva Vágnerová 2019.

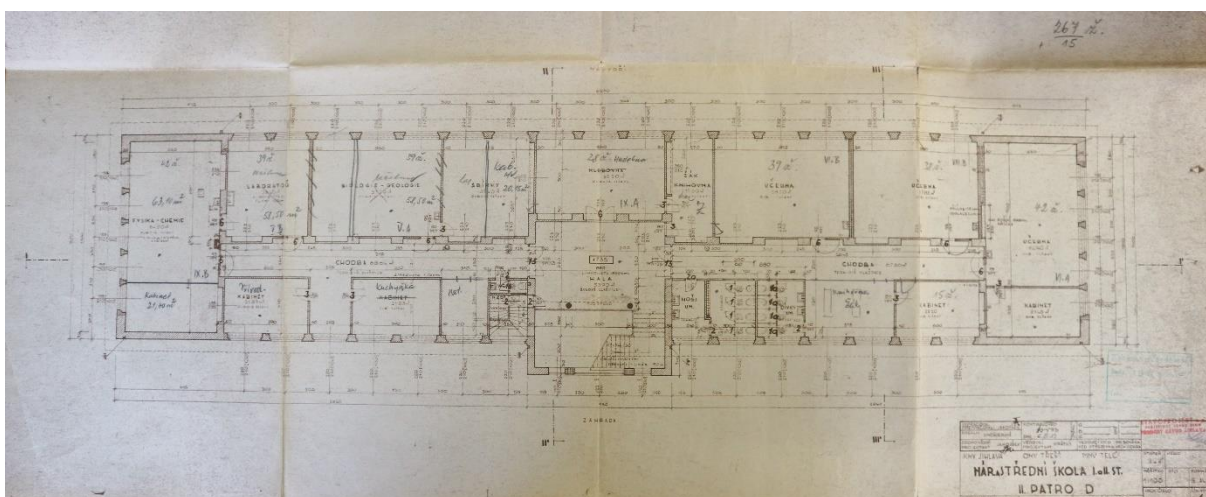
Obrázek 71: Josef Polášek, Jaroslav Bureš, Kyjov-Boršov, Mateřská a obecná škola, 1946 - 1949 Původní stav před přestavbou, Zdroj: <http://www.mszskyjov.cz/>, vyhledáno 11.12.2019.

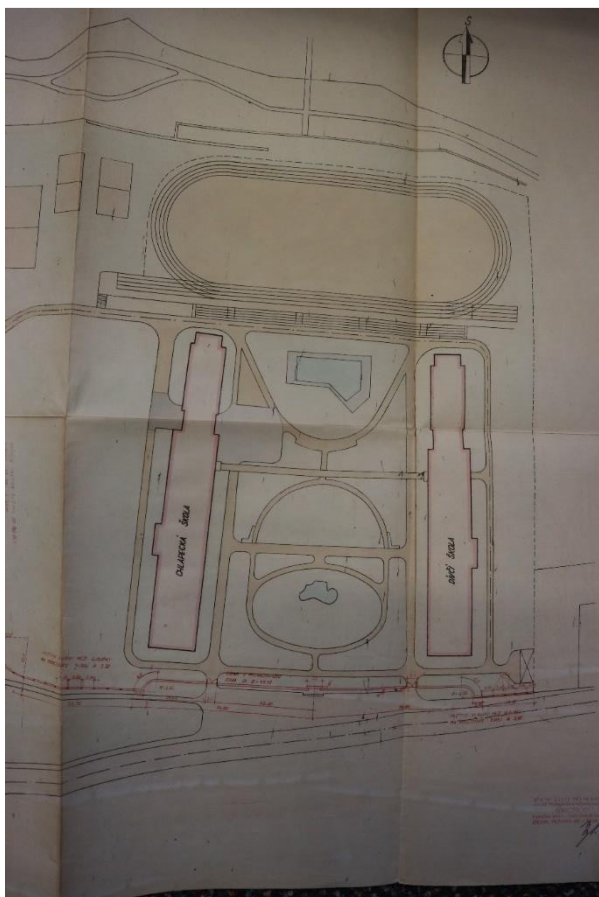
Obrázek 72: Josef Polášek, Jaroslav Bureš, Kyjov-Boršov, Mateřská a obecná škola, 1946–1955, Stav po přestavbě v letech, 1993–1996, dvě samostatné stavby propojeno přístavbou, Foto: Eva Vágnerová 2019.

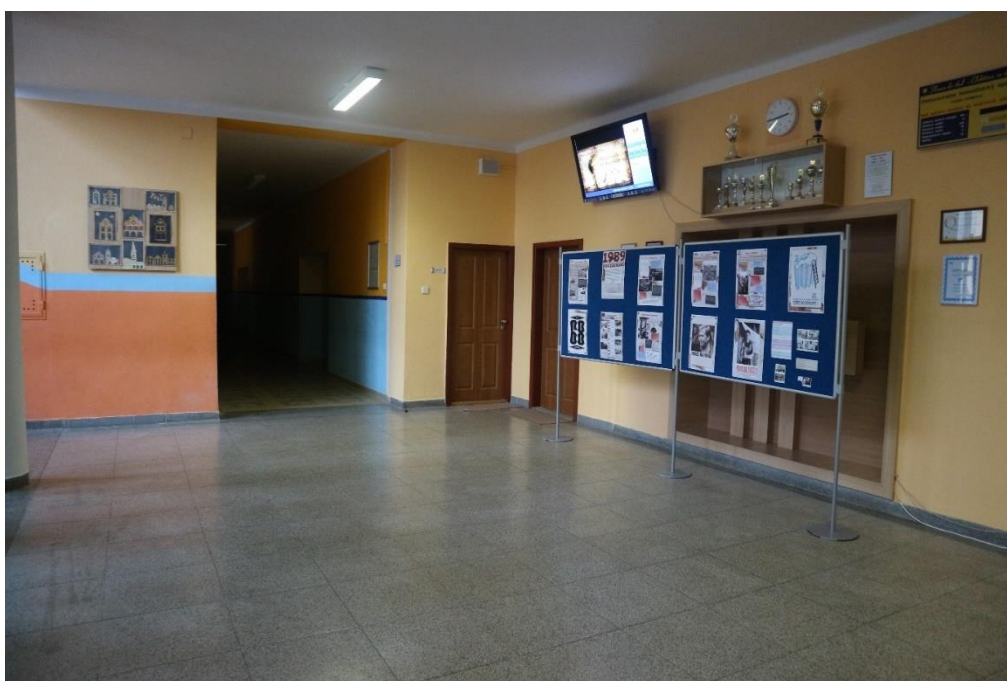
Obrázek 73: Josef Polášek – Jaroslav Bureš, Telč, Střední chlapecká a dívčí škola, 1946–1955 půdorys prvního patra, Zdroj: archiv Základní škola Telč.

Obrázek 74: Josef Polášek - Jaroslav Bureš, Telč, Střední chlapecká a dívčí škola, půdorys druhého patra, 1946–1955, Zdroj: archiv Základní škola Telč.

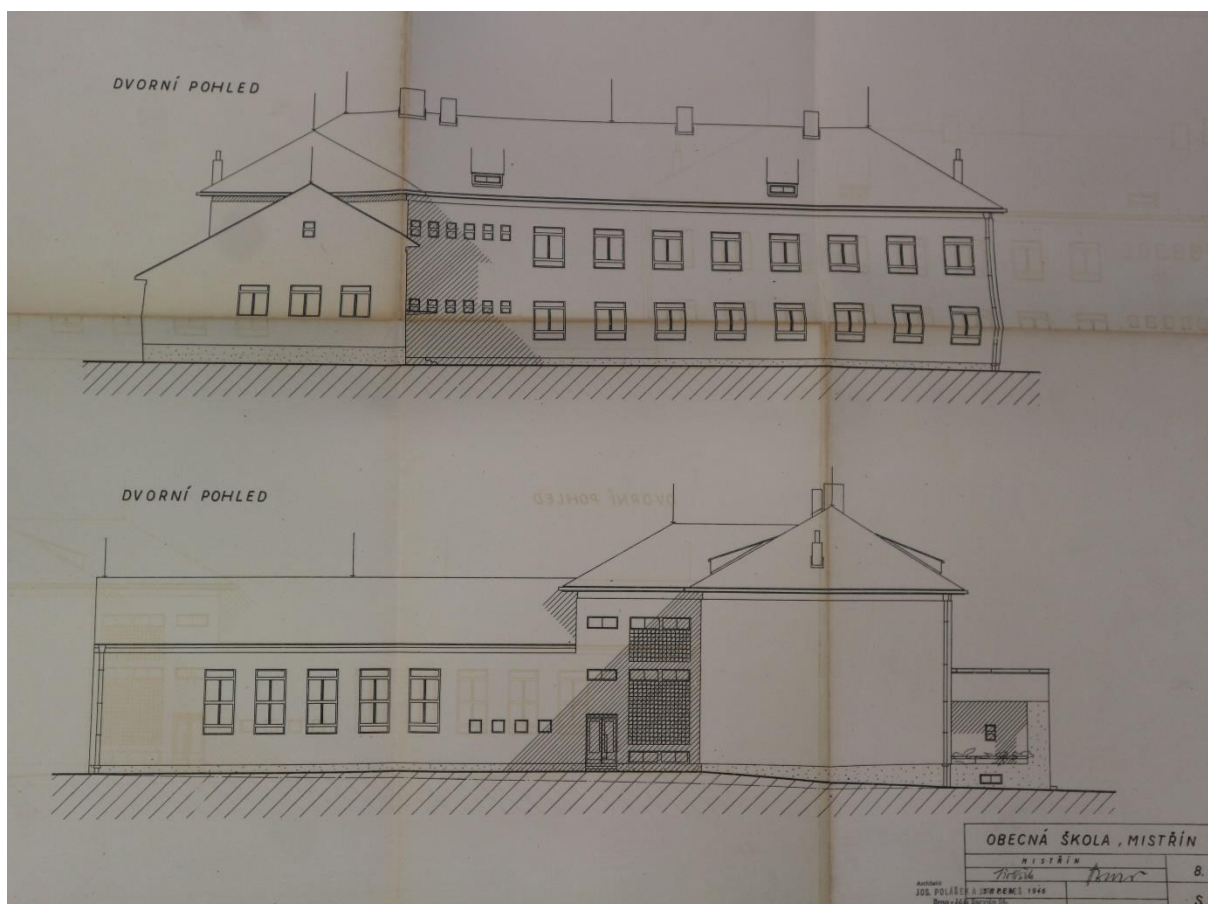
Obrázek 76: Josef Polášek - Jaroslav Bureš, Telč, Střední chlapecká a dívčí škola, 1946–1955, Plán celého areálu s nádvořím, Zdroj: archiv Základní škola Telč.

Obrázek 77: Josef Polášek - Jaroslav Bureš, Telč, Střední chlapecká a dívčí škola, 1946–1955, Schodišťová hala v prvním patře, Foto: Eva Vágnerová 2019.

Obrázek 78: Josef Polášek - Jaroslav Bureš, Svatobořice-Mistřín, Národní škola v Mistříně Střední chlapecká a dívčí škola, 1947–1949, Pohled na uliční průčelí se vstupem, Zdroj: archiv Základní škola Svatobořice - Mistřín.

Obrázek 79: Josef Polášek – Jaroslav Bureš, Mistřín, Obecná škola, Dvorní pohled, Zdroj: archiv Základní školy Svatobořice-Mistřín,